

*0: EK

*1: 2002-2003

*2: 12

*3: Word97

*4: 12de vergadering

*5: Dinsdag 10 december 2002

*6: 10.00 uur

**

Voorzitter: Braks

Tegenwoordig zijn de leden, te weten:

Baarda, De Beer, Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Bierman, Bierman-Beukema toe Water, De Blécourt-Maas, De Boer, Boorsma, Braks, Broekers-Knol, Van den Broek-Laman Trip, Van Bruchem, Castricum, Dees, Doesburg, Dölle, Dupuis, Van Eekelen, Eversdijk, Van Gennip, Ginjaar, Groen, Hessing, Van Heukelum, Hofstede, Holdijk, Van den Hul-Omta, Jaarsma, De Jager, Jurgens, Ketting, Kneppers-Heijnert, Kohnstamm, Van der Lans, Van Leeuwen, Lemstra, Van der Linden, Lodders-Elfferich, Luijten, Lycklama à Nijeholt, Maas-de Brouwer, Meindertsma, Pastoor, Platvoet, Le Poole, Pormes, Rabbinge, Rensema, Roscam Abbing-Bos, Rosenthal, Ruers, Van Schijndel, Schoondergang-Horikx, Schuurman, Schuyer, Stekelenburg, Stevens, Swenker, Tan, Terlouw, Van Thijn, Timmerman-Buck, Varekamp, Ter Veld, De Vries, Van Vugt, Walsma, Werner, Witteveen, Woldring, De Wolff, Wolfson en Zwerver,

en de heer Van Eijck, staatssecretaris van Financiën.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**. De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

B

!Belastingplan 2003!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten c.a. (Belastingplan 2003 Deel I) (28607);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten c.a. (Belastingplan 2003 Deel II) (28608);**

- **het wetsvoorstel Wijziging Belastingplan 2003 Deel I (28712).**

(Zie vergadering van 9 december 2002.)

De **voorzitter**: Door mij zijn schriftelijke antwoorden ontvangen van de staatssecretaris van Financiën op vragen, gesteld in eerste termijn

Deze vragen zullen worden opgenomen in een bijvoegsel bij de Handelingen van deze vergadering.

**

(Het bijvoegsel is opgenomen aan het eind van deze editie.)<1>

De beraadslaging wordt hervat.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Mijnheer de voorzitter, geachte leden van de Eerste Kamer. U weet natuurlijk dat ik dit ambt nog niet zo lang bekleed. Het is voor mij dan ook de eerste keer dat ik het Belastingplan met deze Kamer mag behandelen. Het accent ligt hier op de “eerste keer”, want dat duidt mogelijkerwijs op een vervolg.

Ik heb gemerkt dat de behandeling van het Belastingplan in deze Kamer door de mensen van het ministerie van Financiën wordt ervaren als de afronding van het fiscale wetgevingsjaar. Zij zien dit debat als een traditie die hoort bij de kerst, net zoals de huidige vrieskou, de warme kop chocolademelk, de kerstboom en de kerstman. Gisteren hebben wij in deze schitterende zaal dus een stevige inhoudelijke discussie gevoerd over het Belastingplan om de geest vrij en rijp te maken voor de kerstviering. Ik ben verheugd dat ik als staatssecretaris van Financiën deze goede traditie mag ervaren. Ik verdedig dit Belastingplan bovendien in unieke omstandigheden, in de eerste plaats vanwege het politieke en economische gesternte en in de tweede plaats omdat wij ook een novelle op het Belastingplan bespreken.

De geachte afgevaardigden Ter Veld, Platvoet, De Vries, Schuyer en Stevens hebben vragen gesteld over het politieke en economische gesternte. Verder hebben enkele andere leden direct of indirect gerefereerd aan de verhouding tussen de demissionaire status van dit kabinet en het doorzetten van de beleidsvoornemens voor 2003. Hierover is terecht veel gediscussieerd, hier en aan de overzijde. In het kabinet hebben wij moeten afwegen of en in hoeverre wij de beleidsvoornemens voor 2003 konden verdedigen. Het is mogelijk om hieraan een hele staatsrechtelijke beschouwing te wijden. Volgens sommigen heeft het kabinet met zijn handelswijze zelfs geschiedenis geschreven.

Het kabinet maakt zich ernstige zorgen over de economische situatie. Die is sterk verslechterd sinds ik bij de politiek betrokken ben geraakt en voor Pim Fortuin het rapport Naar een rechtvaardige belastingheffing schreef. Vervolgens ben ik meegesleurd in de informatie en de formatie en uiteindelijk heb ik zelfs deelgenomen aan het najaarsoverleg. In heel deze periode werden wij vanwege de verslechterende economische situatie steeds maar weer gedwongen om de regelgeving aan te passen. Ik denk dat u zich kunt voorstellen dat ik ben geschrokken van de mate waarin het noodzakelijk was om actie te ondernemen.

Een van de eerste acties die wij hebben ondernomen, was de aankondiging in het Strategisch akkoord van een substantiële lastenverzwaring voor 2003.

De recente vooruitzichten van het Centraal planbureau bevestigen de zorgen die wij hadden toen wij dit akkoord opstelden. Er wordt een economische groei verwacht voor 2002 van 0,25% tegen een geprognosticeerde groei van 0,5%. Voor 2003 bedragen die percentages respectievelijk 0,75 en 1,5.

Als nu niet adequaat wordt opgetreden, zou de uitdaging voor het volgende kabinet nog groter zijn dan zij nu al is. Daarom hebben wij gemeend, de verantwoordelijkheid te moeten nemen om de voorliggende plannen verder te brengen. Dat geldt natuurlijk ook voor het Belastingplan 2003. Het later of in beleidsarme vorm in behandeling nemen van de begroting voor 2003 zou tot een zeer forse budgettaire derving hebben geleid van ongeveer 1,75 mld euro. Daardoor was het volgende kabinet uiteraard gehandicapt aan de start verschenen.

Er is een groot aantal opmerkingen gemaakt over het fiscale beleidsprofiel. Er is onder meer gevraagd of de lastenverzwaring niet op een andere wijze, bijvoorbeeld door tariefaanpassingen of andere algemene maatregelen, kon worden bewerkstelligd dan door het elimineren van tal van regelingen. Achter de voornemens van het kabinet zit een heel duidelijke visie. De vraag is gesteld of het kabinet een bewuste keuze heeft gemaakt om het belastingstelsel minder in te zetten voor politieke doelen dan sinds enkele jaren gebruikelijk was. De heer Schuyer gebruikte in dezen de term "jojobeleid". Een jojo heeft overigens de neiging om heen en weer te gaan; deze gaat alleen maar naar beneden, zo begreep ik van de heer Schuyer.

Het beleidspakket voor 2003 is tot stand gekomen onder een economie die zichtbaar verslechtert. Die zorgelijke situatie noopte, en noopt nog steeds, tot ombuigingen en grondslagverbredingen. Eigenlijk is het aardig om ook in dat politieke jargon eens verder te denken. Waar gaat belastingheffing in feite om? Het is niet anders dan het bepalen wie waarover hoeveel belasting moet betalen. Wanneer de belastingheffing moet worden aangescherpt, kan uit een aantal mogelijkheden worden gekozen. Ten eerste kan het aantal belastingsubjecten worden uitgebreid, dus degenen die belasting moeten betalen. Ten tweede kan de grondslag, dus hetgeen waarover belasting moet worden betaald, worden aangepast. Ten derde kunnen de tarieven worden aangepast.

De vraag is gesteld of het niet vanzelfsprekender is om de tarieven aan te passen en in mindere mate met de grondslag bezig te zijn. Wij hebben er expliciet voor gekozen om uit te gaan van een grondslagverbreding en juist niet van een aanpassing van de tarieven. Op de motieven achter deze keuze kom ik later in mijn betoog terug. Gisterenavond is de vraag gesteld of dit te maken heeft met het minder inzetten in het kader van politieke doelen. Ook het instrumentalisme ten opzichte van het purisme is in dit kader genoemd. Ik herinner u aan mijn vorige leven, waarin ik mij eerder voorstander heb verklaard van een wat meer puristische benadering dan van het inzetten van de belastingheffing als instrument voor tal van doeleinden.

Wat de lastenkant betreft, komt uit het Strategisch akkoord en het aanvullend pakket uiteindelijk een lastenverzwaring voort van zo'n 2 mld euro in het fiscale

pakket. Voor de invulling daarvan geldt dat wij van de nood een deugd moeten maken. Er moet worden gesneden; dat moet verantwoord en juist gebeuren. Wij streven naar een evenwichtig koopkrachtbeeld. Het kabinet heeft niet de zogenaamde kaasschaaf gebruikt door simpelweg tariefaanpassingen door te voeren. Wij hebben ervoor gekozen om de lastenverzwaring vooral te laten plaatsvinden door een opschoning van het fiscale regime. Die opschoning is allesbehalve lukraak en willekeurig geweest, zoals soms wel eens wordt gesuggereerd. De vraag is aan de orde geweest in hoeverre regelingen efficiënter en effectiever kunnen. Aan de hand van het fiscale beleidsprofiel, dat naar aanleiding daarvan is gedefinieerd, is naar een groot aantal regelingen gekeken.

Het fiscale beleidsprofiel is het samenstel van criteria waaraan het fiscale stelsel wordt getoetst. Ik ben overigens van mening dat die criteria tijdloos zijn. Zij zouden dus ook zonder de budgettaire noodzaak die wij nu hebben, telkenmale dienen te worden voorgelegd aan de fiscaliteit. Naast die toetsingscriteria is in bijlage 10 van de miljoenennota tevens een aantal criteria opgenomen waaraan belastinguitgaven voor de toekomst, maar wat mij betreft ook voor het verleden, zullen worden getoetst. Het fiscale beleidsprofiel valt dus eigenlijk uiteen in drie delen. In eerste instantie wordt gekeken naar efficiëntie, eenvoud en dergelijke. In tweede instantie is ervoor gekozen om een aantal thema's uit te werken, waaronder de modernisering van het arbeidsmarktinstrumentarium en de rationalisering van het energiebeleid in Nederland. In derde instantie is gekeken naar de criteria voor belastinguitgave.

Wat wordt er in dit verband bedoeld met effectiviteit? Het gaat dan bijvoorbeeld om de uitruil van de specifieke afdrachtskorting (SPAK) in de VLV voor langdurig werklozen ten opzichte van een verhoging van de arbeidskorting. Op dit punt worden overigens ook maatregelen genoemd in de verkiezingsprogramma's van het CDA, de VVD, D66 en GroenLinks. Deze maatregel is noodzakelijk om te komen tot een effectief belastingstelsel. Ten eerste heeft het IBO "Toekomst van het arbeidsmarktbeleid" laten zien dat het netto-effect in wezen zeer gering is, zo'n 10.000 banen. De kosten per baan daarentegen zijn hoog, 97.500 euro per baan per jaar. De "dead weight loss" is fors. Minder dan 8% laagbetaalden zouden anders niet aan het werk zijn gekomen. Voor lager opgeleiden geldt dat er relatief veel moeilijk vervulbare vacatures zijn. Ik wijs in dat kader op de CPB-berekeningen in de Macro Economische Verkenningen, bladzijde 113. Structureel gezien, is er door de vergrijzing een krapte op de arbeidsmarkt, zodat het beter is om de stimulering aan de aanbodzijde van de arbeidsmarkt te laten plaatsvinden. Dat geschiedt het best via de arbeidskorting; dat is een effectieve maatregel. Bovendien wordt de armoedeval ermee verkleind.

Overigens wordt over de armoedeval erg gemakkelijk gesproken in de parlementaire debatten. Deze zou eigenlijk veel beter moeten worden gemonitord, wat pas kan geschieden als er inzicht is in de daadwerkelijke effecten van het laten toenemen van een laag inkomen in het licht van tal van maatregelen, die door verschillende instanties worden uitgevoerd. Enerzijds gaat het om

gemeentelijk instanties en anderzijds om landelijke organisaties. Eigenlijk heb ik het idee -- ik durf dat hier te zeggen -- dat wij onvoldoende inzicht hebben in de daadwerkelijk armoedevalproblematiek. In het Strategisch akkoord heb ik mij sterk gemaakt voor een één-loketbenadering, waardoor er een fiscaal transparante verhouding ontstaat tussen enerzijds de burger en anderzijds de overheid. Het gaat dan om twee niveaus, zowel de ondernemer als de particulier. Op het moment dat iemand gaat werken, vervallen tal van regelingen. Deze worden vaak verschillend gemonitord. Er zou hierbij een efficiëncyslag kunnen worden gemaakt.

De uitruil tussen de SPAK en de verhoging van arbeidskorting is een voorbeeld van effectievere wetgeving. Een tweede aspect daarbij is de efficiency: hoe efficiënt is de regeling vormgegeven? In dat kader is gerefereerd aan termen die in het Belastingplan voorkomen, zoals overstimulering en free-ridersgedrag. Als het op voorhand wordt onderkend en wordt geaccepteerd dat een verschijnsel zich voordoet, is dat prima. Als het niet de bedoeling is en een effect al is behaald, moet je op je schreden terugkeren en kijken of de maatregel voldoende efficiënt is. Een voorbeeld is het milieu en het energiepakket. Wat mij betreft moet daar meer maatwerk worden geleverd door een efficiëntere inzet van geld. De doelstellingen, zoals de Kyotodoelstellingen, moeten uiteraard overeind blijven. Op dit moment wordt in de Tweede Kamer de MEP besproken. In het Belastingplan heb ik al het voorbeeld van de REB aangegeven.

Milieukwaliteit die door het ministerie van EZ wordt gestimuleerd via subsidies, die specifiek worden ingezet om het Nederlandse bedrijfsleven dat investeert in bijvoorbeeld windmolens, te enthousiasmeren in financiële zin, wordt uitgeruild met de REB. Dit is een maatregel die een enorm buitenlandlek voorkomt. Ook ik heb gelezen dat EZ bedragen heeft genoemd van rond de 100 mln euro, maar ik kan verzekeren dat het veel meer is; het gaat om heel grote bedragen. In dit verband wordt gezegd dat groen überhaupt moet worden gestimuleerd, waar dat ook plaatsvindt. Natuurlijk, maar als de keuze bestaat om dat specifiek in te zetten als een beleidsinstrument ten goede van het Nederlands bedrijfsleven, moet dat de voorkeur krijgen. Verder geldt overigens dat ook hier een budgettair voordeel is behaald. Op voorhand hadden wij ingeschat dat prijstechnisch gezien de burger hiervan niet de dupe zou worden en dat er een correctie zou optreden via het marktmechanisme, waardoor ongeveer 0,5 mld euro kon worden bezuinigd.

U heeft natuurlijk ook de spotjes van Nuon en andere bedrijven gezien. Ze geven een prijsgarantie af voor de groene stroom. Het marktmechanisme heeft in die zin gewerkt en er is sprake van efficiency.

Ik kom te spreken over de beoordeling op transparantie en eenvoud. In dat verband is er ook sprake van een buitenlandlek in het huidige groenbeleid. Eenvoud moet overigens niet als doel op zichzelf worden gekozen, maar het is wel een lofwaardig streven als je het hele palet in aanmerking neemt. Ook dan kom je telkens voor verrassingen te staan. Bij een werkbezoek dat ik gisteren in Den Haag bracht aan ondernemingen van de

Belastingdienst, heb ik een gesprek gevoerd over de uitvoeringsaspecten van het aangiftebiljet en de controlemechanieken die daarachter zitten. Op zo'n moment besef je dat je eigenlijk niet alleen moet toezien op de burger die zijn belastingbiljet instuurt, maar ook op de efficiënte, effectieve en transparante aanpak in het vervolgtraject als bij de Belastingdienst de controles plaatsvinden. De zaak moet van vele kanten worden bekeken.

Er is ook gekeken naar de beoordeling van de uitvoering, bijvoorbeeld met de vraag of de hoeveelheid regelgeving echt nodig is. Met mij kan de Kamer constateren dat zo'n twintig belastinguitgaven vervallen. Ook de betere uitvoerbaarheid is een punt. Daarbij blijkt een besparing van 30 mln euro bij de Belastingdienst mogelijk en niet eens op een erg ingrijpende wijze. Er moeten minder administratieve lasten komen. Het bedrijfsleven klaagt over grote administratieve lasten. Het is terecht dat een orgaan als ACTO daarvoor in het leven is geroepen. Dat doet bijzonder goed werk. De besparing in het Belastingplan 2003 deel I en II op de administratieve lasten bedraagt zo'n 70 mln euro. Men kan zich voorstellen dat het bedrijfsleven daarover tevreden is.

Alles overziend vind ik het belastingplan in alle opzichten verdedigbaar. Het is een wezenlijke bijdrage tot het voorkomen van een verdere verslechtering van de financieel-economische situatie. Het leidt tot een vermindering van de armoedevalproblematiek en tot een bevordering van de arbeidsparticipatie. Het draagt bij tot loonkostenmatiging. Op basis van haar kennis over het vestigingsklimaat weet de Kamer hoe noodzakelijk dat is in Nederland. Het resultaat is een evenwichtig koopkrachtbeeld. De effectiviteit van het fiscale stelsel wordt vergroot. Bovendien leidt het plan tot minder administratieve lasten en tot meer eenvoud. Als wij van doen zouden hebben met algemene tariefaanpassingen, zou dat resultaat waarschijnlijk niet kunnen worden bereikt; ik weet dat eigenlijk zeker. Wij voeren geen jobbeleid, maar proberen in tijden van economische teruggang wat de belastingbetaler ophoest, zo efficiënt en effectief mogelijk in te zetten. Instrumentalisme binnen het fiscale stelsel wordt niet overboord gezet, maar als rechtgeaarde Nederlanders keren wij het dubbeltje wel twee keer om.

Het beleidsprofiel is operationeel gemaakt, onder andere in de vorm van een toetsingskader. Dat kader is te vinden in bijlage 10 van de Miljoenennota 2003. Het gaat daarbij om een aantal vragen, bijvoorbeeld de vraag of voordat kan worden overgegaan tot een belastinguitgave, sprake is van een heldere probleemstelling. Een tweede vraag is of het te bereiken doel helder en eenduidig geformuleerd is. Wat willen wij met de belastinguitgave? Hoe denken wij dat doel met elkaar te bereiken? Een derde vraag is of kan worden aangetoond waarom financiële interventie überhaupt noodzakelijk is. Waarom zou het probleem zich niet gewoon oplossen in de markt? Een vierde vraag is of kan worden aangetoond waarom een fiscale subsidie de voorkeur verdient boven een directe subsidie. Wat dat aangaat is bijvoorbeeld de uitruil van de REB tegen de MEP bij de rationalisering van het energiebeleid een verantwoorde keuze. Daarbij wordt namelijk geen fiscale, generieke subsidie gegeven, maar wordt gekozen voor een specifieke subsidie die via

Economische Zaken wordt verstrekt aan het bedrijfsleven in Nederland. Dat verdient het ook. Een andere vraag is of evaluatie van de maatregel voldoende is gewaarborgd. Ik kan mij voorstellen dat men zich afvraagt of het niet heel vanzelfsprekend is dat belastinguitgaven op dergelijke wijze getoetst worden. In mijn belevenis is dat wel het geval. In mijn belevenis gold dit toetsingskader bij de onderhandelingen tijdens de informatie ook als uitgangspunt om te bekijken of de hele groslijst van belastinguitgaven die een kritische onderloop moesten worden gelegd, daaraan nog steeds voldeden. Dat is geen kwalificatie van het verleden, maar van de toekomst en van het huidige beleid. De intensivering van bestaande en nieuwe belastinguitgaven dient wat mij betreft dus te voldoen aan de uitgangspunten die geformuleerd zijn in bijlage 10.

Voorzitter. Bij kerstmis behoort ook een kerstboom. Veel mensen halen in deze periode een kerstboom in huis, tuigen 'm op met prachtige kerstballen en andere versieringen, met als klapstuk de piek. Maar volgens sommigen is het kabinet juist bezig met het aftuigen van de fiscale kerstboom. Ik zie dit eerlijk gezegd iets genuanceerder. Simplex sigillum veri, ofte wel: eenvoud is het kenmerk van het ware. Ik denk dan ook dat een mooie, strakke kerstboom met niet te veel versiering volstaat.

De heer Rensema heeft in dit verband verleden jaar bij de behandeling van het belastingplan gezegd: eenvoud is mogelijk als het als een opdracht wordt gezien. Wel, hij wordt op zijn wenken bediend. Overigens is dit citaat, uiteraard met bronvermelding, ook de ondertitel van het jaarplan 2002 van het directoraat-generaal voor fiscale zaken, waar nu het belastingplan wordt gemaakt. Ook de heer Stevens waardeert ons streven naar eenvoud. Hij vindt het belastingplan dit jaar beter leesbaar dan ooit en hij heeft geconstateerd dat alle zinnen dit jaar korter dan 100 woorden zijn. Het is overigens geweldig dat hij dit heeft gecontroleerd. Het schijnt wel eens anders geweest te zijn; hij refereerde aan zinnen van 150 woorden. De heer Stevens kon dit jaar dus breken met een lange traditie, namelijk die van het voorlezen van de langste zin in het belastingplan. Ik ben niet zo'n groot voorstander van het doorbreken van tradities, maar dit lijkt mij toch wel goed. In zijn ogen kan het belastingplan dit jaar ook qua vormgeving de toets van de motie-Boorsma doorstaan. Ik doe de heer Stevens ook op dit punt graag een plezier door aan te geven dat dit wat mij betreft in de komende jaren ook zo zal zijn.

Dan wat specifiekere vragen, maar nog steeds over het meer algemene deel. De heer Platvoet sprak over acht jaar paars: zo'n 13,6 mld aan lastenverlichting in het landsbelang en nu 2,1 mld lastenverzwaring, ook weer in het landsbelang; daarna het najaarsoverleg, met weer een andere uitkomst, weer in het landsbelang. Het landsbelang kent vele gezichten, maar de dynamiek van de maatschappij brengt met zich mee dat je je ook dynamisch moet opstellen. Het uitgangspunt in het Strategisch Akkoord was lastenneutraliteit. Mede gelet op de forse lastenverlichting in de paarse jaren en op het verslechterde economische beeld was dat een verantwoorde en in die tijd

logische keuze. Maar in de zomer bleek zowel het economische als het budgettaire beeld nog ongunstiger te zijn dan verwacht was. Het is niet duidelijk in hoeverre wij te maken hebben met een conjuncturele, tijdelijke verslechtering, of een structurele. Het heeft ook een beetje te maken met de verschuiving van de vraagzijde naar de aanbodzijde als het gaat om de modernisering van het arbeidsmarktinstrumentarium. De budgettaire verslechtering volledig compenseren was ook niet gewenst, omdat er dan wel erg ver gesneden zou moeten worden. Het gaat dus om maatvoering in een evenwichtig pakket. Uitgaven en overschrijdingen zijn gecorrigeerd en daarnaast heeft er een lastenverzwaring plaatsgevonden als onderdeel van het aanvullende pakket. Wel geldt dat het lastenpakket zodanig vorm is gegeven dat er zo mogelijk een bijdrage aan versterking van de economie wordt geleverd. Zo wordt versterking van de armoedeval nadrukkelijk voorkomen en de bureaucratie en de regelzucht wordt verminderd, zodat er een verlichting van de administratieve-lastendruk optreedt en de doelmatigheid van de arbeidsmarkt versterkt wordt. Ook worden regels afgeschaft die niet effectief genoeg zijn gebleken.

Nu kun je je afvragen of de maatregelen op begrotingstechnisch gebied, bijvoorbeeld het aflossen van de staatsschuld in één generatie, verantwoord zijn geweest. Beslist wel. Ik denk dat de vergrijzing nu met zich meebrengt dat de toepassing van het omslagstelsel straks tot grote financiële problemen kan leiden en dat de rentelast, als wij nu niet de verantwoordelijkheid nemen voor de komende periode, als een buitengewoon groot onderdeel van de uitgaven van het Rijk zo zwaar zullen drukken op het hele palet dat de pensioenvoorzieningen in gevaar zullen komen. Daarom is hier indertijd nadrukkelijk voor gekozen.

De heer Platvoet stelde ook een vraag over het effect van het belastingplan op de koopkracht, inclusief de resultaten van het najaarsoverleg. Koopkrachtplaatjes bij de novelle laten volgens hem zien dat de trend van inkomensdenivellering niet wordt doorbroken. Hij vroeg naar de relatie hiervan met de door mij in een vorig leven bepleite herverdeling ten gunste van de laagste inkomens. Voor alle duidelijkheid, de heer Platvoet gebruikte in zijn citaat het woord inkomensherverdeling, terwijl het vermoedelijk ging om een inkomensverdeling en het werd genoemd in het kader van het draagkrachtprincipe. Wij praten in Nederland vrij snel over draagkracht en draagkracht wordt altijd opgehangen aan inkomensplaatjes. Ik vraag me alleen af of het veel zegt als Jan Modaal er een of twee procent op vooruitgaat. Want wie is Jan Modaal? Is dat een bijklussende student met een ICT-bedrijfje? Is het een rijke douairière die inteert op haar vermogen? Of is dat een moeder van drie kinderen die met dat inkomen een labrador moet opvoeden, in een Opel Kadett rijdt en in een doorzonwoning woont?

Het begrip Jan Modaal kun je eigenlijk niet helder voor ogen krijgen. Vandaar dat ik indertijd wel eens heb beargumenteerd dat het verstandig zou zijn om draagkracht anders de toetsen, namelijk door zowel kwalitatieve als kwantitatieve criteria in een econometrisch model onder te brengen en te kijken of er een clustering

kan plaatsvinden van huishoudens van min of meer homogene groepen in Nederland -- homogeen qua inkomen, vermogenspositie, leeftijdsopbouw, huishoudensituatie -- en daarop de maatregelen te controleren.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik ken dit idee van de staatssecretaris en kan dat ook wel volgen. Ik moedig hem dan ook aan om in de korte tijd die hem nog rest zo'n model op tafel te krijgen. Ik heb gisteren echter gevraagd, hoe de staatssecretaris dit belastingplan ziet in relatie met het grote belastingplan en met de kritiek die hij in een vorig leven heeft geuit. Ik zal hem even op gang helpen. Internet is een machtig medium zoals u weet. Als je de naam Van Eijck intikt, krijg je een aantal artikelen op het scherm en in dit geval zelfs een verslag van een bijeenkomst in 1999, namelijk het coalitieberaad over de inkomensverdeling in de 21ste eeuw. Volgens dit verslag heeft hij daar gezegd dat het komende belastingstelsel -- het stelsel van Zalm en Vermeend -- op een tergende, ingewikkelde manier geen rechtsgelijkheid zal brengen. Hij heeft daar bepleit om meer te kijken naar waar geld te halen is en dus niet naar degenen die aangewezen zijn op een gering inkomen, maar naar degenen die een hoog inkomen hebben. De LPF en het CDA hebben in de aanloop naar de verkiezingen bepleit dat er met name gekeken moest worden naar de inkomenspositie van de mensen met een laag inkomen. Het stelt mij dan ook teleur dat dit belastingplan op geen enkele wijze de tendens van inkomensdenivellering keert die is ingezet met het vorige belastingplan. De staatssecretaris werpt dat oude denkbeeld nu ver van zich. Ik begrijp wel dat hij als deel van deze regering zoveel mogelijk probeert om met één mond te spreken, hoewel de niet-partijgenoot van de staatssecretaris, Nawijn daarmee wel erg veel moeite heeft. Ik vind het jammer dat de staatssecretaris zo snel aan zijn eigen karaktermoord doet.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Maakt u zich vooral geen zorgen. De heer Platvoet stelt een groot aantal vragen die ik allemaal zal beantwoorden.

In eerste instantie heeft hij gevraagd, of het mogelijk is in deze korte periode nog tot een model te komen. Ik heb de afgelopen jaren aan het model gewerkt en het is juist de demissionaire status waardoor ik niet aan de afronding van mijn proefschrift toekom. Ik hoop dat echter op niet al te lange termijn het licht te laten zien.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Als de staatssecretaris terugkeert naar Rotterdam -- ik neem aan dat het dan april zal zijn -- gaat hij dan dat model voltooien? Ik neem aan dat wij het dan van hem te horen krijgen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik zal mijn uiterste best doen om op een daartoe geëigend moment tot een afronding te komen. Ik kan echter niet in de toekomst kijken en weet niet of ik terugga naar Rotterdam. Mijn woonhuis staat daar echter wel en ik probeer er dan ook dagelijks heen te gaan.

Ik ben inderdaad nog steeds van mening dat in eerste instantie de bewindspersonen op Financiën -- en zeker de staatssecretaris van Financiën -- de taak hebben

om hoeder van de schatkist te zijn. Zij moeten ervoor zorgen dat er in ieder geval een belastingopbrengst wordt gegeneerd die in het kader van het uitgavenbeleid -- dat is dan een wisselende prioritering -- op een efficiënte, goede en adequate wijze vorm wordt gegeven. De heer Platvoet zegt dat er dan ook een inkomensdruk dient plaats te vinden en dat met dit belastingplan niet de trend wordt doorbroken en de onderkant van de markt wat meer wordt bediend, maar dat het nog steeds aan de bovenkant zit.

Ik ben dat niet met de heer Platvoet eens. Ik verwijs nu naar de details en noem de alfavulpen. De discussie daarover is bekend. Mevrouw Ter Veld heeft er ook al aan gerefereerd. Er is op allerlei manieren geprobeerd om het koopkrachteffect op te poetsen, zodat voor deze groep geen negatieve inkomenseffecten ontstaan.

Verder denk ik aan de conditionele lastenverlichting, waarvoor in het Najaarsoverleg 500 mln euro is ingezet. Die verlichting is ook ten goede gekomen aan de mensen aan de onderkant van het loongebouw. Gelet ook op de manier waarop door Sociale Zaken en Werkgelegenheid -- dit is mijn terrein niet, maar ik ben bij het overleg natuurlijk betrokken geweest -- zich inzet voor behoud van de ID-banen, de Melkertbanen, meen ik te mogen zeggen dat het kabinet ook in dit kader voor een duidelijke richting kiest en dat het zeker wat doet voor degenen aan de onderkant van het loongebouw.

De geachte afgevaardigde sprak over inkomensverdeling. Waar hij op doelde betreft uiteraard iets wat moet worden teruggenomen als de eindevaluatie van de Wet IB 2001 wordt gestart. Dan moeten wij nagaan welke inkomenseffecten en ook overige verschuivingen het gevolg zijn geweest van de implementatie van de inkomstenbelasting 2001. Er is daarom absoluut geen sprake van karaktermoord, maar uitsluitend van een aanpassing aan de functie.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Het behoud van de Melkertbanen kunt u toch moeilijk op het conto van deze regering schrijven. Het aanvankelijke voorstel van de regering was namelijk om die af te schaffen. Het Najaarsoverleg heeft echter een ander resultaat opgeleverd.

Ik vind het ook flauw dat u nu met de alfavulpen op de proppen komt. U zei zojuist nog bezig te zijn met het model van de verschillende typen huishoudens en dat uw werk daaraan nog niet is afgerond, maar nu pikt u er toch een element uit. Waarover wij thans alleen maar kunnen praten, zijn toch de koopkrachtplaatjes die u en het CPB leveren. Op grond daarvan houd ik mijn stelling staande. Terecht hebt u kritiek op de globale inkomensinkomensplaatjes, maar nu hebben wij niets anders. Met één specifiek voorbeeld kan men dus niet een algemeen beeld rechtvaardigen. Aan de hand van de koopkrachtplaatjes zeg ik toch dat de tendens niet is doorbroken. Dat moet u met mij eens zijn als u naar de kille cijfers kijkt.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Voorzitter. De heer Platvoet heeft een pallet aan vragen gesteld en in mijn beantwoording was ik nog niet verder dan het uitspreken van het woord inkomensherverdeling. Een betoog moest nog volgen, maar we hebben de tijd vandaag en ik stel

voor dat ik mijn verhaal voortzet. Dan ik kom ik vanzelf toe aan de beantwoording van de vragen die mij zijn gesteld.

Het koopkrachteffect van het Belastingplan inclusief de resultaten van het Najaarsoverleg is in de novelle weergegeven. In de tabel zijn beide kolommen opgenomen. In 2003 is over de gehele linie een pallet aan koopkrachtminnen te zien. Dat is duidelijk. Ook de sociale minima leveren volgend jaar koopkracht in. De sociale partners hebben bij de invulling van de conditionele lastenverlichting de voorkeur gegeven aan behoud van het spaarloon en het verhogen van de arbeidskorting. Het voordeel ervan komt alleen ten goede aan de werkenden. Dat is helder. Het totale koopkrachtbeeld is aan het eind van de rit dan ook evenwichtig te noemen. Iedereen levert volgend jaar in en bovendien verbetert de replacement rate; de armoedeval wordt toch wat geringer.

De heer Platvoet herinnerde aan de cijfers van het Centraal planbureau. Zoals bekend worden door het ministerie van Financiën geen gedragseffecten gemeten. In de tabellen die door haar worden geproduceerd zijn dus de gedragseffecten niet verwerkt. Misschien is het daarom toch verstandig meer specifiek in te gaan op de berekening van het koopkrachteffect van het Najaarsakkoord door het Centraal planbureau. Voor het bepalen van de koopkracht is vooral van belang te weten welk effect het akkoord heeft op de contractloonsstijging, de inflatie en de pensioenpremies. Verwacht mag worden dat het akkoord een neerwaarts effect hierop heeft. Sinds de macro-economische verkenning is de prognose voor de economie in 2002 en 2003 fors verslechterd. Ook de pensioenproblematiek is verergerd. Dat betekent onder andere dat ook zonder een akkoord een neerwaarts effect op de contractloonsstijging te verwachten zou zijn. In onze optiek zouden de werkgevers en de werknemers de handen in elkaar hebben moeten slaan.

Het effect van het Najaarsoverleg op de genoemde grootheden kan dus niet worden gebaseerd op de cijfers van de macro-economische verkenning en de vergelijking met het CPB-rapport. Het CPB heeft geen doorrekening gemaakt van het partiële Najaarsoverleg. Het is niet nagaan wat het effect was op de genoemde grootheden. Ik kan verder in dit verband nog zeggen dat de contractloonsstijging is gedaald van 3,25% in de macro-economische verkenning naar 2,75% in het rapport van het Centraal planbureau. De inflatie is daarbij niet neerwaarts aangepast. Ook de effecten van het akkoord op de economische groei is natuurlijk lastig in beeld te brengen. Allereerst is van belang te weten in hoeverre het akkoord leidt tot extra loonmatiging, dus ten opzichte van de loonmatiging die de sociale partners wilden. In de macro-economische verkenning is te zien dat in ieder geval de eenjarige loonmatiging van 1% leidt tot een daling van de koopkracht met 0,2%. Het effect op de groei is daarbij overigens verwaarloosbaar.

De heer Platvoet heeft een vraag gesteld over de oorlog die in het verleden werd uitgevochten over de schuif van de vraagstimulering naar de aanbodstimulering. Eigenlijk gaat zijn voorkeur uit naar een inkomensafhankelijke arbeidskorting. Het akkoord met de partners beoogt nu dat er zo'n 10.000 permanente banen

aan de onderkant worden gecreëerd. Het kabinet wenst verstandig beleid te voeren met het oog op de wat langere termijn, eigenlijk onafhankelijk van conjuncturele schommelingen. Ook in de Tweede Kamer is uitvoerig aandacht besteed aan de afweging of de vraagzijde dan wel de aanbodzijde moet worden gestimuleerd daar waar het even leek alsof er een kentering heeft plaatsgevonden. Wat ons betreft wordt gefocust op de langere termijn. De beste manier om overigens dan de gevolgen van vergrijzing op te vangen, is het draagvlak te versterken via het stimuleren van het arbeidsaanbod. Ik meen overigens dat de nadelen van een inkomensafhankelijke arbeidskorting bekend zijn. Ik refereer in dit verband ook aan de fiscale verkenning. Kort samengevat, is het niet het oplossen maar het verschuiven van het probleem naar een andere inkomenscategorie. En daarvoor is door dit kabinet niet gekozen. Daarnaast ontstaat een hogere marginale druk voor de middeninkomens die weer slecht is voor de doorstroming op de arbeidsmarkt, de scholingsinspanning en de productiviteitsontwikkeling en dergelijke.

Verder zijn vragen gesteld over de tijdsdruk en de kwaliteit van het wetgevingsproces. Wij zijn ons bewust dat de termijnen voor de behandeling zeer beperkt zijn en het tempo hoog. Dat is een steeds terugkerend dilemma. Ik kan mij voorstellen dat, alles dit jaar op een rij gezet, de druk dit jaar buitengewoon groot is. Er is mij recent door een journalist gevraagd hoe het mij bevalt om in demissionaire status dit plan er in zo'n hoog tempo doorheen te jagen. Ik heb hem toen geantwoord: ik weet niet beter, ik ben altijd demissionair. Ik heb overigens op mijn departement na laten gaan hoe tijdschema van dit plan zich verhoudt tot dat van vorige jaren. Het tijdschema van dit belastingplan is ongeveer gelijk aan dat van het belastingplan voor 2002, waarbij onder eenzelfde tijdsdruk een fors aantal nieuwe maatregelen zijn behandeld. Zoals oud-staatssecretaris Bos destijds heeft aangegeven, is het mede gelet op de beleidsmatige en de budgettaire samenhang met andere beleidsvoorstellen voor een nieuw begrotingsjaar, niet goed mogelijk om die belastingplannen al voor Prinsjesdag ingediend te krijgen. In tegenstelling tot vorig jaar was het merendeel van de maatregelen voor 2003 overigens wel al bekend. Op 3 juli van dit jaar is in het Strategisch akkoord het merendeel van het werkprogramma ten aanzien van de lastenkant en dergelijke omschreven en toegelicht. Veel eerder dan nu het geval is, konden wij onze belastingvoornemens uiteraard niet openbaar maken. Maar goed, de omzetting van het Strategisch akkoord in wetgeving is natuurlijk een zaak die tijd kost. In die zin moeten wij daar ook alle aandacht aan besteden. Er kwam vervolgens bij dat in augustus een aanvullend pakket noodzakelijk bleek te zijn. Alles bij elkaar betekende het dat de druk buitengewoon groot werd. Ik heb overigens grote waardering voor de bereidheid die deze Kamer heeft getoond om onder deze tijdsdruk mee te werken aan de totstandkoming van deze nieuwe fiscale wetgeving. Zonder deze Kamer was dat eenvoudigweg niet gelukt.

Met name de heer De Vries heeft aangegeven dat er wellicht sprake is geweest van een wirwar van nota's, wijzigingen, amendementen en dergelijke, die onnavolgbaar was voor de burger. Ik wil dat beeld toch graag wat rechtekken. Er zijn namelijk maar drie nota's

van wijziging ingediend. De eerste bevat een technische vervolmaking van het voorstel tot beperking van het afschrijvingsregime onroerend goed alsmede een aantal kleinere aanpassingen op andere terreinen. De tweede nota van wijziging ziet op de wettelijke vertaling van de resultaten van het verkennende overleg met de sociale partners op 8 november en tevens in een tijdelijke dekkingsmaatregel voor het milieu in het geval de MEP later dan 1 januari in werking zou treden. Zoals bekend, moeten deze twee zaken los van elkaar worden behandeld; enerzijds bij het belastingplan en anderzijds bij de begroting van EZ. Ik heb de Tweede Kamer voorgehouden dat wanneer het niet zou lukken de MEP tijdig te behandelen, het zaak is om een terugvaloptie te hebben omdat anders de budgettaire derving te groot zou zijn geweest.

De derde nota van wijziging bevat maatregelen die leiden tot finetuning van het koopkrachtbeeld dat ontstond als gevolg van de tweede nota van wijziging. De koopkrachteffecten die toen ontstonden, waren wat ons betreft onwenselijk.

Er heeft toen een schuif plaatsgevonden tussen verhoging van de tweede schijf enerzijds en in mindere mate een verhoging van de arbeidskorting. Dat heeft het koopkrachtbeeld verbeterd. Uiteraard zijn de tweede en derde nota van wijziging mede op verzoek van de Tweede Kamer daar ingediend.

Vervolgens is er de novelle overheen gekomen naar aanleiding van het Najaarsoverleg. Er is indertijd met de sociale partners lang en uitvoerig gesproken over de context waarin de loonmatiging waar het kabinet een groot voorstander van was, tot stand zou kunnen komen voor 2003. Er zijn uitvoerige discussies geweest over een breed of een smal pakket. De uiteindelijke uitkomst is een smal pakket voor een jaar geworden. Belangrijke punten in het overleg waren de positie van onder andere de spaarloonregeling en de invulling van de conditionele lastenverlichting van 0,5 mld euro.

Het kabinet heeft vervolgens op 28 november een definitief centraal akkoord met de sociale partners bereikt over de loonkostenmatiging voor 2003 en de voorwaarden waaronder deze tot stand komen. Dat leidt op een tweetal punten dan weer tot wijziging van de voorstellen uit het Belastingplan. Het ene was het maximum van de inleg van de spaarloonregeling. Ik weet dat het de Kamer enigszins heeft verbaasd dat we toen weer van 615 euro naar 613 euro zijn gegaan. Ik kom daar straks nog heel specifiek op terug.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter. Ik was niet verbaasd. Ik vind dat het niet kan. Je kunt niet, omdat de folders al gedrukt zijn, de wet veranderen. Ik begrijp best dat het kosten meebrengt voor de markt, maar het wordt te gek wanneer je als wetgever de folders gaat volgen. Dit is toch geen precedentwerking? Ik kan me genoeg leuke folders voorstellen vanuit verzekeraars en banken, maar ik neem aan dat we die straks niet allemaal in wetgeving gaan volgen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Voorzitter. Hier wordt vanzelfsprekend in gekscherende zin over gesproken.

Folders kunnen natuurlijk nooit een dictaat vormen voor het wetgevingsproces. Wij weten beiden dat dit ook niet het geval is. Ik zal straks precies duiden wat er aan de hand is.

Voorzitter. Ik keer even terug naar het centraal akkoord. De novelle heeft dus tot een aanpassing geleid. Naast de hoogte van de spaarloonregeling was dat de arbeidskorting. Het kabinet acht het van groot belang dat die wijzigingen per 1 januari 2003 in werking kunnen treden. Er stond daar dus geen andere procedure voor ogen dan de novelleprocedure. Overigens waarderen de minister van Financiën en ik het opnieuw bijzonder dat deze Kamer erin heeft toegestemd om deze novelle vandaag mee te nemen bij de plenaire behandeling van het Belastingplan.

Wanneer wij kijken waar het Belastingplan deel I met name op ziet, kan niet gezegd worden dat het een onoverzichtelijke wirwar van amendementen is. Ten aanzien van deel II is overigens een nota van wijziging ingediend. Het geheel overziend, kan dit in vergelijking met de gang van zaken bij het Belastingplan 2002 van het vorige kabinet, overzichtelijk en helder genoemd worden. Bij de behandeling van het Belastingplan 2002 zijn negen nota's van wijziging ingediend. Wij hebben alles voor deze Kamer nog eens op een rij gezet. De Kamer heeft die brief recent ontvangen.

Ik heb uiteraard geen invloed op de amendementen. Dat spel ligt in de Tweede Kamer. De statistici onder ons zullen het op prijs stellen om te horen dat er ruim twintig amendementen zijn ingediend, terwijl dit er bij het Belastingplan 2002 veertig waren. Ik zeg niet dat dit een causale relatie met de demissionaire status heeft, maar het is wel een reductie.

Er zijn ook vragen gesteld in algemene zin, zoals hoe dit Belastingplan zich verhoudt tot de belastingherziening 2001. Ik heb al gezegd dat deze vraag ook meegenomen wordt in de beantwoording. Ook het trefwoord uit het verleden "vergroening" of "verdonkergroening" is verdwenen. Ik kom daar straks nog uitvoeriger op terug. Hoe verhoudt het schrappen van de nog maar net ingevoerde regeling zich tot de wettelijk vastgestelde evaluatie van de IB 2001?

Het Belastingplan 2003 sluit aan op de doelstelling van de belastingherziening 2001. Mijn stellingname is van meet af aan geweest, ook tijdens de formatie, dat het fundament dat daar is neergelegd als uitgangspunt zou dienen voor deze kabinetsperiode, inclusief het boxensysteem, de schottenbenadering, de forfaitaire rendementsbenadering en de hypotheekrenteaftrek. Het fundament als zodanig stond niet ter discussie. Het economisch gesternte noopt ons echter wel om een aantal zaken te herzien. We moeten daar realistisch in zijn. Ik heb uitgelegd hoe het fiscale beleidsprofiel dat wat mij betreft een tijdloos karakter heeft, tot stand is gekomen. Dit zou zonder de budgettaire noodzaak misschien minder snel naar voren zijn gekomen, ondanks het feit dat ik het noodzakelijk gevonden zou hebben om het op die manier te implementeren in het kijken naar fiscale regelgeving.

Een belangrijke doelstelling van de belastingherziening 2001 was een verbreding en een versterking van de belastinggrondslag door vermindering en wijziging van

aftrekposten. In het Belastingplan 2003 wordt deze tendens van opschoning en stroomlijning van regelgeving eigenlijk voortgezet. Dat geldt ook voor het vereenvoudigen van het belastingstelsel, een ander doel van de belastingherziening, met alle beperkingen die ik daarvoor heb aangegeven.

Verder leidt dit belastingplan, evenals de belastingherziening 2001, tot een vermindering van de armoedevalproblematiek en daarmee tot een bevordering van de arbeidsparticipatie.

Het bevorderen van een duurzame economische ontwikkeling, het begrip "vergroening", was een andere doelstelling van de belastingherziening 2001. Dit kabinet constateerde dat in het huidige fiscale milieupakket op sommige plaatsen sprake was van een overstimulering. Daarom is gekozen voor rationalisering en stimulering op maat, waardoor bepaalde doelen op efficiëntere wijze, dus goedkoper, konden worden gerealiseerd. Een voorbeeld daarvan is groen beleggen. Naast het feit dat er een vrijstelling in de forfaitaire rendementsheffing in box 3 gold, was ook sprake van een heffingskorting. Na de amendementen is daar nog steeds sprake van in box 1, namelijk van 1,3%. Over deze overstimulering is een discussie op gang gebracht. Ik kon op een gegeven moment zelfs mijn eigen kamer niet meer in, omdat er kisten met appels en 16.000 handtekeningen van beleggers stonden. Uiteindelijk heeft de Tweede Kamer ervoor gekozen om het groen beleggen in stand te houden, maar dit was wel de achterliggende gedachte op basis waarvan dit in het Strategisch akkoord terecht is gekomen.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ik ben in de Handelingen ook de kisten met appels tegengekomen, maar ik wil niet graag dat de indruk ontstaat dat de staatssecretaris van Financiën en de Kamer zich door kisten appels laten beïnvloeden. Het was overigens een goed appeljaar; zij waren goedkoop. Ik vraag de staatssecretaris om zich hier toch iets anders over uit te laten, want een voetbalstadion vol levert meer handtekeningen op dan 16.000.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Soms is één handtekening voldoende, bijvoorbeeld die van Ed Maas, maar daar zullen wij het later nog over hebben.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Dat wil ik dus niet horen. Daarmee doet de staatssecretaris inderdaad aan karaktermoord. Gezien zijn inhoudelijke kwaliteiten, vind ik dat zonde. Verder vind ik het overigens prima.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik verstout mij af en toe een wat ondeugende opmerking. Ik neem aan dat dit in deze chambre de réflexion ook is toegestaan. Vanzelfsprekend was het ook een gekscherende opmerking, ditmaal van u, dat ik, omdat ik mijn Kamer niet meer in kon, opeens besloot om de groenregeling toch maar intact te houden. Daarover zijn krachtige argumenten gewisseld, niet in de laatste plaats door uw eigen partij. Het uiteindelijke resultaat daarvan is bekend.

Ik kom op vragen van de heren De Vries en Platvoet over de betrouwbare overheid en de overgangsregelingen. De heer Platvoet heeft gevraagd waarom net ingevoerde regelingen weer teniet worden gedaan. De heer De Vries is onder andere ingegaan op de

toetrederskorting. Hij wijst daarbij op een artikel van professor Stevens en zijn jaarlijks terugkomende fiscale beleidsnotities, die altijd zeer lezenswaardig zijn, waarin hij aangeeft dat verkregen rechten op belastinggebied geen eeuwig leven kunnen hebben en dat moet worden gezocht naar een evenwicht tussen flexibiliteit en stabiliteit. In het belastingplan wordt wel het aanpakken herkend, maar het vertrouwen wat minder. De fractie van de ChristenUnie citeert in dat kader de directeur-generaal met de uitspraak dat mensen even moeten wennen aan de nieuwe aangifte en dat de wetgever daarom niet iedere keer het gras moet willen omploegen.

In het Belastingplan 2003 is naar onze vaste overtuiging op een evenwichtige en adequate wijze rekening gehouden met het gewekte vertrouwen bij burgers en bedrijven. Men weet dat daar veel om te doen is en dat wij daar telkens zo weloverwogen mogelijk naar kijken. Ik kom hier graag op terug als specifieke maatregelen aan de orde zijn.

Bij de afschaffing van bepaalde maatregelen zijn overigens wel overgangsregelingen opgenomen. Gegeven de financiële noodzaak van bezuinigingen en de lastenverzwaring op korte termijn is voor een adequate, maar tevens sobere benadering gekozen. Bij een zeer ruime overgangsregeling zou de afschaffing van regelingen pas op langere termijn opbrengst genieten. Een voorbeeld is de VLW, de toetrederskorting, waarbij lopende gevallen worden gerespecteerd. De tegemoetkoming wordt onder voorwaarden voor een bepaalde periode verleend. Bij de voorziening voor de langdurig werklozen is dit vier jaar. De toetrederskorting is nu nog maximaal drie jaar. Ook bij de afschaffing van de SPAK is een fasering opgenomen over een periode van vier jaar, zodat het bedrijfsleven geleidelijk naar de nieuwe situatie kan toegroeien.

Wij hebben wel met elkaar afgesproken dat als er sprake is geweest van een relatief hoog cadeaugehalte of van het "free-rider"-gedrag, een overgangsregeling minder noodzakelijk is. Ook is natuurlijk formeel-juridisch gekeken wat is opgenomen in de wet. Een voorbeeld ziet op de spaarloonregeling. Een ander voorbeeld ziet op de aftrek van lijfrentepremies, die ongetoetst plaatsvond. Als daar "respecterende de werking" in de wet had gestaan -- als voorbeeld noem ik de kapitaalverzekering eigen woning -- dan kan er op die wijze heel goed met dat overgangsrecht omgegaan worden. Dan hoeft ik maar naar de brede herwaarderingsproblematiek, de Oort-wetgeving en de tweeverdienerwetgeving te kijken. Daarbij is overigens ook het advies dat indertijd door de Raad van State is afgegeven over terugwerkende kracht in algemeenheid, in ogenschouw genomen. De noodzaak voor een overgangsregeling moet daarbij natuurlijk niet geïsoleerd worden gezien. Het gaat altijd om het totale pakket van maatregelen en de financiële gevolgen daarvan.

Ik wil nog een reactie geven op het citaat van de DG van de Belastingdienst. Daarbij is duidelijk bedoeld op wijzigingen met substantiële gevolgen voor het aangiftebiljet. Het afschaffen van de belastinguitgaven die wij nu tegenkomen, zal niet leiden tot grotere aanpassingen van de aangifte. Wel zal daarmee natuurlijk op termijn een enkele rubriek komen te vervallen.

Voorzitter. Dat was het eerste deel van mijn algemene inleiding. Ik wil nu graag ingaan op de vragen die zijn gesteld over het vestigingsklimaat in Nederland in internationaal perspectief. Daaraan is in de media de nodige aandacht besteed. Ik denk derhalve dat het zeer verstandig is om daarover met elkaar een iets uitgebreidere gedachtewisseling te hebben. Ik wil op voorhand het volgende meegeven. Zoals bekend, heeft datgene wat in Brussel in de Europese context wordt besloten ten aanzien van het belastingpakket, bijna altijd een besloten karakter. Dat betekent dat het ook erg moeilijk is om daar vrijuit over te spreken. Dit heeft heel specifiek betrekking op de concernfinancieringsproblematiek. Het is niet verstandig om in de openbaarheid van een debat als dit, te gedetailleerde informatie daarover te verstrekken, omdat daarmee het gevaar zou kunnen ontstaan dat de onderhandelingspositie die wij zorgvuldig hebben opgebouwd, in het gedrang komt. Dat heeft mij er overigens toe gebracht om de Tweede Kamer voor te stellen om een besloten overleg te voeren met vertegenwoordigers van de vaste commissie voor Financiën. Tijdens dat overleg is uitvoerig uiteengezet welk beleid wij in Brussel hebben gevoerd. Ik ben overigens te allen tijde bereid om een dergelijk overleg ook met vertegenwoordigers uit de Eerste Kamer te voeren. Dat laat ik echter graag aan het oordeel van de Eerste Kamer over.

De heer **Stevens** (CDA): Voorzitter. Wij nodigen de staatssecretaris graag uit tot een dergelijk overleg indien het onderwerp daartoe aanleiding geeft.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Fantastisch. Daar zal ik graag gebruik van maken. Ik wil in ieder geval proberen om vandaag zo open mogelijk te zijn zonder dat daarbij de onderhandelingspositie van Nederland in het gedrang komt.

De houding van het ministerie van Financiën met betrekking tot het fiscale vestigingsklimaat is in de afgelopen weken vanuit verschillende invalshoeken aan de kaak gesteld. Een aantal fracties heeft in het verslag van de Eerste Kamer het onderwerp van het Nederlandse vestigingsklimaat aangeroerd. Zij hebben het vestigingsklimaat voor ondernemingen verbonden aan de wijze waarop de Belastingdienst de uitvoering van het afgeven van het "advanced tax rulings" and "advanced pricing agreements" heeft ingericht. Verder ben ik van diverse kanten opgeroepen om in het voor Nederland belangrijke Europese gedragscodedossier een ramkoers te varen. Er is mij bezworen dat ik mij ter behoud van de Nederlandse concurrentiepositie geen enkele concessie meer kan veroorloven.

Die ramkoers zal ik niet varen. Er zijn wél heilige huisjes. Een van die heilige huisjes in Nederland is de deelnemingsvrijstelling. Dat is een zeer belangrijke hoeksteen van ons vestigingsklimaat. Daarover mag geen verwarring of onduidelijkheid bestaan. Ik zal het niet meemaken -- hoewel dat een relativerende opmerking is met een kabinet in demissionaire staat -- dat aan de deelnemingsvrijstelling wordt getornd. Er wordt immers wel eens gesuggereerd dat die zou moeten verdwijnen. Beslist niet! Ik wil eraan herinneren dat ik tijdens het debat

over het vestigingsklimaat op het VNO/NCW-congres ook heb aangegeven dat het mij onverstandig lijkt, al te zeer te doen aan self-fulfilling prophecy en over onszelf af te roepen dat het allemaal zo slecht is in Nederland. Ik zal daarover later in dit debat enkele nuancerende opmerkingen maken. Het calimerogevoel dat wij wel eens hebben door alleen maar naar onszelf te kijken als dat vingertje naar ons wordt gewezen dat wij het niet goed doen, moeten wij ook eens op het buitenland betrekken.

Als er in het buitenland regelgeving bestaat die adequaat kan worden ingezet in het Nederlandse vestigingsklimaat, dan moeten wij daar niet terughoudend in zijn. Ik heb de fiscalisten bij VNO/NCW ook uitgenodigd om een blik naar buiten te werpen en te kijken op welke wijze wij het Nederlandse vestigingsklimaat op fiscaal gebied kunnen bevorderen. Dat is hard nodig en daar wil ik tot de laatste seconde dat ik hier mag werken aandacht aan besteden.

Het fiscale beleid zelf en de regelgeving die daar de vrucht van is, worden gekenschetst als beleid dat de fiscale aantrekkingskracht van Nederland danig verzwakt. In mijn ogen is het daarom tijd om eens stil te staan bij wat er nu werkelijk aan de hand is. Is het nu terecht om zo somber te zijn over de fiscale concurrentiekracht van de BV Nederland? Passen er geen relativeringen en nuanceringen bij die waarschuwingen aan mijn adres vanuit de pers, de belastingadviespraktijk en de Eerste en Tweede Kamer? In de betrekkelijke rust van dit huis wijd ik graag enkele woorden aan het relativeren van die zorg over het Nederlandse fiscale vestigingsklimaat, maar ik wijs erop dat wij de problemen niet moeten onderschatten. Ik ga in op drie elementen die eerder zijn genoemd, de uitvoering van de APA/ATR-praktijk, de Nederlandse strategie in het Europese gedragscodeproces en de ontwikkelingen in fiscaal beleid en regelgeving. Ik hoop dat ik daarmee tevens tegemoetkom aan enkele opmerkingen die in eerste termijn zijn gemaakt.

Ik begin met de uitvoering van de APA/ATR-praktijk. Overigens wijs ik ook op de uitgebreide schriftelijke beantwoording daarvan, maar hier zal ik nog trachten er een stuk aan toe te voegen. Enkele leden maakten opmerkingen over de relatie tussen de huidige rulingpraktijk, zoals die sinds de invoering van de APA/ATR-besluiten van april vorig jaar geldt, en het Nederlandse fiscale vestigingsklimaat. De wijze waarop de Belastingdienst uitvoering geeft aan de APA/ATR-besluiten zal van invloed zijn op het animo van internationale bedrijven om zich in Nederland te vestigen. Ook via de pers heeft men kunnen vernemen dat ik het niet eens ben met uitlatingen van andere bewindspersonen, als zou sprake zijn van een traag functionerende Belastingdienst. Ik denk dat het noodzakelijk is om het beeld dat is ontstaan wat te nuanceren. Allereerst moeten wij constateren dat de oude rulingpraktijk zwaar onder vuur lag bij de Primarolo-groep, de groep onder leiding van staatssecretaris Primarolo van het Verenigd Koninkrijk die moest bestuderen welke schadelijke belastingconcurrentiemaatregelen golden in de Europese Unie. Het gaat overigens om elementen binnen bepaalde faciliteiten die als schadelijk worden gekwalificeerd. Wanneer wordt geconstateerd dat er schadelijke elementen in ons CFA-regime zitten, hoeft dat regime niet

automatisch te worden afgeschaft. Dan moet worden gezien op welke wijze een eventuele tegemoetkoming richting de Europese Unie kan leiden tot een positiever oordeel. Overigens zal dit oordeel niet in de Ecofin van morgen geveld worden, maar pas volgend jaar. Er heeft alleen nog maar een inventarisatie plaatsgevonden van de maatregelen die zijn aangeboden om de schadelijke elementen voor de belastingconcurrentie eruit te halen. Het gaat er nu niet om, te oordelen over eventuele afschaffing.

De oude rulingpraktijk die wij in Nederland hadden, lag al zwaar onder vuur. Ook in OESO-verband was er de nodige kritiek op. In 2001 heeft mijn voorganger dan ook besloten om de rulingpraktijk in lijn te brengen met de internationaal aanvaarde OESO-normen. Toen is tevens besloten om meer in te zetten op substantiële activiteiten. Het woord "substance" zullen wij in die zin nog regelmatig tegenkomen. De keuze voor meer "substance" in Nederland en de wens om te voldoen aan de OESO-normen steun ik. Dat betekent niet dat reële economische activiteiten daarvan hinder ondervinden. De Belastingdienst is steeds bereid om alle verzoeken in behandeling te nemen en er is voortdurend intensief en open overleg met de beroepsgroep geweest over de wijze waarop dit volgens het huidige beleid zou moeten plaatsvinden. De Belastingdienst en de belastingadviseurs hebben in mijn optiek een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het vormgeven van een praktijk die adequaat werkt. Ik heb in het begin wel eens het idee gehad dat het vaak een kwestie van communicatie was. Daardoor liepen zaken misschien anders dan wenselijk was. Men moet hierin echt gezamenlijk optreden. Men moet niet de bal bij een van beide partijen neerleggen.

Ik wil erop wijzen dat sinds de invoering van de APA/ATR-praktijk wel degelijk sprake is van een functionerende moderne rulingpraktijk, waarin de medewerkers van de Belastingdienst in goed en constructief overleg met belastingplichtigen zekerheid geven over hun fiscale positie. Daaraan is grote behoefte.

Nederland heeft van oudsher een goede naam als het gaat om de relatie tussen de Belastingdienst en internationale bedrijven. De dienst heeft een imago opgebouwd van professionaliteit, flexibiliteit en samenwerkingsgerichtheid. De Kamer weet wie gekozen als de overheidsmanager van het jaar: mevrouw Jenny Thunissen, de directeur-generaal van de Belastingdienst. Deze eigenschappen van de Belastingdienst verschaffen Nederland een concurrentievoordeel boven andere landen en dat wil ik zo houden.

Er is gerefereerd aan de betrokkenheid van de kennisgroepen binnen de Belastingdienst bij de totstandkoming van APA's en de gevolgen die deze betrokkenheid kan hebben voor een vlotte procedure. Ik benadruk dat ook voor de Belastingdienst het voorkomen van vertraging en bureaucratie naast het garanderen van eenheid en kwaliteit van beleid een constant punt van aandacht en monitoring is en blijft. Wie veronderstelt dat die aandacht niet tot concrete actie leidt, kan ik geruststellen. In het zogenaamde organisatie- en competentiebesluit van 30 maart 2001 staat dat het APA/ATR-team vertegenwoordigd is in de voor de APA/ATR-praktijk relevante kennisgroepen en de

coördinatiegroep verrekenprijzen. Hierdoor vindt de afstemming reeds gedurende het proces zelf plaats om een snelle en efficiënte afhandeling van verzoeken te waarborgen. Voor de invoering van de APA/ATR-praktijk wordt een zekere substance vereist. Daarnaast dient de te hanteren verrekenprijs conform de OESO-regels te worden onderbouwd. Dat is een verzwaring ten opzichte van het verleden, maar het is heel bewust gedaan. Het is van belang om op grond van voldoende gegevens een OESO-conforme verrekenprijs te kunnen vaststellen. Het moet gaan om maatwerk dat aansluit op de economische realiteit. De kritiek op het oude beleid was dat het te veel was gestoeld op algemene toepassingen. In de praktijk was er behoefte aan meer aansluiting op de specifieke omstandigheden waarin het internationale bedrijfsleven functioneert. Men zal billijken dat deze praktijk in ontwikkeling is en een gewenningsperiode kent. Ik doel dan niet op een termijn die gisteren bij de bespreking van het verdrag tussen België en Nederland aan de orde was. Over de invoering in de praktijk is intensief overleg gevoerd met de belastingadviespraktijk. De nieuwe methode is daarin uitgebreid toegelicht en de problemen in de uitvoering werden geïnventariseerd. Het overleg tussen de belastingadviseurs en de Belastingdienst is nu zo ver gevorderd dat op zeer korte termijn de eerste dienstverlenings-APA's kunnen worden afgegeven. Het was in het begin een kwestie van aftasten en het constant toetsen aan de OESO-norm. Wij willen een goede en duurzame praktijk neerzetten en met de inzet die nu wordt gepleegd, zal dat zeker lukken. Wij zijn in die gewenningsperiode een heel eind op weg. Men moet wel bedenken dat het bij het overleg over de eerste dienstverlenings-APA's zowel voor de Belastingdienst als de betrokken belastingadviseurs een proces van aftasten en het zoeken van grenzen is geweest. Ik stel vast dat sommige belastingadviseurs met enthousiasme trachten de administratieve lasten voor hun cliënten te minimaliseren en een zo laag mogelijke verrekenprijs te bewerkstelligen. De Belastingdienst ziet erop toe dat de vereiste substance daadwerkelijk aanwezig is in het feitencomplex. Voor deze substance gelden zwaardere eisen dan in het verleden. Daarnaast dient de verrekenprijs OESO-conform te zijn.

Gezegd is dat substantievolle activiteiten soms tegen een niet-coöperatieve Belastingdienst aanlopen. Ik wil met klem stellen dat dat laatste niet het geval is. Het grote verschil met de oude praktijk is dat er nu wel een onderbouwing van de verrekenprijs moet komen, maar dat neemt niet weg dat de Belastingdienst het aanspreekpunt potentiële buitenlandse investeerders met voortvarendheid oppakt. Ik heb geen berichten ontvangen dat ondernemingen uitwijken naar het buitenland omdat dat niet goed werkt. Net als mijn ambtsvoorganger hecht ik aan een snelle en efficiënt werkende praktijk waarin de verzoeken adequaat worden afgehandeld.

Het is hierbij van groot belang dat de voorraadverzoeken laag worden gehouden en de doorlooptijden kort zijn. Mede gezien de aandacht daarvoor in het verleden wordt daaraan intensief aandacht besteed. Ik kan u meedelen dat de werkvoorraad inmiddels is teruggelopen. De praktijk van APA/ATR overziend heb ik de overtuiging dat het beleid en de uitvoering daarvan zijn ingezet op een wijze

die gemeten aan internationale standaarden aanvaardbaar is en alle potentie heeft om zijn waarde voor het Nederlandse vestigingsbeleid te bewijzen.

De ontwikkelingen in de praktijk worden uiteraard op de voet gevolgd. Ik hecht er dan ook aan om op de hoogte gehouden te worden van wat er in de belastingadviespraktijk leeft. Ik wordt hier echter liever niet via de media van op de hoogte gehouden, omdat de signalen die zo worden afgegeven, ook in Brussel worden gelezen en gehoord, met als gevolg dat de Nederlandse onderhandelingspositie in alle Brusselse dossiers wordt bemoeilijkt. Die onderhandelingspositie is mij zeer dierbaar.

Het proces rond de gedragscode en de lijst van schadelijke maatregelen is in Brussel in volle gang. Binnenkort loopt het Deense voorzitterschap af en de Denen zetten alle zeilen bij om zover mogelijk te komen in dit dossier, dat overigens ook ziet op de spaartegoedenrichtlijn, het Primorolo-rapport en dergelijke. Wijd en zijd wordt verkondigd dat de uitkomst van het Primorolo-proces van grote invloed kan zijn op het fiscale vestigingsklimaat in Nederland. Er is mij dan ook van diverse kanten op het hart gedrukt om geen enkele concessie meer te doen en te vechten als een Nederlandse leeuw voor onze belangen. Het zou volgens sommigen zelfs één minuut voor twaalf zijn en daarom zou Nederland koste wat kost zijn rug recht moet houden.

Ik geloof niet in het bedrijven van megafoondiplomatie, het luidkeels verkondigen van zogenaamde keiharde, maar uiteindelijk onhoudbare posities. Ik acht dat hoogst onverstandig. Ik kan mij voorstellen dat dit in verkiezingstijd gebeurt, maar ik heb daar grote bezwaren tegen. Ik ben zelfs van mening dat door het voeren van een luidruchtige openbare discussie in de media over de noodzaak van een Nederlands veto bij de besluitvorming over een akkoord over de gedragscode de Nederlandse onderhandelingspositie schade kan worden berokkend. Signalen in de Nederlandse pers over een veto worden razendsnel opgepikt in Brussel en in de andere Europese hoofdsteden. Deze signalen doen afbreuk aan het zorgvuldig opgebouwde herstel van vertrouwen bij onze onderhandelingspartners in Brussel.

Ik spreek over “herstel van vertrouwen”, omdat het heel noodzakelijk was dat het vertrouwen werd hersteld. Het vertrouwen bij de andere lidstaten, dat nodig is om de Nederlandse belangen geloofwaardig voor het voetlicht te kunnen brengen, heeft in de eerste jaren van het gedragscodeproces de nodige deuken opgelopen. Tijdens de onderhandelingen over de gedragscode werd ik namelijk op twee manieren geconfronteerd met een erfenis, niet alleen doordat op de lijst van Primorolo een tiental Nederlandse maatregelen prijkten, maar ook doordat de manier waarop deze maatregelen door mijn eervorige ambtsvoorganger zijn verdedigd, de Nederlandse positie bepaald niet is versterkt.

Er zijn vuistdikke rapportages rondgestuurd, waarin de schadelijkheid van regiems in andere lidstaten zou worden aangetoond. Door deze agressieve benadering van andere lidstaten, door te blaffen, heeft Nederland deze lidstaten aangemoedigd, de tanden te ontbloten en zich in de gewraakte Nederlandse regelingen vast te bijten. Door schade en schande wijs geworden heeft Nederland daar

inmiddels de nodige lessen uit getrokken. Het opnieuw inzetten van deze strategie om zonder noemenswaardig resultaat fiscale maatregelen van andere lidstaten aan te vallen, acht ik een absoluut irreële en onwenselijke positie die de Nederlandse positie schaadt.

Geloofwaardigheid betekent realisme en daarom is het veel verstandiger om andere lidstaten waar mogelijk tegemoet te komen door schadelijk bevonden kenmerken van Nederlandse belastingmaatregelen aan te passen. Let wel: dat betekent niet dat wij maatregelen afschaffen! Er wordt zelfs gezien in welke mate het nodig is om aanpassingen aan die schadelijke elementen voor te stellen. Daarvoor worden de opvattingen van onze onderhandelingspartners afgetast, want het is niet op voorhand duidelijk waarin dit uiteindelijk zal resulteren.

Ik kan garanderen dat een aantal landen bij de beoordeling van het Prima Hollow-rapport te horen krijgt dat de voorgestelde maatregelen niet toereikend zijn, dus de schadelijke elementen niet in voldoende mate uit de belastingconcurrentie worden verwijderd. Het is dan ook de vraag hoe ver je daarin moet gaan en welk spel je daarin moet spelen. Voorafgaand aan mijn ambtsperiode is een zevental maatregelen uit de “ruling-praktijk” reeds aangepast door de invoering van de APA/ATR-praktijk. Het getuigt mijns inziens van realisme om in het gedragscodeproces rekening te houden met de staatssteunprocedure die Europees Commissaris Monti heeft ingesteld tegen het CFA-regime.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Mag ik uit de woorden van de staatssecretaris opmaken dat niet kan worden uitgesloten dat in het kader van het Europese harmoniseringsproces nadrukkelijk aan Ierland wordt gevraagd om de vennootschapsbelasting te verhogen?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik ben niet op specifieke voorbeelden ingegaan. De verwachting lijkt mij evenwel gerechtvaardigd dat maatregelen worden voorgesteld waarvan bij de toetsing zal blijken dat zij niet hebben bijgedragen tot de wens van de Prima Hollow-groep, namelijk het uitbannen van de schadelijke elementen.

Voorzitter. Het onverkort handhaven van het concernfinancieringsregime en het ten koste van veel krediet verdedigen van dit regime in de Gedragscodegroep en de Ecofin-Raad houdt de juridische bijl van Monti niet tegen. Uit persberichten van vorige week is duidelijk geworden dat ik heb besloten om het concernfinancieringsregime en andere Nederlandse maatregelen op de lijst van Prima Hollow niet langer open te stellen voor nieuwe aanvragen. Door die maatregel wordt de Nederlandse onderhandelingspositie in de Gedragscodegroep versterkt, terwijl tegelijkertijd rekening wordt gehouden met het verloop van de staatssteunprocedure. Met de suggestie dat dit besluit een onnodige geste is om bij andere lidstaten in het geveel te komen, wordt de realiteit in Europa miskend. Deze maatregel staat op de Prima Hollow-lijst; daarnaast wordt er een juridische staatssteunprocedure tegen gevoerd. Wij hebben ons er buitengewoon goed van vergewist of er een kans van slagen is. Daarnaast moet je je natuurlijk nooit overgeven voordat je zeker weet wat de uitkomst is. In dat

proces is het onverantwoord om nieuwe beschikkingen af te geven en nieuwe aanvragen te honoreren in het kader van het CFA-regime, terwijl je weet dat je op twee fronten onder vuur ligt.

De heer **Stevens** (CDA): De staatssecretaris zegt dat het opportuun kan zijn om geen nieuwe verklaringen af te geven. Zijn er dit jaar überhaupt nieuwe verklaringen afgegeven?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik heb gevraagd om een inventarisatie ten behoeve van de schriftelijke beantwoording, maar die is er nog niet. Daarom wil ik het beantwoorden van de vraag van de heer Stevens doorschuiven naar mijn tweede termijn.

De heer **Stevens** (CDA): Akkoord. Wellicht zijn er dit jaar nauwelijks of geen vergunningen afgegeven voor dat regime, hetgeen het besluit van de staatssecretaris van 5 december in een heel ander daglicht zou stellen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Het is duidelijk dat het hier vaak gaat om specifieke belastingplichtigen. Indien sprake is van slechts enkele aanvragen, zijn wij terughoudend in het verstrekken van informatie. In mijn tweede termijn kom ik terug op deze vraag; dan weet ik welke informatie ik kan verstrekken zonder dat de privacy van de betrokken bedrijven wordt geschaad.

Voorzitter. Een volgend onderwerp is de ontwikkeling in de regelgeving, wellicht het meest aansprekende element van de ontwikkeling in fiscaal beleid en regelgeving voor het vestigingsklimaat in Nederland. De vraag is gesteld of deze ontwikkeling tot somberheid moet leiden. Ik ben ervan overtuigd dat het antwoord op die vraag "nee" moet luiden. Het tegendeel is zelfs waar. Het klopt dat het in de afgelopen jaren nodig is gebleken om een aantal regelingen in te voeren die op het eerste gezicht minder aantrekkelijk overkomen op het bedrijfsleven. Deze regelingen vormen het mikpunt van brandbrieven en andere geuite kritiek in de pers. Die kritiek is mijns inziens grotendeels onterecht, omdat zij voorbijgaat aan de bedoeling achter deze zeer specifieke regelingen. Het lijkt mij dus verantwoord, hieraan aandacht te besteden.

Voorbeelden van die regelingen zijn de aanscherping van het Vpb-regime met betrekking tot de surtax, aanscherping in het Belastingplan 2003 van artikel 13g in de vennootschapsbelasting en de in het wetsvoorstel herziening fiscale eenheid voorgestelde maatregel tegen de zogeheten BV1/ BV2-constructies. Met genoegen doe ik uit de doeken welke bedoeling die maatregelen hebben gehad. Deze hebben een dermate specifieke, misbruik voorkomende werking dat zij niet van invloed zijn op het Nederlandse vestigingsklimaat voor reële economische activiteiten: de rokende schoorsteen. Het is veeleer zo dat het bestaan van dergelijke regelingen de integriteit van het fiscale stelsel waarborgt. Alleen op die manier kan de eerlijke concurrentiekracht van het Nederlands fiscale klimaat op de langere termijn behouden blijven.

Ten aanzien van het vestigingsklimaat moet niet geïsoleerd worden gedacht aan Nederland, zelfs niet

geïsoleerd aan Europa. Dit onderwerp moet wereldwijd worden gezien. Zelfs bij onderhandelingen over verdragen tussen Nederland en landen buiten de EU, zoals de Verenigde Staten en Japan, wordt in ogenschouw genomen op welke wijze het Nederlands vestigingsklimaat wordt beïnvloed door verdragen met de Nederlandse Antillen en Aruba. Ook in dat licht moet met een open oog en een veel bredere visie worden gekeken. Ik ben overigens niet van mening dat in het fiscale stelsel slechts specifieke anti-misbruikbepalingen nodig zijn om de concurrentiekracht te behouden. De blik moet ook naar buiten worden gericht, wat ik zodadelijk specifiek zal uitleggen.

Wij zijn verplicht om creatief te blijven en manieren te bedenken om op een internationaal gezien aanvaardbare wijze ons stelsel in te richten en aan te passen; het moet de toets van de competentie met andere landen kunnen doorstaan. Binnen de Europese context gaat het enerzijds om het zijn van een goed Europeaan en anderzijds om het bewaken van het vestigingsklimaat in Nederland.

In de kritiek op het Nederlands vestigingsklimaat ben ik nergens de aanzienlijke aanstaande verruiming van het fiscale-eenheidsregime tegengekomen. Wij komen daarover nog te spreken, maar ik wil nu alvast een aantal elementen van de verruiming aanstippen, die de aantrekkingskracht op buitenlandse investeerders zouden kunnen vergroten. Allereerst gaat het om de verlaging naar 95 van het vereiste bezitspercentage voor de toepassing van dit buitengewoon voordelige en aantrekkelijk regime, waarbij interne verschuiving van activa en passiva mogelijk is. Verder wijs ik met genoegen erop dat in de toekomst -- als de Kamer dit goedkeurt -- voeging gedurende het lopende boekjaar mogelijk wordt; dit betekent een directe werking. Het is een belangrijke geste naar de flexibele en dynamische praktijk van het bedrijfsleven, dat daarom heeft gevraagd. Een belangrijk element is verder dat ook buitenlandse belastingplichtigen aan de fiscale eenheid kunnen deelnemen. Zeer lang geleden heb ik daarover in het weekblad Fiscaal recht een gedachtewisseling gehad met onder andere professor Slagter.

Ook de financiële wereld is niet vergeten. Banken en verzekeraars kunnen voortaan gezamenlijk een fiscale eenheid aangaan, hetgeen voor deze sector een buitengewoon belangrijke verbetering betekent. In het kader van de verruiming van de mogelijkheid van verliesverrekening is voor ondernemingen van belang dat de verliezen van de fiscale eenheid onder omstandigheden ook na de ontvoeging aan de dochtermaatschappij kunnen worden meegegeven. Verder noem ik de voorziene codificatie van de standaardvoorwaarden die bij het tot stand komen van de fiscale eenheid worden gesteld. Die codificatie brengt verder garanties met zich mee voor uniformiteit en daarmee ook voor de rechtszekerheid. In het bijzonder en ten slotte wijs ik op de materiële versoepeling van de zestiende standaardvoorwaarde. Die versoepeling houdt in dat na ontvoeging bij de dochtermaatschappij nog slechts herwaardering hoeft plaats te vinden van de stille reserves in de activa die binnen de fiscale eenheid aan deze dochter zijn overgedragen.

Ik zal nog een recente regeling noemen die goed is voor het bedrijfsleven en het Nederlandse vestigingsklimaat. Ik doel op de aanpassing vorig jaar van de fiscale behandeling van werknemersopties bij de werkgever.

Die aanpassing nam de voor werkgevers ongunstige gevolgen weg van arresten van de Hoge Raad op de inkoop van aandelen om aan die optieverplichtingen te voldoen. De wetgever heeft hierbij flexibiliteit en dynamiek getoond en de belangen van vooral het internationale bedrijfsleven erkend. Werknemersopties zijn bij multinationals immers een veelvoorkomend beloningsinstrument.

Ik heb misschien nog een kleine verrassing voor de Kamer in petto. Ik ben steeds bereid om redelijke argumenten uit de praktijk ter harte te nemen, te wegen en waar nodig en wenselijk ernaar te handelen. Ik doel hiermee specifiek op de heffing van vennootschapsbelasting over conversiewinst bij omzetting van een onvolwaardige schuldvordering in aandelenkapitaal, de zogenaamde artikel-12-heffing. Mij hebben berichten bereikt dat deze heffing, van toepassing vanaf 1 januari 2001, onder bepaalde omstandigheden de bedrijfseconomische, noodzakelijke herstructurering van bedrijven kan bemoeilijken. Bedrijven zouden in de problemen kunnen komen wanneer zij bij een omzetting van onvolwaardige schuldvorderingen geconfronteerd worden met een forse claim van de fiscus. Daarbij is ook van belang dat een dergelijke omzetting vooral aantrekkelijk kan zijn voor bedrijven met een minder goede liquiditeitspositie. Onvolwaardigheid van schuldvorderingen is daarvoor uiteraard een indicatie. Een dergelijke fiscale belemmering van noodzakelijke herstructurering van ondernemingen, kan niet de bedoeling zijn.

In het algemeen heb ik vaker de stelling ingenomen, ook bij wetgeving zoals successiebelasting, dat wat bedrijfseconomisch wenselijk is, zo min mogelijk fiscaal-technisch moet worden tegengehouden. Ik heb dan ook het volste begrip voor pleidooien om de regeling aan te passen, zodat deze onbedoelde effecten verwijderd worden. Ik heb dan ook het voornemen om op zeer korte termijn de ongewenste effecten van de artikel-12-heffing ongedaan te maken. Mij staat daarbij een regeling voor ogen waarin een feitelijke heffing bij omzetting van vreemd vermogen in eigen vermogen wordt voorkomen, naar analogie van de kwijtscheldingswinstvrijstelling die wij bij de inkomstenbelasting kennen. Grosso modo is dat mogelijk door de conversiewinst te compenseren met aanwezige verliezen en voor het overige de conversiewinst vrij te stellen. Op dat moment moet er natuurlijk ook geïnventariseerd moet worden welke verliesverrekeningsmogelijkheden zich daadwerkelijk voordoen.

Zoals gezegd, zal ik binnen zeer afzienbare tijd een wetsvoorstel doen om de aanpassing door te voeren. Ik hoop, en reken ook enigszins, op de volledige steun van beide Kamers van de Staten-Generaal. Aanpassing van artikel 12 zal opnieuw tot gevolg hebben dat het voor in Nederland gevestigde internationaal opererende bedrijven aantrekkelijk blijft om converteerbare schuldtitels uit te

geven. Dat is goed voor de BV Nederland, met of zonder T-shirt overigens.

Ik ga nog in op de specifieke antimisbruikwetgeving die in de VPB wordt bepaald, om te duiden wat daarbij daadwerkelijk aan de hand is. Ik wil ook iets wegnemen van de somberheid die doorklinkt in de suggestie dat hier enkele niet adequate regelingen zijn voorgesteld. De vijf jaar durende extra heffing op grote dividenduitkeringen is bekend onder de naam "surtax". Critici stellen dat die maatregel een belangrijke verzwarende inhoudt en afdoet aan het fiscale vestigingsklimaat. Door het boxensysteem van de Wet inkomstenbelasting 2001 worden winstuitdelingen als zodanig niet langer in de heffing van de inkomstenbelasting betrokken. De surtax is een reparatie geweest om verkeerde beslissingen door ook in mijn ogen buitengewoon gebrekkig begrip van de inkomstenbelasting volgens de Wet op de inkomstenbelasting 1964 bij inkomsten uit vermogen, te voorkomen. Zo'n wijziging in de forfaitaire rendementsheffing heeft niet alleen consequenties voor nieuwe winst; inkomstenbelastingclaims op reeds bestaande ingehouden winstreserves gaan er bovendien door verloren. Een gevolg daarvan zou kunnen zijn dat men in 1999 of 2000 dividenduitkeringen zou uitstellen tot na 1 januari 2001. Een ander gevolg zou kunnen zijn dat men na 1 januari 2001 op grote schaal winstreserves die in de loop van de tijd zijn opgebouwd, zou kunnen uitkeren. Op zichzelf is dit een aantrekkelijke optie voor bedrijven, maar zij is wel onwenselijk. Om dat effect te voorkomen, is in de Invoeringswet Wet inkomstenbelasting 2001 een speciale regeling opgenomen voor winstuitdelingen in de jaren 2001 tot en met 2005. De regeling houdt in dat bij een plotselinge, substantiële wijziging ten opzichte van het in het verleden gevoerde uitdelingsbeleid een additionele vennootschapsbelasting van 25% van toepassing is op het bovenmatig deel van wat is uitgedeeld.

Let wel, de regeling geldt uitsluitend voor de uitdeling van winsten, opgebouwd vóór 1 januari 2001. Dit betekent dat er helemaal geen sprake kan zijn van een nadelige invloed op de vestiging van nieuwe bedrijven in Nederland. Moge dit helder zijn.

Dan de maatregelen tegen de BV1/BV2-constructies, eigenlijk het over een langere periode uitsmeren van de belastingaftrek voor rente. Bij zo'n constructie trekt een in het buitenland, in het merendeel van de gevallen in de Verenigde Staten gevestigd lichaam vreemd vermogen aan en leent dit door aan een Nederlandse dochter, de moedermaatschappij van de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting, in Nederland gevestigd. In het wetsvoorstel herziening fiscale eenheid is in artikel 15ad bepaald dat de fiscale eenheid de verschuldigde rente niet kan aftrekken zolang die rente in het land van de buitenlandse moeder, meestal de VS, niet wordt belast. Oneerlijke concurrentie met gebruikmaking van Nederland als tussenschakel wordt daardoor voorkomen. Deze wettelijke maatregel is overigens de codificatie van bestaand beleid en reeds sinds eind 2000 wordt er voor dit soort constructies geen zekerheid vooraf meer verstrekt.

Bij de heffing over inkomsten uit beleggingsmaatschappijen en deelnemingen buiten de EU

gaat het om aanscherping van artikel 13g van de Wet op de vennootschapsbelasting. Eigenlijk gaat het om middellijke participaties via EU-beleggingsdochters. De wettelijke maatregel, opgenomen in het tweede deel van het belastingplan, houdt in dat de deelnemingsvrijstelling in principe niet geldt voor buitenlandse dochtermaatschappijen die als belegging worden aangehouden. Op grond van de Europese Moeder/dochter-richtlijn moet voor EU-dochters bij een belang van 25% of meer echter wel een deelnemingsvrijstelling worden verleend, ongeacht of deze als belegging wordt aangehouden. Dit is in artikel 13g geregeld. Nu is bij het Belastingplan 2002 artikel 13g aangevuld met een anti-misbruikmaatregel. Deze maatregel houdt in dat er geen deelnemingsvrijstelling wordt verleend voor een EU-beleggingsdochter die tussen de Nederlandse maatschappij en een dochtermaatschappij in een niet-EU-land is geschoven waarvoor bij een rechtstreeks belang geen deelnemingsvrijstelling van toepassing zou zijn.

Inmiddels is gebleken dat deze aanvulling niet volledig is, want in de praktijk doet zich nog oneigenlijk gebruik voor dat niet door deze maatregel bestreken wordt. Daarom is er in het belastingplan voorgesteld, deze maatregel wat aan te scherpen. Er wordt dus gewoon een fiscale sluiproute afgesloten. Daar kan in mijn optiek toch niemand tegen zijn; anders is onze geloofwaardigheid in Europa ook in het geding. Het is in het belang van het reguliere internationaal opererende bedrijfsleven. Ten eerste wordt er voorgesteld, de anti-misbruikmaatregel nu ook te laten gelden voor indirect gehouden EU-dochters – en dus niet alleen voor indirect gehouden niet-EU-dochters – waarop bij rechtstreekse deelname de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing zou zijn. Ten tweede wordt er voorgesteld, de anti-misbruikmaatregel toe te passen op binnen de EU gevestigde beleggingsdochters die onmiddellijk of middellijk een "passieve" vaste inrichting bezitten waarvoor, als deze rechtstreeks door de Nederlandse moederverenootschap werd gehouden, niet de vrijstellingsmethode voor in het buitenland belastbare inkomsten, maar de minder voordelig creditmethode van toepassing zou zijn. Daarmee wordt voorkomen dat via tussenschakeling van een EU-vennootschap oneigenlijk toegang wordt verkregen tot die voordelige vrijstellingsmethode.

Nog een aantal specifieke vragen over het fiscale vestigingsklimaat. De leden van de CDA-fractie stellen dat de aanpassingen van de Nederlandse regelingen in het kader van de Gedragscode-groep hebben geleid tot vertraging bij de afhandeling van verzoeken om ruling. Daarnaast werd er gevraagd naar de positie van Nederland ten opzichte van die van andere landen. En tot slot vroeg deze fractie naar de ontwikkelingen bij het CFA-regime en de procedure van de Ecofin-raad. Ik zet deze zaken nog even op een rij.

Voor de vragen over de afhandeling van de verzoeken om ruling en de positie van Nederland verwijs ik naar hetgeen ik heb gezegd over het vestigingsklimaat in Nederland.

Het is bekend dat het CFA-regime onderwerp is van discussie zowel in de EU als in de OESO. De focus is

echter wat meer gericht op de EU dan op de OESO. Die regeling maakt onderdeel uit van discussies over schadelijke belastingconcurrentie in de EU gedragscodegroep en het OESO-forum on harmful tax competition. De Europese Commissie heeft een onderzoek gestart naar mogelijke staatssteunaspecten van die regeling. Ik heb u uitgelegd dat het besloten overleg met de Tweede Kamer tot verheldering heeft geleid en ik wil uiteraard daarover ook graag met u verder debatteren in een specifieke bezetting. Ik zou in besloten kring graag spreken over de afwegingen die worden gemaakt met betrekking tot enerzijds de beoordeling van de staatssteunprocedure die tegen ons is gestart en anderzijds het feit dat het in de Primorololijst staat. Tevens zou ik willen spreken over wat men in die Primorolijst wel kan aanbieden op het moment dat de staatssteunprocedure speelt. Dat politieke afwegingsproces zou ik aan u willen voorleggen.

Tijdens de Ecofin-Raad van 3 december is niets besloten. Dat had met name te maken met de spaartegoedenrichtlijn. De zaak is doorgeschoven omdat daarover geen akkoord kon worden bereikt. Zoals u ook in de krant heeft kunnen lezen, is Zwitserland benaderd om toch te komen met een wat verdere verruiming van de terminologie die wordt gebruikt in de eigenlijke en oneigenlijke uitwisseling van informatie die daarop ziet. Daarbij speelt o.a. het begrip fiscale fraude. U kunt dat lezen in de pers. De besprekingen over het belastingpakket worden morgen, 11 december vervolgd. Op de agenda staat een rapportage van mevrouw Primorolo die naar verwachting ter kennisname zal worden aangenomen. Daarin wordt een inventarisatie gegeven van de rollback-maatregelen van de diverse lidstaten. Afhankelijk van de procedure van morgen zal duidelijk worden wanneer een nadere terugkoppeling plaatsvindt. De verwachting is dat dit in de loop van 2003 zal gebeuren.

De leden van het CDA hebben gevraagd om een reactie op de opmerking van de voorzitter van de NOB om zich te onthouden van Europees-rechtelijke grensverkenning. Zoals bekend, leggen wij altijd een Europese toets aan bij wetgeving. Het is echter goed mogelijk dat door verloop van tijd de ontwikkelingen van het Europese recht ons inhalen. Een goed voorbeeld daarvan is het CFA-regime. Ten tijde van de invoering hadden wij het gerechtvaardigde vertrouwen dat het regime EU-proof was, maar in 2001 bleek dat de Europese Commissie daarover een heel andere mening had. Ook andere Europese landen worden geconfronteerd met ontwikkelingen van beleid in het veld van staatssteun of met uitspraken van het Hof van Justitie.

De heer Stevens heeft verwezen naar een door het EIM uitgebracht rapport, waaruit blijkt dat het nieuwe ondernemerschap in Nederland in 2002 met 30% is gedaald. Die afname betreuren wij uiteraard ook. Wij moeten dat echter wel in een bepaald perspectief plaatsen, omdat ondernemerschap wel een criterium is waarnaar gekeken wordt, maar niet het aantal startende ondernemers ten opzichte van het aantal dat afhaakt. Gisteren is mij bij een werkbezoek weer gebleken dat veel nieuwe bedrijven op dit moment binnen twee jaar afhaken. Ook dat punt behoeft aandacht. In het persbericht over dat rapport wordt het fiscale klimaat overigens niet als knelpunt genoemd.

Integendeel, het consistente ondernemersbeleid van de overheid van de laatste 15 jaar wordt duidelijk als pluspunt aangemerkt. De heer Stevens zegt echter terecht dat het een punt van zorg is.

De leden van de fracties van het CDA en D66 hebben gevraagd, of in de toekomst bij nieuwe wetgeving een toets naar Europese aspecten kan worden ingebracht. Daarnaast vragen de leden van de fractie van D66 wat ik ga doen aan de knelpunten zoals genoemd in de brandbrief van de fiscalisten en of ik van plan ben een testament op te maken over het Europees belastingrecht.

In reactie op de vragen van de leden van de fracties van het CDA en D66 kan ik bevestigen dat wij altijd een Europese toets bij wetgeving uitvoeren. Recent heeft dat consequenties gehad voor de memorie van toelichting. Dit lijkt mij een goede ontwikkeling, een ontwikkeling die wij moeten continueren.

In antwoord op de vraag over de brandbrief van de fiscalisten kan ik verwijzen naar mijn opmerking over het fiscale vestigingsklimaat. Daarnaast kan ik meedelen dat ik op korte termijn een schriftelijke reactie op deze brief naar de vaste commissie voor Financiën van de Tweede Kamer zal zenden. Die commissie heeft mij daarom verzocht.

Vervolgens denk ik aan de vraag over het testament op het punt van het Europees recht. In dit kader kwam ik op de gedachte om de Europese fiscale monografie die ik met Dirk Albregtse heb geschreven te laten herdrukken. Ik vind het schrijven van een testament een heel goed idee. Ik ga erover denken, maar eerst wacht er een ander werk: het s-je uit de tituluur verwijderen.

Voorzitter. Dit waren mijn opmerkingen over het vestigingsklimaat. We gaan vrolijk verder met het volgende onderwerp en dat ziet op de afschrijving op onroerend goed en de relatie met ...

De voorzitter: Mag ik de staatssecretaris eraan herinneren dat ons tijdschema eigenlijk voorziet in een afronding van deze termijn van de zijde van de regering om twaalf uur?
**

Staatssecretaris **Van Eijck:** Dat is buitengewoon snel. Wat jammer! U zegt: het voorziet in een afronding et cetera. Ik ken de gevoelens van de Kamer niet en daarom weet ik niet wat ik hieronder moet verstaan. Ik merk vanzelf wel hoelang ik door kan gaan. Ik zal het spreektempo niet verhogen, want dat lijkt mij onaangenaam voor de Kamer. Ik wil nog wel een aantal kernpunten behandelen.

Er zijn vragen gesteld vragen de accijnsverhoging op gedistilleerde dranken. Die verhoging is het gevolg van een in de Tweede Kamer ingediend amendement. Dat gaat over het afschrijvingsregime voor beleggingen op onroerend goed. Sommigen suggereren dat het kabinet is gezwicht voor de onroerendgoedlobby. Er staat dat wordt gevreesd voor grenseffecten en men vraagt zich af of de budgettaire doelstellingen wel worden gehaald, waarbij ik denk aan de 70 mln. Met name is gerefereerd aan de brief van de horeca, waarin staat dat de prijsverhoging indertijd heeft geleid tot een geringere afzet. Is er mogelijk aanleiding voor inkomenssteun voor de detailhandel in de grensstreek? Is er reden de alcohol in gedistilleerde dranken met een accijnsverhoging veel zwaarder te treffen

dan de alcohol in wijn en bier? Waarom is het oordeel over het amendement aan de Kamer overgelaten? Dit zijn eigenlijk alle vragen die door de leden van alle fracties, die van de ChristenUnie, GroenLinks, D66, de PvdA, het CDA en de VVD, zijn gesteld.

Laat helder zijn dat niet voor niets voor het afschrijvingsregime voor onroerend goed een passage in het Strategisch Akkoord is opgenomen. Laat ook helder zijn dat mijn herhaald betoog in de Tweede Kamer is geweest dat in elk geval gekeken zal moeten worden naar de wijze waarop de afschrijving geschiedt. Zij verdraagt zich namelijk niet goed met die voor andere soorten beleggingen, die in obligaties, aandelen en dergelijke. Dat is ook de reden dat de maatregel op dit punt in het Strategisch Akkoord is verankerd.

De meerderheid van de Tweede Kamer wilde het afschrijvingsregime voor beleggingspanden handhaven. In het amendement werd voldoende dekking aangegeven en daarom kon ik het oordeel aan de Kamer overlaten. Het punt van de dekking is namelijk iets waarop Financiën let. Dit betekent niet dat het kabinet is gezwicht voor een lobby van de beleggers in onroerend goed. Ik wil dan ook nadrukkelijk afstand nemen van de suggestie van de heren Platvoet en Schuyer. De heer Platvoet suggereert dat de brief van de LPF-voorzitter Maas een belangrijke factor is geweest, waardoor de aanpassing van het afschrijvingsregime niet is doorgegaan. Dat is een miskenning van de politieke realiteit en van de behandeling in de Tweede Kamer. Zodra de brief bij mij binnenkwam, is zij voorzien van de opmerking "ambtelijk afdoen". Dat is de Tweede Kamer ook meegedeeld. Eigenlijk is wat mij betreft daarmee de kous af. Natuurlijk melden zich zeer veel partijen die een specifiek belang bij een staatssecretaris van Financiën willen behartigen. Dat is hun goed recht. In dit verband heb ik ook groen beleggen genoemd.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Misschien is het goed een misverstand weg te nemen. Ik heb in mijn betoog een relatie gelegd tussen de brief van de heer Maas en de rechtse meerderheid in de Tweede Kamer.

Staatssecretaris **Van Eijck:** Akkoord.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Het staat er letterlijk. Ik heb niet gezegd dat u meteen bezweken bent voor een brief van de voorzitter van een partij waar u geen lid van bent.

Staatssecretaris **Van Eijck:** Dan zijn wij het eens, zelfs met de laatste toevoeging. Ik vreesde even voor de opmerking waarover ik had. Mijn allergie voor dergelijke opmerkingen is daarom zo groot, omdat ik bij het vervullen van dit ambt probeer zo integer mogelijk te handelen. Ik vond daarom de suggestie buitengewoon vervelend.

De heer Schuyer suggereert dat de oorzaak is gelegen in het feit dat de onroerendgoedsector voor de LPF een bekende en een belangrijke lobby is. Ook die gedachte werp ik verre van mij.

Dat het voorstel om het afschrijvingsregime aan te passen uiteindelijk niet is doorgegaan betekent wat mij

betreft natuurlijk niet dat de discussie over de vraag hoe dat regime er uit behoort te zien, daarmee beëindigd is. Dat zal evenwel aan een toekomstig kabinet zijn. Ik kan mij voorstellen dat er geleerd wordt van de ervaringen die bijvoorbeeld in Noorwegen of Duitsland op dat punt zijn opgedaan. Hoe het er precies uit moet komen te zien, is niet aan mij als demissionair staatssecretaris te bepalen, maar ik geef wel aan dat dit punt wat mij betreft aandacht behoeft.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik had u in eerste termijn de theoretische vraag gesteld of, mocht het geval zich voordoen dat u doorgaat in een volgend kabinet, dit punt in het belastingplan voor 2004 terugkomt. In feite beantwoordt u die vraag met ja.

Staatssecretaris **Van der Eijck**: Ik geef aan dat in eerste instantie onderwerp van discussie moet zijn binnen de politieke partijen in hoeverre men dat tot hun gedachtegoed wil maken in het eigen verkiezingsprogramma. Daarna zal dat leiden tot een regeerakkoord waarin dat wel of niet verankerd is.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik deed een poging om u uit te dagen om met eigen opvattingen te komen op dit punt. Volgens mij loopt u daarmee geen enkel risico.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Gelet op de verve waarmee ik dit onderwerp verdedigd heb, moge het helder zijn dat het goed is om het beleggingsregime op dat punt aan een kritische blik te onderwerpen. Het is ook niet voor niets in het Strategische akkoord opgenomen

Vervolgens kom ik te spreken over de gevolgen van de verhoging van de alcoholaccijns. Qua uitvoering vereist een dergelijke verhoging overigens geen uitvoerig implementatieproject. De accijns is al sinds 1994 niet meer verhoogd. De voorlaatste verhoging dateert uit 1984. Dus sinds 1984 is de accijns eigenlijk pas met 4,3% verhoogd. De nu voorgestelde accijnsverhoging dekt ook een deel van de inflatie die heeft plaatsgevonden sinds 1994. Op dit moment is de Nederlandse accijns ongeveer 17% hoger dan in Duitsland en zo'n 10% lager dan in België. De accijnsverhoging als gevolg van het amendement-Hofstra heeft dan ook tot gevolg dat de accijns in Nederland ruim 30% hoger wordt dan die in Duitsland en ongeveer 7% hoger dan die in België. Zoals in de nota naar aanleiding van het verslag staat, zal dat niet in dezelfde mate tot een prijsverschil leiden. Doordat de accijns afhankelijk is van de hoeveelheid alcohol in het product en niet van de prijs en er daarnaast een grote verscheidenheid aan producten is die in prijs onderling kunnen verschillen en er bovendien tussen verschillende winkelketens grote prijsverschillen bestaan, is het moeilijk om nu een algemene conclusie met elkaar te trekken over de prijsverschillen met het buitenland en eventuele grenseffecten als gevolg ervan. In de ramingen is, zoals gebruikelijk, geen rekening gehouden met die grenseffecten, aangezien het ministerie van Financiën dat niet kan doen. Eventuele inkomenssteun voor de detailhandel in de grensstreek, zoals de fracties van het CDA en GroenLinks voorstellen, is niet mogelijk op grond van Europese wetgeving. Ik herinner aan de indertijd verleende steun aan de pomphouders in de

grensstreek. Overigens ga ik er voorshands van uit dat de geraamde opbrengst van 70 mln euro wel degelijk zal worden gehaald. In de jaren voor de accijnsverhoging van 1994 was de accijnsopbrengst voor gedistilleerd dalende als gevolg van een teruglopend gebruik en in 1994, het laatste jaar waarin de inflatieaanpassing heeft plaatsgevonden, heeft de daling in het gebruik zich wellicht doorgezet, maar wel was er sprake van een lichte stijging van de accijnsopbrengst ten opzichte van 1993, ondanks het feit dat die accijns werd verhoogd met 4,3%.

De verhouding tussen accijns op bier en wijn enerzijds en die op gedistilleerd anderzijds door de verwerking van een deel van de inflatie sinds 1994, wijkt niet af van die van de Europese minimumtarieven zoals die voor bier en gedistilleerde dranken zijn vastgesteld. Ook het minimumtarief voor gedistilleerd is drie keer zo hoog als het minimumtarief voor bier. In die zin zijn de verhoudingen dus hetzelfde.

Voorzitter. Mijn volgende onderwerp betreft zaken zoals het spaarloon, het levenslooppakket en de pensioenen.

De leden van GroenLinks vragen naar de interpretatie van de regering van het levenslooppakket. Het kabinet is van mening dat het, gegeven de wens van de Tweede Kamer neergelegd in de motie-Verhagen c.s. en de demissionaire status van het kabinet, niet mogelijk is om tijdig te komen tot een bestendige levenslooppregeling. Deze zou het voor werknemers mogelijk maken de periode van werken af te wisselen met een periode van verlof. Dat was de ultieme wens, zoals deze ook in het Strategisch Akkoord was neergelegd. De Kamer kent de wetsgeschiedenis. Gegeven het feit dat dit niet mogelijk was gebleken, was het logisch om de afschaffing en de inperking van de regelingen die dienen ter financiering van de levenslooppregeling uit te stellen. Het kabinet laat de precieze vormgeving over aan een nieuw missionair kabinet. Dat staat ook in de brief van minister De Geus van december 2002.

Er zijn door de fractie van de PvdA verschillende vragen gesteld over de spaarloonregeling, bijvoorbeeld waarom de berekening van het maximum spaarloonbedrag niet goed is gemaakt. Hoe is het nu precies gegaan met de 613 en de 615 euro? De verhoging van het budgettaire beslag van de spaarloonregeling met 130 mln euro is in eerste instantie terechtgekomen bij het Najaarsoverleg. Daar is een indicatieve berekening gemaakt van de maximale inleg. Wij kwamen toen uit op een bedrag van 613 euro. De uitkomsten van het Najaarsoverleg zijn vervolgens bekend geworden in de kabinetsverklaring en op de regeringswebsite. Tegelijkertijd werd door de rekenmeesters op Financiën gekeken op welke wijze het bedrag van 500 mln euro conditionele lastenverlichting moest worden verdeeld, gelet op wat de sociale partners naar voren hebben gebracht. Daarbij bleek dat een maximale inleg mogelijk was van 615 euro. De eerste berichtgeving over de uitkomsten van het Najaarsoverleg en het bedrag van 613 euro was echter al opgepikt door de producenten van dergelijke producten en breed uitgezet. Er werden al folders gemaakt, er vond al voorlichting plaats. Er lagen bij een grote financiële instelling al miljoenenpakketten klaar die naar de consument zouden gaan met daarin het bedrag van 613 euro. Deze

consumenten zouden straks misschien allemaal gaan bellen of een bezwaarschrift indienen. Ik hoef deze Kamer niet te vertellen, het Belastingplan waarover we vandaag spreken in aanmerking genomen, dat de financiële dienstverleningssector niet bijster gelukkig is met de maatregelen, zoals deze door het kabinet zijn genomen. Ik doel op de aftrek van de lijfrentepremie en de spaarloonregeling. En er zijn ook andere voorbeelden aan te dragen. Er werd toen een klemmend beroep op de regering gedaan om het bedrag van 613 euro te hanteren en het voorstel van de banken, de verzekeraars en anderen te volgen. Overigens zijn ook de sociale partners op dit vlak getoetst. Er heeft dus behoorlijk breed een toetsing in de samenleving plaatsgevonden. Wij zijn dan als Financiën de laatsten om te zeggen dat wij geen genoeg nemen met een lager bedrag.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter. Dus ik moet de aanpassing van het spaarloon voor werknemers met twee euro zien als een compensatie voor alle overlast die dit Belastingplan oplegt aan banken en verzekeraars?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Wij wilden niet nog eens een additionele administratieve lastenverzwaring opleggen aan het bank- en effectenbedrijf en de verzekeringsbranche. Ik denk dat wij op een adequate wijze inspelen op wat er leeft in de maatschappij. Ik wijs ook op de argumenten die hier en in de Tweede Kamer zijn gewisseld met betrekking tot het veld, welk veld dat ook is. Wij hebben het over alcoholaccijns gehad, maar het kan ook gaan over de bank- en de verzekeringssector. De Kamer heeft uitdrukkelijk gevraagd om rekening te houden met deze sectoren. We houden daar nu een keer rekening mee en nu hebben wij het niet goed gedaan. Ik hoop daarom dat de Kamer zich toch kan vinden in het bedrag van 613 euro, waar dit breed gedragen wordt en het publiek zich daar niet zeer nadrukkelijk om zal bekommeren. Bovendien hebben we nu wat geld over.

De heer **De Vries** van de ChristenUnie heeft gesteld dat het spaarloon voor werknemers geen rustig bezit is. Hij refereert hiermee tevens aan de uitspraken van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid dat de regeling zou moeten worden afgeschaft. Ik volsta hier met de constatering dat dit punt in de komende verkiezingen moet worden meegenomen. Bij het overleg over het regeerakkoord zal dan opnieuw aan de orde zijn in hoeverre dit al dan niet wordt omgezet.

De heer **De Vries** heeft tevens opgemerkt dat hij het betreurt dat de regelingen die het voor werkgevers aantrekkelijk maakt om ongeschoolden of anders moeilijk plaatsbaren in dienst te nemen, wordt afgeschaft. Hoe denkt de regering zonder deze regelingen deze groep te bevrijden uit de situatie van uitzichtloze werkloosheid?

Het kabinetsbeleid is juist gericht op versterking van het activerende karakter van de sociale zekerheid. Wij willen dat juist stimuleren. Het reïntegratiebeleid wordt efficiënter vormgegeven door gemeenten de middelen en de verantwoordelijkheid te geven, een vrij besteedbaar reïntegratiebudget. Daarnaast is sprake van minder regelzucht en minder bureaucratie. Met een vrij besteedbaar reïntegratiebudget kan meer maatwerk worden

geleverd. Gemeenten worden daarbij maximaal gestimuleerd om de reïntegratiemiddelen effectief te besteden door budgettering van de bijstand. Er is ruimte voor resultaat. Deze lijn is conform het IBO-rapport "Aan de slag".

De heer **De Vries** (ChristenUnie): Voor sommige potentiële werknemers is het huidige minimumloon economisch gesproken eigenlijk te hoog, terwijl zij dat sociaal gezien wel nodig hebben

Staatssecretaris **Van Eijck**: Die constatering is juist.

De heer **De Vries** (ChristenUnie): Dat probleem werd opgelost door de regeling die nu wordt afgeschaft. Komt daarvoor iets in de plaats?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Nee, daarvoor komt niets in de plaats. Wij kunnen spreken over de wijze waarop naar aanleiding van het najaarsoverleg de 170 mln euro is ingezet voor tijdelijke stimulering van reguliere banen, maar dan spreken wij over het ID- en het Melkertbanentraject. Het lijkt mij meer gepast om daarover te spreken bij de behandeling van de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. U vraagt nu specifiek op fiscaal-technisch gebied of dit op mijn beleidsterrein het geval is. Het antwoord daarop is "nee".

Mevrouw **Ter Veld** heeft een aantal vragen gesteld over de voorgestelde inperking van het Witteveenkader in relatie tot de beoogde levensloopregeling. Ik heb deze vragen al gedeeltelijk schriftelijk beantwoord. Mevrouw **Ter Veld** heeft gevraagd waarom ter financiering van de voorgenomen levensloopregeling, bedoeld voor 65-, een inperking van het zogenoemde Witteveenkader wordt voorgesteld, dat met name geldt voor 65+. De doelstelling van het levensloopbewust regeringsbeleid is niet meer om alleen een bepaalde periode van de levensloop onder de loep te nemen, bijvoorbeeld na het 65ste jaar, maar om aandacht te besteden aan de gehele levensloop. Het rapport van mevrouw **Verstand** "Verkenning levensloopgedachte" is opgesplitst in twee delen. Het eerste was een analyse van de huidige maatschappij en de wijze waarop de levensloop van mannen en vrouwen zich verhoudt ten opzichte van het oude gedachtegoed uit de jaren zeventig. Er zijn daarin vijf fasen te onderscheiden. Ik geef zonder meer toe dat wordt gefocust op met name één fase, terwijl de andere fasen ook interessant zijn om in de beschouwingen te betrekken. Het tweede deel is een uitwerking van het eerste, gerelateerd aan onderwijs, zorg en dergelijke. Het eerste deel over de levensloopgedachte zou wat mij betreft de insteek moeten zijn voor het nagaan van de mogelijkheid om een levensloopfaciliteit synchroon te doen verlopen.

Door middel van het inperken van het Witteveenkader en invoering van een levensloopregeling ontstaat een grotere flexibiliteit om verlof op te nemen gedurende de gehele levensloop.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): In het rapport van mevrouw **Verstand** is sprake van een regeling "verlof op de pof". Pensioengelden worden ingezet voor eerder verlof nemen,

waarmee het pensioenopbouwsysteem wordt aangetast. In dat geval ben je bij een verlofregeling verplicht om langer te werken, krijg je een lager pensioen en moet je lenen van collega's die aan pensioenopbouw doen. Neemt het kabinet die lijn over?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Die lijn neemt het kabinet niet over. Het kabinet kiest op dit moment voor geen lijn. Het maakt pas op te plaats, zodat het nieuwe kabinet daaraan invulling kan geven. Ik wijs wel op de waardevolle inventarisatie van met name het eerste rapport over de levensloop in verhouding tot eerdere gedachtevorming. Dat is naar mijn mening een goed referentiekader om verder vorm te geven aan dat gedachtegoed.

Aansluitend op de beoogde flexibiliteit bevordert de combinatie van een levensloopregeling en een inperking van het Witteveen-kader de arbeidsparticipatie van ouderen. Wij moeten ons ook daarmee bezighouden. Ik zie dat mevrouw Ter Veld het er niet mee eens is.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Als de inperking van het Witteveen-kader de arbeidsparticipatie van ouderen bevordert, moet de pensioenopbouw per definitie zo krap zijn dat men voor een redelijke opbouw van het pensioen gedwongen wordt om langer te werken.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Mevrouw Ter Veld formuleert het nu wat geëxtrapoleerd, maar haar constatering over de gevolgen van de inperking van het Witteveen-kader is op zichzelf juist. Als er geen opbouwmogelijkheid meer is van 70% die is gerelateerd aan 2% op jaarbasis, maar een opbouwmogelijkheid van 70% verdeeld over de fictieve leeftijd tussen 25 en 65 = 40 jaar en die breuk resulteert in 1,75%, dan heb je een mindere opbouw en zou je dus langer moeten werken om tot dezelfde pensioenopbouw te komen. Daar heeft mevrouw Ter Veld gelijk in. Het antwoord op haar vraag luidt dus zonder meer "ja".

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Dan is het duidelijk dat er wel een lijn is en dat die niet mijn lijn is.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat zou kunnen. Daarover zijn wij het dan in ieder geval eens.

Mevrouw Ter Veld heeft voorts gevraagd om een toezegging met betrekking tot de waarborging van de mogelijkheid tot een parlementaire controle bij de inperking van het zogenoemde Witteveen-kader die bij KB plaatsvindt. Deze inperking hangt samen met de introductie van de levensloopregeling. Daarover hebben wij het zo-even al gehad: die zal pas in werking treden onder het volgende parlement. Daarmee is ook de mogelijkheid tot een parlementaire controle geboden.

De heer Stevens heeft gevraagd of het pensioentekort niet groter wordt als gevolg van de beperking van het Witteveen-kader. Het is wel aardig om bij het door hem aangegeven specifieke voorbeeld naar de definitiekwestie te kijken. Dan wordt immers de vraag hoe het pensioentekort gedefinieerd moet worden, relevant. Naast de in de nota naar aanleiding van het verslag van de Tweede Kamer opgenomen definitie is ook de door de heer Stevens aangedragen definitie goed denkbaar. In die nota naar aanleiding van het verslag is het pensioentekort

gesteld op het verschil tussen enerzijds het pensioen dat had kunnen worden opgebouwd als optimaal gebruik was gemaakt van de fiscale ruimte voor pensioenopbouw, en anderzijds het feitelijk opgebouwde pensioen. De heer Stevens definieert het pensioentekort als het verschil tussen het maatschappelijk als gewenst geoordeelde pensioen ter grootte van 70% van het laatste salaris enerzijds en het feitelijk opgebouwde pensioen anderzijds. Alleen als het maatschappelijk gewenste pensioen hoger is dan het fiscaal aanvaardbare pensioen, zou het pensioentekort bij die definitie toenemen bij een beperking van de fiscale kaders. Dat is een doortrekking van het Witteveen-kader. Een opbouw van 1,75% eindloon, zoals thans wordt voorgesteld, is wat ons betreft overigens een gangbare, normale pensioenopbouw.

De leden van de fracties van de VVD en de PvdA hebben vragen gesteld over de inperking van het Witteveen-kader in relatie tot de bestendigheid van het fiscale recht. De leden van de VVD-fractie wijzen overigens tevens op de zeer hoge uitvoeringskosten bij de pensioenfondsen en hebben daar ook een vraag aan gekoppeld. Uiteraard ben ook ik van mening dat naar bestendigheid in het belastingrecht gestreefd moet worden. Dat is volstrekt helder. Bestendigheid neemt niet weg dat het kabinet beoogt steeds adequaat te reageren op maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Dat vereist natuurlijk ook dat de wet- en regelgeving die daarbij aansluiten, worden aangepast. De voorgestelde inperking van het Witteveen-kader zou plaatsvinden in samenhang met de introductie van een levensloopregeling. De invoering van die levensloopregeling is nu voorlopig uitgesteld. De inperking van het Witteveen-kader is dus eveneens uitgesteld. Het kabinet is van mening dat in de context van de invoering van de levensloopregeling de inperking van het Witteveen-kader een wijziging is die binnen de boogde bestendigheid van het belastingrecht past. Ik ben, eerlijk gezegd, niet op de hoogte van de stelling dat de inperking zal leiden tot zeer hoge uitvoeringskosten voor pensioenfondsen, maar ik ben uiteraard bereid om daarover met de pensioenfondsen overleg te voeren. Er wordt overigens regelmatig overleg gevoerd met de sector van de financiële dienstverlening. Dit specifieke attentiepunt zal daarbij worden meegenomen.

De PvdA-fractie heeft gevraagd of de belastingplichtigen die vanwege het vervallen van de basisaftrek hun lijfrentepolis willen afkopen, geconfronteerd worden met belastingheffing over de afkoopsom. Het antwoord daarop luidt natuurlijk "ja". Het bedrag van de afgetrokken premies en het op de polis behaalde rendement moeten als negatieve uitgaven voor de inkomensvoorziening in de aangifte IB worden opgevoerd. Dat vloeit logisch voort uit het feit dat de premies aftrekbaar waren. Overigens hebben natuurlijk ook de belastingplichtigen de mogelijkheid om de lijfrentepolis premievrij te maken. Dan vindt die afkoop niet plaats.

Een vervolgvraag hierop luidt: waarom is aan het vervallen van de ongetoetste aftrek van lijfrentepremie geen overgangsregeling gekoppeld? Wij zijn het er met elkaar over eens dat de afschaffing van de basisaftrek geen gevolgen heeft voor de totale jaarruimte. Dat betekent dat voor belastingplichtigen met een pensioentekort ook de

lijfrentepremie gehandhaafd blijft. De ongetoetste lijfrenteafrek die ook in gevallen waarin misschien niet duidelijk sprake was van een pensioentekort werd opgevoerd, wordt nu getemporiseerd, maar de combinatie van het instandhouden van de totale jaarruimte met het getoetste lijfrentekader biedt voldoende waarborgen voor de belastingplichtige om uiteindelijk tot een adequate pensioenopbouw te komen.

Dat betekent overigens wel dat wij aandacht moeten hebben voor problemen in de uitvoeringssfeer. Mij hebben berichten bereikt dat de formule die daarbij wordt gehanteerd in het algemeen als lastig wordt ervaren. Daarom wordt op een veel prominere plaats op de website van de Belastingdienst antwoord gegeven op de vraag of en in hoeverre er sprake is van een pensioentekort. Met verzekeraars en banken wordt ook gesproken over de vraag hoe dat zo goed mogelijk bij het brede publiek bekend kan worden gemaakt. Hierbij speelt natuurlijk ook het probleem dat mensen die spaarloontegoeden hebben aangewend in combinatie met de aftrekbaarheid van de lijfrentepremie. Die koppeling leidt tot uitvoeringsproblemen waarvoor wij oog moeten hebben.

De heer **Schuyter** (D66): Dat begrijp ik, maar de deblokering speelt hier toch ook doorheen?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat klopt. Wij hebben besloten de levensloopfaciliteit te initiëren en hetgeen met de spaarloonregeling is gespaard daarmee uit te ruilen. De deblokering zou pas op dat moment plaatsvinden om een vliegende start te kunnen maken met de opgebouwde spaartegoeden. Dan zou goed aansluiting kunnen worden gevonden op de levensloopvariant. Op een goed moment is de hoogte van de te sparen bedragen gereduceerd en toen was de vraag opportuun of de geblokkeerde spaartegoeden niet moesten worden gedeblokkeerd. Het amendement-Van Vroonhoven-Kok heeft ertoe geleid dat de over 1999 en 2000 gespaarde bedragen vrijvielen. Vervolgens heeft het najaarsoverleg ertoe geleid dat het te sparen bedrag weer is opgehoogd. Er is niet echt sprake van een evenwicht, maar ik hoop toch dat die vliegende start kan worden gemaakt. Het deblokken op zich moet onder voorwaarden mogelijk zijn, bijvoorbeeld bij de aanschaf van een eigen woning of i.d. Het lijkt mij dat dit in de uitvoeringspraktijk niet tot problemen zal leiden. Fiscaal-technisch gesproken kan worden vastgesteld dat er geld wordt vrijgespeeld dat nu niet meer geblokkeerd gespaard wordt. Voorzover die tegoeden niet consumptief worden aangewend, zullen ze worden gebruikt om te sparen. Dat levert een heffing in box 3 op. Die heffing is onder andere aangewend om de inkomensgevolgen van de "rekenfout" bij de alfhulpen enigszins te compenseren.

De **voorzitter**: Ik moet de staatssecretaris vragen zijn betoog geleidelijk aan af te ronden. Ook in dit huis is het goed gebruik dat de regering ongeveer de helft van de tijd van de Kamer in eerste termijn gebruikt.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik was net klaar!

De beraadslaging wordt geschorst.

*B

!Regime fiscale eenheid!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 c.a. (herziening regime fiscale eenheid) (26854).**

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Stevens** (CDA): Voorzitter. Dit wetsvoorstel is een typisch voorbeeld van uiterst complexe wetgeving. Het grote aantal wettelijke bepalingen en de bijna 50 artikelen in de algemene maatregel van bestuur leggen een zware druk op de parlementaire behandeling en a fortiori straks op de praktijk. Ik herinner de staatssecretaris eraan dat de Eerste Kamer erop heeft gestaan dit wetsvoorstel pas in behandeling te nemen nadat kennis kon worden genomen van de concept-AMvB. Dat blijkt een juiste beslissing te zijn geweest. Ons bereikt nu het bericht dat de AMvB mogelijkerwijs nog verder zal worden herschreven, rekening houdend met de opmerkingen in dit huis en met voortschrijdend doch niet noodzakelijkerwijs uitgekristalliseerd inzicht op het departement. Hoe het ook zij, wij dringen op dit moment niet aan op het nog langer aanhouden van dit wetsvoorstel.

De praktijk moet vooruit en het wetsvoorstel bevat een veiligheidsklep in de vorm van een voorhangprocedure. Daardoor zullen komende wijziging van de AMvB worden voorgehangen in beide Kamers. Nadere parlementaire betrokkenheid wordt daardoor mogelijk.

De ervaring met dit wetsvoorstel pleit ervoor om in de toekomst de voorhangprocedure in te voeren bij belangrijke fiscale wetsvoorstellen met uitvoerings-AMvB's. Ik verwijs in dit verband naar de ontboezemingen van prof. De Vries en mr. Roos in het FET van de afgelopen week. Zij komen tot de volgende niet mis te verstane ontboezeming nadat zij een doorwrochte analyse hebben gegeven van de stand van zaken rond dit wetsvoorstel. Ik citeer: "Inmiddels kan de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 als een vrijwel ondoordringbaar woud van door elkaar slingerende en nauwelijks meer in enig verband met elkaar staande bepalingen worden bestempeld, waarvan, paradoxaal, de kern zo ernstig is aangetast dat over het voortbestaan in de huidige vorm ernstig moet, maar naar onze mening eigenlijk ook behoort te worden getwijfeld."

De heer **Rensema** (VVD): Voorzitter. Het wetsvoorstel regelt een van de moeilijkste onderdelen van het belastingrecht. De Eerste Kamer heeft in belangrijke mate bijgedragen aan de inzichtelijkheid van het voorstel door te verlangen dat voor de behandeling de concept-AMvB gepubliceerd zou worden, opdat wij ook daarover met de regering zouden kunnen spreken. Een aantal van de belangrijkste zaken wordt namelijk in deze concept-AMvB geregeld. Verder is het een wetsontwerp dat zich niet gemakkelijk leent voor een mondeling betoog. Wij hebben

het daarom voornamelijk in de uitvoerige schriftelijke ronde behandeld.

Volgens het wetsvoorstel is het mogelijk op elk gewenst tijdstip een fiscale eenheid aan te gaan met een dochtermaatschappij. Geldt dit ook voor een nieuw opgerichte moedermaatschappij, waarvan de oprichtingsdatum, en derhalve het begin van het boekjaar, ligt na het begin van het boekjaar van de te voegen dochtermaatschappij?

Ik stel deze vraag, omdat in het nieuwe wetsvoorstel alleen ten aanzien van een nieuw opgerichte dochter in artikel 5 van de concept-AMvB tegemoetkomend beleid is geformuleerd voor een afwijkend boekjaar. Voor een nieuw opgerichte moeder is dit niet geregeld. Het is aannemelijk dat dit punt bij de totstandkoming van het wetsvoorstel over het hoofd is gezien en dat er alsnog op dit punt in de concept-AMvB tegemoetkomend beleid geformuleerd moet worden. Ik hoor graag het oordeel van de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Voorzitter. De woordvoerders noemen het een complexe materie. Het is echter ook een fascinerende materie, zeker voor iemand zoals ik die jarenlang op de Erasmus universiteit heeft gedoceerd. Er is bovendien al zoveel inzichtelijke en eenvoudige wetgeving dat het bijna belangrijk wordt dat wij ook iets te bestuderen laten overblijven!

Beide sprekers hebben gesteld dat de wijze waarop dit wetsvoorstel wordt kortgesloten in de Eerste Kamer, aangeeft dat andere wetgeving in de toekomst ook door een voorhangprocedure zou moeten worden begeleid. Ik laat het oordeel daarover graag aan de Kamer.

Zij hebben verder de zorg uitgesproken dat de wijziging in het besluit fiscale eenheid 2003 op belangrijke onderdelen op gespannen voet zou kunnen komen te staan met het conceptbesluit van 31 mei 2002. Ik wil daar toch wel enkele relativerende woorden aan wijden, omdat dat mijns inziens niet het geval is. Ik ken overigens de achtergrond van de berichtgeving heel goed. Er spelen op dit moment in feite drie soorten aanpassingen. In de eerste plaats is dat een wijziging naar aanleiding van het commentaar in het voorlopig verslag van de Eerste Kamer. Deze wijzigingen zijn reeds aangekondigd en toegelicht in de memorie van antwoord aan de Eerste Kamer, alsmede in de nota naar aanleiding van het verslag aan de Eerste Kamer.

In de tweede plaats zijn er aanpassingen van de wijzigingen naar aanleiding van het advies van de Raad van State, met name de codificering in het besluit van enkele bestaande goedkeurende regelingen. In de derde plaats is sprake van een beperkt aantal eigen wijzigingen. Ook in dit geval gaat het om een codificering waarbij bestaand, reeds goedgekeurd beleid wordt vastgelegd in het besluit. De overige aanpassingen zijn zuiver redactioneel van aard. Er zal dus geen sprake zijn van een grote aanpassing die als een konijn uit de hoge hoed wordt getoverd. Behoudends de reeds aangekondigde aanpassingen wordt het conceptbesluit niet op essentiële punten gewijzigd.

Inmiddels is mij het antwoord op de vraag van de heer Rensema toegeschoven. Dat antwoord luidt als volgt:

een en ander is geregeld bij AMvB. Ik weet niet of de heer Rensema geheel tevreden is met dit antwoord. Als hij doorvraagt, krijg ik het lastig!

De heer **Rensema** (VVD): Is dat in positieve zin geregeld?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ja, dat is in positieve zin geregeld.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De vergadering wordt van 12.50 uur tot 13.30 uur geschorst.

*B

!Belastingplan 2003!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten c.a. (Belastingplan 2003 Deel I) (28607);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten c.a. (Belastingplan 2003 Deel II) (28608);**

- **het wetsvoorstel Wijziging Belastingplan 2003 Deel I (28712).**

De beraadslaging wordt hervat.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Het is gebruikelijk, de staatssecretaris te danken voor zijn antwoorden; ik dank hem voor zijn interessante betoog. Een aantal antwoorden is namelijk niet gegeven -- dat kwam misschien door zijn tijdsdruk -- en over andere antwoorden ben ik niet zo tevreden. Zijn betoog was echter wel interessant. Hij heeft op een aangename wijze blijk gegeven van zijn enorme interesse in bijvoorbeeld het Europese belastinggebied. In deze Kamer hebben wij geen algemene financiële beschouwen gehad, maar er is erg veel over gezegd. Op dit onderwerp wil ik echter nu niet ingaan. Ik zou het boek wellicht zelfs een keer willen doorbladeren; als er toch een nieuwe druk komt, wacht ik daar gewoon even op.

Het behandelen van een belastingplan betekent altijd dat van alles aan de orde komt en daarom heb ik er begrip voor dat niet alles evenveel aandacht krijgt. Ik denk echter dat het ook te maken heeft met het grote enthousiasme van de staatssecretaris voor het onderwerp, waarover hij lang heeft gesproken; hij heeft zijn tijd niet zo ontzettend verstandig ingedeeld.

In het algemeen is mij opgevallen dat de staatssecretaris weliswaar grote affiniteit heeft met het onderwerp -- de staatssecretaris komt daardoor echt heel goed over -- maar dat hij het politieke ambacht hier en daar nog niet onder de knie heeft. Zoiets valt des te meer op als een kabinet in een demissionaire status verkeert. Dan is er immers sprake van een heel ander machtsverhouding tussen kabinet en Tweede Kamer. Als ik zie hoe de staatssecretaris opereert -- gisteren viel mij dat ook al op bij de behandeling van het verdrag met België -- ten aanzien van de accijns, valt mij op dat hij kennelijk het

idee heeft gehad dat zijn demissionaire status hem mogelijkheden ontnam en dat is op zich terecht. Het woord "onaanvaardbaar" kan niet meer worden geuit. Ik wil niet inhoudelijk ingaan op de discussie over de accijns, maar wel op de wijze waarop bepaalde groepen ondernemers zijn geconfronteerd met een belastingaanslag die zij niet hadden kunnen verwachten. De staatssecretaris heeft hierover in de Tweede Kamer eigenlijk gezegd: ach, ik laat het oordeel aan de Kamer over; het kan want de dekking is er.

Het gaat om meer aspecten. Een meerderheid is pas een meerderheid als na de stemming blijkt dat de meerderheid ook aanwezig is. Daarvoor kan, zeker als drie partijen een amendement ondertekenen, op zijn minst nog worden getracht om een aantal partijen van mening te laten veranderen. Daarbij kan de terminologie variëren van "ontraden" tot "afraden", "niet wenselijk" en "niet verstandig"; je kunt natuurlijk niet zeggen: hartstikke dom. Een staatssecretaris kan zo duidelijk maken dat hij een bepaalde opvatting heeft over een bepaald amendement. Dat deze staatssecretaris dit niet heeft gedaan, betekent dat hij zich in feite van harte achter het amendement heeft geschaard: het was hem lood om oud ijzer. Hij kan dan hier wel zeggen dat hij zeer sterk hechtte aan zijn oorspronkelijke voorstel om te komen tot een aantasting of inperking van de aftrekmogelijkheden van onroerend goed, maar politiek gezien heeft hij het onhandig gespeeld. Politiek is echter een ambacht, dat je niet zomaar komt aanwaaien. Kortom, een aangename staatssecretaris, zeer deskundig en sociaal vaardig. Politiek gezien valt er voor hem nog heel wat te leren, maar ik weet niet of hij daarvoor nog de tijd krijgt.

Ik ben het er natuurlijk mee eens dat in een moeilijke tijd belasting moet worden geheven. Ik heb ook gezegd dat dit als zodanig geen bezwaar is. Bij het vorige belastingplan van staatssecretaris Vermeend heb ik mij bezorgd getoond, evenals bij de wetgeving rondom de commissie-Oort een aantal jaren daarvoor, over de wel erg ruimhartige belastingverlichting die aan de samenleving werd toebedeeld.

Het kan er namelijk toe leiden dat je vervolgens weer moet bezuinigen en dat is altijd vervelend.

Ik ben niet van mening dat alle mogelijke, goede doelen per definitie fiscaal moeten worden bereikt. Zoals ik al vaker heb gezegd, lijkt het erop dat een fiscale ondersteuning voor de overheid goedkoper is. Voor een subsidie moet je immers eerst belasting heffen, waardoor de collectievelastendruk stijgt. Als je gewoon fiscaal faciliteert, daalt de collectievelastendruk optisch. Eigenlijk zijn het allebei vormen van subsidie. Gerichte subsidies kunnen inderdaad beter hun doel bereiken; ze zijn waarschijnlijk wat meer VBTB-proof. Ik weet niet altijd waar dat precies voor staat en met de accijns zou ik denken "Van Borrel Tot Beleid", maar dat is niet goed. Ook voor het milieu moeten wij heel goed bekijken wat er gebeurt op het terrein van de subsidieverlening. Ik hoop niet dat de subsidies later, door een volgend kabinet dat vindt de collectievelastendruk verlaagd moet worden, plotseling als onhandig worden gezien, omdat het subsidies zijn. Het risico van subsidies is dat er zo gemakkelijk op te bezuinigen is.

Ik geef toe dat de fiscale aanpak van de SPAK en VLW niet helemaal perfect was, maar ik wijs er nogmaals op dat de arbeidskorting heel goed is om werknemers het beeld te geven dat zij niet in een armoedeval terecht komen door te gaan werken. Bij Sociale Zaken en Werkgelegenheid heette de regeling hiervan overigens, naar ik meen, het reserveringsloon. Werkgevers worden hierdoor onvoldoende gecompenseerd om over een drempel heen te komen teneinde moeilijk plaatsbare werknemers aan te nemen. Bovendien geeft het nu alweer aanpakken van SPAK en VLW bij de werkgevers het beeld dat de overheid maar wat doet. Dat beeld hebben zij toch al heel vaak. In de sociale zekerheid bestaan bijvoorbeeld PEMBA-kortingen voor het in dienst hebben van werknemers met een arbeidshandicap, maar die worden nauwelijks aangevraagd. Werkgevers geloven de overheid niet als zij bepaalt dat de subsidie vier jaar in stand gehouden wordt. Het is een groot probleem dat met dit soort voorstellen niet de systematiek wordt aangepakt. Bij de burger kan het idee ontstaan dat de ene overheid zus doet en de andere overheid zo, zij wirren of warren; dat werd gezegd in de WIR-discussie. Zo ontstaat bijvoorbeeld niet het beeld dat de afspraken die een kabinet met een burger maakt geen afspraken zijn tussen personen, maar tussen een functionaris en een persoon. Dat zou wel het geval moeten zijn. Het is dus niet goed om de aanpak van SPAK en VLW zo snel te wijzigen. De zwakste groepen werknemers zullen hiervan de dupe zijn, want zij hebben weinig aan zo'n arbeidskorting, als zij sowieso worden geweerd.

Koopkrachtplaatjes zeggen niets over individuele mensen. Jan modaal is meestal een werknemer en zal heus wel bijvoorbeeld incidentele loonsverhogingen en periodieken krijgen. Het gaat bij koopkrachtplaatjes om de ontwikkeling van bepaalde inkomensniveaus, waarbij het altijd goed is te bedenken dat er voor de minima in de bijstand geen enkele incidentele aanvulling plaatsvindt. Wellicht gebeurt dat straks toch door de lang-laagregeling. Ik blijf het trouwens vreemd vinden dat je promotie kunt maken in de bijstand. Voor Jan Modaal zit er vast wel een periodiekje in, voor Peter Modaal, twee keer modaal, vast nog wel wat extra's en voor Jan Peter Vier Keer Modaal waarschijnlijk wel heel leuke dingen, al was het maar de auto van de zaak.

Dat brengt mij meteen op de opmerking dat het heel verstandig is om niet te streven naar volstrekte gelijkvormigheid van belasting, inkomen en SV-inkomensbegrippen. Bij de belastingen en de pensioenen speelt de auto van de zaak bijvoorbeeld wel mee, maar het hebben van een auto van de zaak kan voor de sociale zekerheid later geen reden zijn om een hogere WW-uitkering te krijgen omdat de auto van de zaak wegvalt. De verschillen lijken mij dan ook terecht. Ik neem aan dat daarop wordt gedomd in het schriftelijk antwoord.

Ik had een aantal vragen gesteld. Naar ik heb begrepen is de staatssecretaris echt van mening dat aan de ene kant mensen een mogelijkheid moeten hebben om arbeid in hun leven in te passen met onderbrekingen. Aan de andere kant vindt hij het echter goed dat er bij de pensioenopbouw van wordt uitgegaan dat iedereen 40 jaar werkt. Ik neem aan dat levensloopregeling te zijner tijd ook een pensioenopbouw moet gaan inhouden, want

anders kan bij de levensloop per definitie niet de 40 jaar worden gehaald. Gaten uit het verleden door bijvoorbeeld zij-instroom, de zorg voor kinderen gedurende een aantal jaren en het verevenen van het pensioen als gevolg van echtscheiding, kunnen sinds het huidige belastingplan en het Witteveen-kader niet meer worden gedicht. Juist daarom stelt de 2%-opbouw mensen in staat om binnen het Witteveen-kader ergens in de buurt van de 70% gemitigeerd eindloon uit te komen.

Ik ben het er dus volstrekt niet mee eens dat 1,75% normaal zou zijn, zoals de staatssecretaris zei.

Voorzitter, dan een aantal vrij concrete vragen die half of niet beantwoord zijn. Ik had gevraagd om een notitie over de fiscale positie van de sociale woningcorporaties. Die worden nu betrokken bij de overdrachtsbelasting, straks wellicht bij de vennootschapsbelasting. En intussen is de regering nog voornemens om een herverdeling door te voeren tussen rijke en arme corporaties. De overheid kan toch niet eerst het vermogen van alle rijke corporaties afroemen en daarna uitgaan van een herverdeling?

Verder heb ik uit het antwoord op vraag 77 begrepen – dit antwoord is toegewezen aan de heer Stevens, maar ik had deze vraag ook gesteld – dat iedere burger die de Belastingdienst verzoekt om informatie over de vrijstelling van belastingheffing, deze informatie ook krijgt. Dat is de huidige praktijk, dus ik begrijp niet waarom het zevende lid van artikel 27 van de Wet op de loonbelasting vervalt, maar als de praktijk niet verandert, vind ik dit geen punt.

Bij vraag 76 ging het om de samenhang tussen de WABB en artikel 1.7 van de Wet op de inkomstenbelasting. Ik begrijp het antwoord op deze vraag niet. Volgens mij gaat het erom dat de kosten die samenhangen met de afsluiting van een verzekering en die direct door de verzekeringnemer aan de assurantietussenpersoon worden betaald, niet onder het begrip "premie" kunnen worden gevat omdat ze voor de verzekeraar onbekend zijn, zodat ze moeten worden gevat onder het begrip "kosten". Graag een verheldering hiervan.

Dan vraag 44. Ik had al begrepen dat voor het jaar 2002 en voor het jaar 2003 waarschijnlijk dezelfde factor A zal moeten worden gehanteerd. Dan is er natuurlijk een jaar met een groter pensioengat, want de salarissen stijgen in elk geval gemiddeld met 2½%, zo niet meer. De staatssecretaris heeft een aantal keren gezegd dat hij bereid is tot overleg met financiële instellingen, dus ik ga ervan uit dat hij dit punt nog eens goed zal bespreken, want ik blijf van mening dat de in de wet opgenomen geamendeerde factor A-berekening over het jaar voorafgaand aan het jaar waarover de pensioengrondslag moet worden bekeken, niet echt goed werkt.

Er is bij Financiën sprake van enig autisme. In het antwoord op vraag 43 staat dat een overgangstermijn voor de wetten die vóór juni 1999 in werking waren en die vóór 2004 zouden moeten worden gewijzigd, niet meer nodig is omdat het Witteveen-kader op dat moment toch niet wordt ingeperkt. Welk moment dat is, is trouwens onduidelijk. En verder is de redenering: Als men het dan makkelijk wil hebben, vervroegt men toch ook de wijziging ingevolge 2b? Maar zulke wijzigingen zijn aanzienlijk

ingewikkelder, dus het zou een stuk beter zijn geweest als het onderdeel onder M gewoon was blijven staan. Het lijkt mij echt verstandig, een aantal momenten van wijzigingen gewoon te laten samenvallen. Dergelijke wijzigingen zijn namelijk veel duurder dan alleen nieuwe folders met 2 euro meer.

In antwoord op een vraag van de heer Stevens over kapitaalverzekering en een eventuele splitsing en gedeeltelijke toewijzing daarvan heeft de staatssecretaris aangegeven dat dan artikel 27 de overhand heeft. Dit betekent dat zo'n vraag materieel positief beantwoord wordt, maar waarom zou je dan handhaven dat de verzekering alleen maar geheel kan worden overgedragen, als het langs een omweg toch gedeeltelijk kan? Dit begrijp ik ook niet.

Voorzitter. Met het tweede deel van het Belastingplan hebben wij geen problemen. De novelle heeft ook onze instemming. Maar met het eerste deel van het Belastingplan hebben wij een aantal problemen vanwege de effecten op de inkomensverdeling tussen met name werkenden en niet-werkenden. Bovendien biedt het wetsvoorstel te weinig zekerheid dat niet-werkenden makkelijk aan de slag zullen kunnen komen. Verder hebben wij niet eens zozeer moeite met het matigen van het alcoholgebruik, als wel met de manier waarop slijters met deze maatregel zijn overvallen. De staatssecretaris heeft dit toch zo maar laten gebeuren. Ik suggereer absoluut niet dat hij dit onder druk van welke briefschrijver dan ook heeft gedaan, ik vind gewoon dat burgers er recht op hebben, invloed uit te oefenen. Dat is ieders goed recht, zo zei de staatssecretaris. Wel, ik vind dat de betrokkenen op z'n minst de tijd moeten hebben om op zoiets voorbereid te kunnen zijn en er desgewenst kanttekeningen bij te kunnen plaatsen.

Ik ben niet gelukkig met de aankondiging dat het Witteveen-kader beperkt wordt en dat dit bij KB wordt geïntroduceerd. Ik heb duidelijk gevraagd om komende wetgeving expliciet te vermelden. Ik weet dat deze staatssecretaris daar niet meer bij betrokken zal zijn, maar misschien kan het wel in zijn testament terechtkomen.

Waarom heb ik niets gezegd over het wegvallen van het kerstpakket? Omdat ik er 100% van overtuigd ben dat dit soort dingen weer terugkomen. Bij de Oort-wetgeving zijn er vanwege de verbreding van het draagvlak gigantisch veel aftrekposten afgeschaft, maar voordat wij het weten, zijn deze gewoon weer terug. Dat geldt bijvoorbeeld voor congressen in het buitenland, op Cyprus eventueel. Zodra het weer kan, zijn deze posten terug. Ik ben er absoluut van overtuigd dat met betrekking tot het kerstpakket voor de werknemer dat eventueel belast moet worden via de werkgever, iedereen op een gegeven moment zal zeggen dat dit te gek is en dat het op dezelfde manier behandeld moet worden als bijvoorbeeld het noodzakelijke eten vanwege de werkgever of het gaan naar een congres. Het komt gewoon weer terug. Iedere staatssecretaris zegt dat hij alle overbodige aftrekposten schrapt, maar onmiddellijk daarna worden er weer nieuwe ingevoerd. Deze staatssecretaris heeft daartoe nauwelijks de kans gehad. Inhoudelijk is het voor deze staatssecretaris ontzettend leuk om deze functie te bekleden; qua helderheid doet hij het prima en het politieke ambacht kan

geleerd worden. Jammer dat hij daartoe de kans niet krijgt. Aangezien hij partijloos is, kan ik dat gerust zeggen.

De heer **De Vries** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor zijn schriftelijke en mondelinge beantwoording. Die was wat mijn inbreng betreft compleet en op verschillende punten bevredigend. Hij heeft gewezen op de budgettaire noodzaak van dit belastingplan. Het is aantrekkelijk om het te zoeken in de richting van grondslagverbreding. Daarvoor zijn de criteria efficiency en effectiviteit gehanteerd. Is dat echter zo kort na de Wet op de inkomstenbelasting 2001 al te beoordelen? Er komt toch nog een evaluatie?

De grondslagen van die wet worden niet aangetast, zei de staatssecretaris. Bij die fundamenteen noemde hij ook de hypotheekrenteaftrek. Waarom behoort die wel tot de fundamenteen en bijvoorbeeld niet het groen beleggen of de ongetoetste lijfrenteaftrek? Ook bij hypotheekrenteaftrek komt immers free-riders-gedrag voor, bijvoorbeeld mensen die een maximale hypotheek nemen met 30 jaar geen aflossing en intussen hun eigen vermogen anders aanwenden.

De staatssecretaris heeft alle citaten die ik in eerste termijn heb verwerkt van commentaar voorzien op één na. Dat kwam van de Nederlandse orde van belastingadviseurs. Het was een pleidooi om structurele wijzigingen in de fiscale wetgeving eerder te publiceren dan op prinsjesdag en op prinsjesdag zelf met een dekkingsplan te komen dat de financiële gevolgen regelt. Ik begrijp dat het dit jaar in verband met de kabinetsformatie niet vlugger kon, maar wil het kabinet dit voor de toekomst wel overwegen?

De staatssecretaris stelde dat er rekening is gehouden met gewekte verwachtingen en hij gaf daarvan voorbeelden. Ik miste dat echter bij de kwestie van de bancaire tante Agaath-regeling. De motie-Van der Vlies/Vroonhoven wordt niet uitgevoerd, zo staat in de schriftelijke beantwoording. Volgens datzelfde antwoord verwacht de regering niet dat startende ondernemers in de problemen komen door het openbreken van contracten. De Nederlandse vereniging van banken laat echter andere geluiden horen. Ik citeer een brief aan onze Kamer van 2 december 2002 waarin staat dat banken vrezen dat als vervroegde aflossing jegens wetswijziging niet contractueel is vastgelegd, de beleggers hen uit hoofde van de zorgplicht zullen trachten te dwingen om de inleg terug te betalen, met als gevolg dat de leningsvoorwaarden voor genoemde ondernemers vanaf 1-1-2003 dan wel de eerstvolgende renteherzieningsdatum aangepast zullen moeten worden tot het niveau van de normale marktrente.

Met name die gestarte zelfstandige ondernemers die geen beroep kunnen doen op kapitaalcrachtige familieleden of kennissen, zullen door het vervallen van de indirecte Agaathregeling gedupeerd worden. Aldus de NVB.

Uit het antwoord van de staatssecretaris blijkt dat veel startende ondernemers het niet redden en reeds na korte tijd het loodje leggen. Zal deze ingreep het de startende ondernemers niet moeilijker maken? Of kunnen de miljonairs in België op meer mededogen van het kabinet rekenen dan een startende ondernemer?

Voorzitter. In mijn eerste termijn heb ik namens onze fracties nogal wat bezwaren aangevoerd tegen wetsvoorstel 28607. Wij onderkennen echter het financiële belang daarvan en wij willen onze verantwoordelijkheid op dit punt niet ontlopen. Voor verwezenlijking van het alternatief is de resterende tijd dit jaar helaas te kort. Daarom zullen wij met behoud van onze bezwaren onze stem aan deze wetsvoorstellen niet onthouden.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Voorzitter. Ook ik wil de staatssecretaris bedanken voor zijn uitvoerige beantwoording, hoewel hij nu gewoon het werk doet waarvoor hij wordt betaald. Je kunt wel constateren dat de ene bewindspersoon niet het andere is als je dit aspect van het ambt in aanmerking neemt.

De staatssecretaris neemt voor de LPF deel aan het kabinet. Als je zijn bevoegdheid en deskundigheid vergelijkt met die van andere bewindslieden die de LPF in het kabinet vertegenwoordigen, valt hij bijzonder op in positieve zin. Er is al gesproken over een politicus zonder partij, maar wat de LPF betreft kun je zeggen dat dat een partij is zonder politicus. Niet dat ik dat erg vind; het is niet anders wat die club betreft.

Voorzitter. Ik wil vervolgens een politiek getinte opmerking maken, want de Eerste Kamer is er tenslotte ook voor de politiek. Mij is het opgevallen dat deze LPF-staatssecretaris zich heeft opgesteld als een hartstochtelijk verdediger van het Paarse belastingplan. De puinhopen van Paars zijn door de LPF breed uitgemeten, maar blijkbaar doelde men niet op het Paarse belastingplan toen men over puinhopen sprak. De staatssecretaris heeft zich ook opgeworpen als een hartstochtelijk verdediger van het vestigingsklimaat voor ondernemingen in Nederland. Op het eerste gezicht is dan ook geen breuk merkbaar. De retoriek van de staatssecretaris maakt althans geen breuk zichtbaar met het beleid dat acht jaar onder de verantwoordelijkheid van Zalm is gevoerd.

In dit verband denk ik ook aan de bijdrage van de VVD en eigenlijk is de VVD de enige constante factor bij het dragen van coalitieverantwoordelijkheid. De VVD is het meest kritisch geweest, niet alleen met betrekking tot een aantal aspecten van het belastingplan, maar ook met betrekking tot lagere tarieven voor ondernemingen. Zelfs heeft de VVD-fractie opmerkingen gemaakt over het 3-boxensysteem, dat wel eens het technische hart van het belastingplan is genoemd. Gedurende dit debat rees daarom een vreemd beeld op. De LPF en het CDA, de opposanten van het vorige kabinet, maken zich hard voor de voortzetting van het Paarse belastingbeleid, terwijl de VVD, de enige constante factor in dit gezelschap, met kritische geluiden komt. Acht jaar droeg Zalm verantwoordelijkheid voor het fiscale beleid voor ondernemingen. Nu komt de VVD-fractie echter met de meest kritische noten. Ik vond dat opmerkelijk genoeg om erop te wijzen.

Tegelijkertijd is de vraag of dat nu helemaal klopt. Ik heb betoogd dat het Belastingplan 2003 in een aantal opzichten opmerkelijke veranderingen beoogt ten opzichte van het grote belastingplan. Ik noem het beleid ten aanzien van het aan het werk helpen van mensen met een laag inkomen en het vervangen van specifieke

regelgeving door generieke regelgeving ten aanzien van het verhogen van de arbeidskorting waarbij het nog maar de vraag is of dat werkt. Ook wijs ik op het verder ontgroenen van het beleid, terwijl een van de weinige aardige dingen in het grote belastingplan was dat er ook ingezet werd op vergroening. Daarnaast draagt het onderhavige belastingplan niet bij aan inkomensherverdeling. Integendeel, het onderbouwt de denivellering steeds meer. Er zit dus toch wat spanning tussen de hartstochtelijke verdediging van de staatssecretaris van het paarse beleid en hetgeen dit belastingplan daadwerkelijk inhoudt. Het doet mij een beetje denken aan de bekende cartoonserie die een paar jaar geleden in Vrij Nederland verscheen waarin in negen fasen bijvoorbeeld Elvis Presley werd omgeshminkt tot Marilyn Monroe. Als deze staatssecretaris hier een aantal jaren zou zitten, zou je hetzelfde effect krijgen. Hij blijft volhouden dat het plan nog steeds voortborduurde om de belastingherziening van Zalm en Vermeend, terwijl het uiteindelijke resultaat na een jaar of vijf totaal anders zal zijn als er belastingplannen blijven komen in de zin zoals het voorliggende.

Ik kan niet nalaten de staatssecretaris te confronteren met een artikel dat hij heeft geschreven in de bundel "De rijke kant van Nederland", uitgekomen in 1998. Anders dan de titel doet vermoeden, ging het eigenlijk vooral over het armoedebeluid in Nederland en de reëel bestaande armoede in Nederland. Hij bepleitte in dat artikel onder andere een inkomensherverdeling, een fiscalisering van volksverzekeringen, een reële vermogensrendementsheffing in plaats van een forfait, en een ander regime wat betreft de hypotheekrenteaftrek. Dat zijn vier belangrijke bestanddelen die een grote rol hebben gespeeld in de discussie over het grote belastingplan. Ik zit nog steeds een beetje te vissen naar wat nu echt in de fiscale inborst van deze staatssecretaris huist wat betreft de waardering van hetgeen hier voorligt en hetgeen twee jaar geleden is besproken in dit huis.

De staatssecretaris heeft in zijn beantwoording gesproken over de efficiencyverbetering die moet plaatsvinden wat betreft het   nloketbeleid, hetgeen ertoe zou moeten leiden dat helderder tot uitdrukking komt wat de effecten zijn van het voorgestelde beleid om mensen met een laag inkomen in staat te stellen beter rond te komen. Mijn vraag is wat zijn inzet is op dit punt in de tijd die hem nog rest als staatssecretaris, om dat   nloketbeleid, waarin ik veel voordelen zie, dichterbij te brengen.

Verder zou ik nog graag antwoord krijgen op mijn in eerste termijn gestelde vraag over de Zalmsnip. Die generieke maatregel was bedoeld om soelaas te bieden voor mensen met een laag inkomen. Federeen kreeg die Zalmsnip, ongeacht het inkomen, hetgeen een belangrijk kritiekpunt van ons was bij de vaststelling van het desbetreffende wetsvoorstel.

Ik zou me kunnen voorstellen dat bij de discussie over de afschaffing van de Zalmsnip de variant van een inkomensafhankelijke Zalmsnip een rol gaat spelen of dat hetgeen in het Najaarsoverleg geregeld is voor de meerjarige minima een structureel karakter krijgt,

gefinancierd vanuit de Zalmsnip. Wat is de mening van de staatssecretaris hierover?

Ik heb ook een vraag gesteld over de notitie van staatssecretaris Bos over het lokale armoedebeluid, waarop ik geen antwoord heb ontvangen. Hoe staat het met de uitvoering daarvan en met de effecten van de motie van de PvdA over het lokale kwijtscheldingsbeleid?

Ik wil ook een opmerking maken over de omzetting van specifieke subsidies om mensen die een moeilijke positie hebben op de arbeidsmarkt aan het werk te helpen. Ik ben het niet met de staatssecretaris eens dat deze regelingen beter vervangen kunnen worden door generieke maatregelen, zoals de verhoging van de arbeidskorting. De staatssecretaris is -- terecht -- een tegenstander van de belastingvrije voet, ook vanwege het inkomenseffect. De belastingvrije voet is verdwenen in het belastingstelsel. Daar is de arbeidskorting voor werkenden voor in de plaats gekomen. Deze heeft op de positie van het inkomen van mensen ongeveer hetzelfde effect. Het is een generiek middel dat voor mensen met een hoger inkomen niet nodig zou zijn, gezien de argumentatie die aan dit middel ten grondslag ligt. De arbeidskorting geldt echter ook voor hoge inkomens en heeft daardoor een hoge graad van freeriding. Ik vind de verdediging van de staatssecretaris van de arbeidskorting tegenover de specifieke maatregelen voor aan te wijzen groepen met een moeilijke positie op de arbeidsmarkt niet erg overtuigend.

De staatssecretaris is gezien de tijdsdruk aan de vergroening van het belastingstelsel in zijn beantwoording geheel niet toegekomen. Ik nodig hem uit om hier in tweede termijn alsnog op in te gaan. Ik wil twee punten aan de orde stellen. Het eerste is de overeenstemming die er met de vorige staatssecretaris al was over de donkervergroening van de fiscale prikkels. Het is zaak om steeds in de gaten houden dat de techniek op het gebied van milieuvriendelijkheid voortschrijdt. Je moet bij het uitdelen van fiscale prikkels steeds naar de nieuwe technieken kijken en deze fiscaal ondersteunen op het moment dat deze nog niet zo ver zijn doorgedrongen in de markt dat ze renderend zijn. Het andere is de lamelndigheid van Nederland als het gaat om het stimuleren van duurzame energiebronnen. We krijgen daar nu de rekening voor gepresenteerd, gezien de enorme vraag van huishoudens naar groene energie waaraan vanuit de Nederlandse markt niet voldaan kan worden.

Ik heb in eerste termijn gezegd dat het freeridersaspect bij de hypotheekrenteaftrek mij een aardig punt leek om eens over door te filosoferen. De heer De Vries was mij op dat punt al voor. De staatssecretaris heeft dat in zijn beantwoording laten liggen. Misschien kan hij daar nog even zijn licht over laten schijnen.

De staatssecretaris is inhoudelijk in voldoende mate op de accijns ingegaan. Ik steun de beoordeling van mevrouw Ter Veld, analoog aan het debat dat wij gisteren hebben gevoerd over het belastingverdrag met België, dat de staatssecretaris wat eerder van zich af had moeten bijten in de Tweede Kamer wat dat amendement betreft. De staatssecretaris heeft betoogd dat de financiële vertaling van het amendement in orde is. Dat hoeft echter nog geen reden te zijn om een gat te laten schieten in het zo hemelhoog geprezen Strategisch Akkoord, waar het een

onderdeel van is. Wij omhelzen dat akkoord weliswaar niet, maar de regering moet dat wel doen. De staatssecretaris heeft daar wel erg gemakkelijk een gat in laten schieten, zeker op een punt dat onze sympathie heeft.

Voorzitter. Ik kom aan onze conclusies op het gebied van het Belastingplan.

Ik heb het dan met name over wetsvoorstel 28607, deel I van het Belastingplan 2003. Dit is in grote lijnen een voortzetting van het meeromvattende belastingplan, zij het dat dit belastingplan een richting opgaat die ons niet bevalt. Ik heb dat in mijn betoog met voorbeelden gestaafd. Dit plan gaat de richting op van ontgroening en van specifiek naar generiek. Dat is niet in het belang van mensen met een slechte positie op de arbeidsmarkt. Het heeft weliswaar lastenverzwaring tot gevolg, maar dat komt met name door het schrappen van wat leuke dingen voor linkse mensen, zoals ik dit gisteren noemde. De lastenverzwaring komt niet tot stand door het zwaarder belasten van hogere inkomens en dat heeft onze voorkeur. Wij moeten dan ook onze goedkeuring onthouden aan wetsvoorstel 28607.

De heer **Schuyer** (D66): Voorzitter. Toen ik gisteravond van dit spreekgestoelte afstapte, kreeg ik van een van de collega's een krant in handen geduwd, de voorpagina van de NRC, waarin stond dat de staatssecretaris partijloos was en dat hij die positie deelt met oud-minister Beyen. Ik moet zeggen dat de deskundigheid die uit het antwoord van de staatssecretaris in eerste termijn spreekt, de vraag doet rijzen of het niet raadzaam is om wat vaker naar partijloze politici te kijken. Ik heb in eerste termijn een plaagstoot afgegeven en gezegd dat de onroerendgoedlobby wellicht toch ook bij de LPF aanwezig is. Die opmerking houdt natuurlijk geen stand in relatie tot de partijloosheid van deze staatssecretaris. Als hij geen verantwoordelijkheid heeft voor het samenraapsel wat de heer Fortuyn ons heeft nagelaten, trek ik graag die suggestie, die hij zich heeft aangetrokken, in.

Ik heb de staatssecretaris in eerste instantie uitgedaagd om aan te geven op basis van welke visie de belastingregelgeving in dit belastingplan is geschreven. Hij is daar uitvoerig op ingegaan. De gedachte om met het belastingplan minder politieke doelen na te streven, wordt zeker door de D66-fractie gesteund. De staatssecretaris geeft als basis voor de visie op dit belastingplan de criteria effectiviteit en transparantie. D66 vindt het belangrijk dat het tot stand brengen van fraudegevoelige regelgeving wordt voorkomen. Ik neem aan dat de staatssecretaris dit ook van mening is, maar hij heeft dat niet genoemd. In de afgelopen jaren is er een verhoogde fraudegevoeligheid in de belastingwetgeving geslopen. Het afbreken van fraudegevoelige regels is dan ook een belangrijk pluspunt. Daar staat tegenover dat constant uitgegaan moet worden van een betrouwbare overheid. Wij hebben het daar de laatste jaren moeilijk mee, want iedere keer ontvangen wij brieven waaruit blijkt dat pas ingevoerde regelingen toch weer worden afgevoerd. Dat is ook bij dit belastingplan het geval.

Ik heb er op zichzelf vrede mee dat niet wordt gewacht op de evaluatie

van de grote belastingherziening, maar dat nu reeds in een vroeg stadium regels worden geschrapt. Dat betekent wel dat regels steeds buitengewoon minimaal van duur zijn. Wij hebben ons aan te trekken dat dit leidt tot onrust in de samenleving. Daarom heb in eerste termijn ook de suggestie gedaan met betrekking tot het aandurven van het aangeven van een minimale duur. Dat zou ook gevolgen hebben voor de discussies met de Verzekeringskamer en dergelijke.

De staatssecretaris is uitvoerig ingegaan op de opmerkingen naar aanleiding van het amendement-Van der Vlies c.s. Hij is echter niet ingegaan op mijn vraag of het begrip "discriminatie" dat pejoratief gebruikt is en aansluit op het feit dat de indirecte regeling bij de tante Agaath-regeling met betrekking tot durfkapitaal nu geschrapt is, zich verdraagt met Europees-rechtelijke regels. Uit de schriftelijke beantwoording is gebleken dat de staatssecretaris niet van zins is om die motie uit te voeren. Aangezien de staatssecretaris op dit punt een behoorlijk college heeft gegeven, wil ik hem die vraag nog eens voorleggen. Ik kan mij namelijk voorstellen dat het daar niet houdt. Anders zou ik die vraag natuurlijk niet gesteld hebben.

Ik heb ten aanzien van het spaarloon bij interruptie al iets gevraagd over de deblokking. Ik kreeg daar wel een antwoord op, maar heb daar nog een aanvullende opmerking over. Het bedrag van die deblokking verandert blijkbaar niet na het overleg met de sociale partners. Dat is op zichzelf wel curieus, omdat men daar via het amendement toch een duidelijke relatie tussen gelegd heeft. Ik vind dat op zichzelf allemaal niet zo verschrikkelijk, maar het is wel nuttig om aan te tekenen dat het kennelijk geen rol speelt. De staatssecretaris heeft in zijn antwoord op mijn interruptie iets gezegd over de specifieke deblokking die altijd al mogelijk was bij het aangaan of terugdringen van hypotheek, het aanschaffen van huizen en het afsluiten van lijfrentes. Het gaat hier natuurlijk om die algemene deblokking. Daar wil ik toch nog wel even haring of kuit van hebben. Is er nu een algemene deblokking, die in de Tweede Kamer is besproken als een soort gedachte om ook het bestedingspatroon van mensen te stimuleren? Ik heb daar op zichzelf niet zo heel veel fiducia in, maar als dat de bedoeling is, dan is die specifieke deblokking dus niet aan de orde. Dan gaat het hier om een algemene deblokking. Het komt de duidelijkheid ten goede als wij daar een wat preciezer antwoord op krijgen.

De staatssecretaris is zeer uitvoerig ingegaan op de Europees-rechtelijke aangelegenheden in de belastingwetgeving. Ik wil hem daar nogmaals voor prijzen. Hij heeft daarbij met kracht van woorden gesteld dat hij bezig is met het herstel van vertrouwen. Dat is op zichzelf een vrij ernstige mededeling, want dat betekent dat er in de afgelopen jaren een behoorlijk wantrouwen moet zijn gegroeid. Dat is in deze Kamer al meer dan eens aan de orde geweest en ik kan mij voorstellen dat het zo gegaan is. In dat opzicht prijs ik hem dan ook zeer dat hij met dat herstel van vertrouwen is. Ik kan niet helemaal beoordelen op welke route hij inzet. Hij heeft een aantal punten genoemd en die lijken allemaal zeer aanvaardbaar. De heer Stevens heeft bij interruptie aangegeven dat de staatssecretaris zeker zal worden uitgenodigd om met de

commissie Financiën over deze affaires van gedachten te wisselen. Daar zie ik naar uit.

Wat betreft de accijnzen sluit ik mij aan bij wat mevrouw Ter Veld en de heer Platvoet hebben gezegd. Het gaat in ieder geval om het gegeven dat deze procedure zo niet kan. Ik denk dat de staatssecretaris dat gewoon eens moet toegeven. Dan staat hij, of zijn opvolger, ook sterker wanneer er zo onverhoeds amenderingen vanuit de Tweede Kamer komen en kan hij laten zien dat het qua procesgang tot de onmogelijkheden behoort. De staatssecretaris komt met goede argumentatie, onder andere met het feit dat er nog geen inflatie is doorberekend, maar dat neemt niet weg dat de branche op geen enkele wijze iets heeft tegengeworpen. De branche heeft ook niets kunnen tegenwerpen. Ik ben door het antwoord in ieder geval niet gerustgesteld over de opbrengstenkant, maar dat zal de praktijk wel leren.

Mijn voorlaatste opmerking betreft het feit dat in dit belastingplan wel heel duidelijk wordt hoe selectief er gewinkeld is in het Strategisch akkoord. Met die constatering kan in dit debat op zichzelf niet zo heel veel meer worden gedaan, maar daaruit blijkt wel dat de afspraken die de regeringspartijen hebben gemaakt op tal van punten los zand zijn. Dit belastingplan zouden wij dan ook maar als een eenmalige activiteit moeten zien, in de hoop dat er in de volgende periode een regering zit die met een meerjarige strategie aan de gang kan. In dat opzicht is het kenmerkend dat bewindslieden reeds nu een grote diversiteit aan opmerkingen maken over de houdbaarheid van het spaarloon. In het kader van de visie die de staatssecretaris heeft neergelegd, hecht ik wel belang aan zijn opvatting daarover.

In eerste termijn heb ik al gezegd dat wij niet zo heel veel behoefte hadden aan het stellen van specifieke vragen over de inhoudelijke kant van dit belastingplan. Wij zien het echt als een eenmalige exercitie. Dat betekent ook dat wij er geen behoefte aan hebben om ons tegen deze voorstellen te verzetten.

De heer **Stevens** (CDA): Voorzitter. De staatssecretaris opende zijn betoog met de opmerking dat in dit huis zoals gebruikelijk de afronding plaatsvindt van het fiscale jaar. Wij onderstrepen dat. Het is inderdaad een goed gebruik en het is ook een moment om stil te staan bij het belastingplan en bij de fiscale ontwikkelingen in dit land. Allereerst complimenteren wij de staatssecretaris met zijn optreden. Wij vonden het verfrissend, deskundig, flexibel en vooral docerend. Het is ons thans volstrekt duidelijk hoe hij in staat is geweest om het belastingplan met slechts twintig amendementen door de Tweede Kamer te loodsen. Alle dissidenten worden bedolven onder een vloed van woorden, volslagen overspoeld en vervolgens net als studenten vriendelijk maar beslist "kaltgestellt". Ik dank hem ook met name voor de beantwoording van alle vragen die niet gesteld waren.

Wij hebben een bevlogen beschrijving gehoord van het fiscaal beleidsprofiel van het kabinet in zijn demissionaire status en wij kunnen de ontboezemingen van de staatssecretaris van harte onderschrijven. Hij heeft toegelicht dat het belastingplan beoogt een bijdrage te leveren aan bevordering van de arbeidsproductiviteit, aan

vereenvoudiging, aan evenwichtige koopkrachtplaatjes en aan minder administratieve lasten. Ook dat prijzen wij. Dat streven wij allen na, al is de winst die op deze gebieden is geboekt wellicht marginaler dan wij zouden verwachten als wij zo naar de staatssecretaris luisteren.

Als de staatssecretaris spreekt over eenvoud, denk je dat dat terug is te vinden in de stukken van het kabinet. Een vergelijking van de miljoenennota van 10 jaar geleden met de huidige miljoenennota leert echter dat het aantal trefwoorden in het register praktisch verdubbeld is. Dat kan niets anders betekenen dan dat het leven aanzienlijk ingewikkelder is geworden, ook al is deze meetmethode redelijk beperkt.

De staatssecretaris heeft terecht onderstreept dat de economische ontwikkeling dwingt tot grondslagverbreding. Dat heeft ook de aantrekkelijke bijkomstigheid dat in veel gevallen de eenvoud daarmee wordt gediend.

In zijn "algemene beschouwingen" heeft de staatssecretaris enkele opmerkingen gemaakt over de plicht ervoor te zorgen dat de aflossing van de staatsschuld plaatsvindt binnen het verloop van een generatie. Als ik hem goed begrijp, heeft hij wat dit betreft een relatie gelegd met het omslagstelsel. Hij zei namelijk dat dit stelsel anders onder druk komt te staan. Hoe oordeelt hij over de discussie in de pensioenwereld of, in hoeverre en hoe lang een pensioenfonds mag werken met een tijdelijke onderdekking?

De bewindsman heeft enkele behartigenswaardige opmerkingen gemaakt over de draagkrachtberekeningen. Als ik hem goed begrijp, staat hij een nieuwe methode voor om de koopkrachtplaatjes te berekenen. Hij denkt dan vooral aan clustering van een aantal groepen die homogeen zijn qua leeftijd, huishoudens enz. Deze aanpak spreekt ons aan. Nederland heeft jarenlang een achterhaald koopkrachtbeeld gebruikt dat niet beschouwd kan worden als een reflectie van wat er zich in dit land afspeelt. De heer Oort sprak indertijd ook al over de "koopkrachtplaatjesterreur". Wordt het model dat de staatssecretaris voor ogen staat, gedragen door het departement? Kunnen wij voorstellen verwachten op dit punt of speelt een en ander zich voornamelijk af in eigen boezem?

De staatssecretaris heeft voorts enkele opmerkingen gemaakt over de relatie tussen dit belastingplan en de belastingherziening 2001. Wij onderschrijven zijn uitgesproken stellingname dat op dit moment niet moet worden gedacht aan een herbezinning, maar dat moet worden aangesloten bij de doelstellingen van die belastingherziening. Wij pleiten voor rust en voor inbedding van het aangenomen belastingsysteem. In 2005 zien wij dan wel waartoe de evaluatie ons brengt. Wel heb ik gevraagd naar een eerste reactie van de Belastingdienst in het kader van de uitvoering. Eigenlijk heeft de staatssecretaris daar niet op geantwoord, behalve dan dat er een succes is geboekt, te weten de aangiftekassette. Wij nemen graag kennis van dat succes.

De bewindsman had een wat merkwaardige redenering als het gaat om het overgangsrecht. Ik meen dat hij in dit verband sprak over het "gewenningsrecht". In deze Kamer werd de kritische opmerking gemaakt dat

sommige regelingen wel heel snel worden bijgesteld. De staatssecretaris zei dat dat in principe geen goede zaak is en dat mensen de tijd moet worden gegund om aan nieuwe regelingen te wennen. Hij voegde er echter aan toe: als een regeling een hoog cadeauegehalte heeft of free rider-gedrag met zich meebrengt, is dat gerechtvaardigd. Als hij dit heeft bedoeld, neem ik daar afstand van. Bij de vraag hoe je het overgangsrecht moet inkleden, moet worden uitgegaan van de belastingplichtige en niet van fouten van het kabinet toen het een regeling maakte op een moment waarop nog niet kon worden gesproken van een hoog cadeauegehalte of free rider-gedrag. Dat hoeft de bevolking niet in te schatten. Zij neemt dat als een gegeven aan en richt haar huishouding daarnaar in. Het kabinet en ook het parlement hebben daar rekening mee te houden.

Ik heb goed geluisterd naar het gloedvolle betoog van de staatssecretaris over het vestigingsklimaat. Uit dit betoog maak ik op dat er volgens hem niets aan de hand is en dat wij rustig kunnen gaan slapen. Zo is het natuurlijk niet. Als er zoveel reacties komen uit de pers en het bedrijfsleven, moet er wel iets aan de hand zijn. Je moet dan niet proberen om het beleid te verkopen alsof er geen enkele opmerking over te maken is, integendeel. Wij moeten dat bovendien zeker niet doen in deze slechte economische tijden.

Bij dit soort discussies is de psychologie van groot belang. Er wordt wel eens gezegd dat economie psychologie is en dat geldt ook hier. De beste manier om dit te toetsen is buitenlandse investeerders om hun visie op ons land te vragen. Zij kijken immers zonder vooringenomenheid naar ons land. De reacties van de buitenlandse investeerders zijn over het algemeen minder positief dan vroeger. Er komen minder bedrijven naar Nederland en van tijd tot tijd trekken zich ook bedrijven uit ons land terug. Vaak zijn dat bedrijven die bij ons de schoorsteen laten roken. Ik haal een betrouwbare bron aan als ik naar staatssecretaris Wijn verwijs die gisteren aan de noodbel trok.

Wij moeten hier dus niet lichtzinnig mee omgaan. Tegelijkertijd ben ik het ook eens met de staatssecretaris dat wij ons geen “self-fulfilling” prophecy” moeten aanpraten. Ik ben dan ook blij dat de staatssecretaris ons oproept om over dit soort onderwerpen van gedachten te blijven wisselen met VNO/NCW, de belastingadviseurs en andere betrokken partijen uit het bedrijfsleven. Overigens beschouw ik dat ook als een toezegging.

De staatssecretaris zegt de deelnemingsvrijstelling te zullen verdedigen. Dat is een goede zaak, want daarmee draagt hij bij aan consistente politiek in dit land. Ik steun hem daarin. Hij roept ons op om samen de blik naar buiten te richten en samen te bezien hoe een en ander zich in het buitenland ontwikkelt en hoe Nederland daarbinnen figureert. Mijn fractie steunt hem hierin van harte, zeker als hij hier niet alleen VNO, maar ook het ministerie van Economische Zaken bij betreft, want ook daar wil men graag meedenken over dit soort onderwerpen.

De staatssecretaris heeft enkele niet alleen geruststellende, maar ook enthousiaste opmerkingen gemaakt over de APA/ATR-rulingspraktijk. Het is mijn eerste indruk dat hij vindt dat wij ons ook hier rustig moeten houden. De perceptie van de ontwikkelingen is

hier eveneens niet onbelangrijk. Die perceptie is dat deze dienst traag werkt. Of deze dienst het in de optiek van de staatssecretaris nu wel of niet goed doet, doet daaraan niets af. Ik roep hem daarom op om hier nog eens met een kritischer oog naar te kijken. Ik omarm wel gaarne zijn toezegging dat hij de belastingadviseurs zal oproepen om samen met hem te bezien hoe het klimaat kan worden verbeterd.

Ik ben teleurgesteld over de schriftelijke antwoorden van de staatssecretaris over de kennisgroepen. Die waren buitengewoon mager en defensief. Eigenlijk waren ze gewoon onder de maat. Als wij op dit niveau over dit onderwerp discussiëren en de staatssecretaris zoveel tijd neemt om op een bevlogen wijze alle dimensies van het investeringsklimaat te bespreken, mogen wij ook een evenwichtige schriftelijke reactie verwachten. Ik wil graag kunnen begrijpen wat er fout is met transparantie op dit gebied.

Ik begrijp niet dat de staatssecretaris hierop tegen zou kunnen zijn, omdat juist dit kabinet transparantie hoog in het vaandel zegt te hebben. Wat is de zorg van de staatssecretaris? Hij zal zich de discussie herinneren over het niet vrijgeven van R&D-rapporten aan de belastingplichtige. Dat is nu de gebruikelijke praktijk. Als het zichtbaar maken van de kennisgroepen goed wordt geëncadreerd, zullen er alleen maar positieve gevolgen zijn. Wij moeten de adviezen van deze groepen hierbij betrekken en de inspecteur niet degraderen tot een doorgeefluik. Het belang van de belastingplichtige dient namelijk ook hier voorop te staan.

Ik denk dat het voor de parlementaire geschiedenis belangrijk is dat de staatssecretaris de moeite heeft genomen om de problematiek van een groot aantal onderwerpen in hun context te plaatsen. Ik stel het verder zeer op prijs dat hij heeft uitgelegd wat hij bedoelt met de Primorolo-groep, de concernfinancieringsmaatschappijen, de gedragscode en dergelijke. Dat is allemaal van groot belang om de discussies hierover beter te kunnen begrijpen.

Wij hebben hem uitgenodigd, met ons in overleg te treden over de politieke elementen van de onderhandelingspositie die Nederland inneemt. Ik heb begrepen dat hij daarvoor openstaat; ik ga deze discussie dus niet met hem voeren. Mocht hij zich geroepen voelen om bij interruptie mijn vraag te beantwoorden of er dit jaar eigenlijk wel aanvragen voor concernfinancieringsmaatschappijen zijn gedaan, dan zien wij dat antwoord gaarne tegemoet.

Ik was geïnteresseerd in de reactie die de staatssecretaris gaf op mijn vragen over de ontwikkeling in de as Frankrijk-Duitsland ter zake van mogelijke pogingen om tot belastingharmonisatie te komen. Dat was een buitengewoon onverwacht signaal, dat niet door de staatssecretaris wordt weersproken. Overigens zegt hij dat er nog geen documenten zijn ontvangen; dat geeft, gezien onze rol, nog meer te denken. Dat neemt niet weg dat de staatssecretaris duidelijk heeft gemaakt wat de positie van het kabinet is. Hij zegt dat het kabinet zich kan voorstellen dat op bepaalde onderdelen sprake is van besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid, maar dat Nederland zich op de meest wezenlijke onderdelen van het belastingrecht zal houden aan de soevereiniteit, met name als het gaat om

de hoogte van het tarief en de grondslag of om het instellen of afschaffen van een belasting. Dat lijkt mij een prudente "policy", die mijn fractie zeker kan onderschrijven.

Ik was wat minder gerust over het antwoord van de staatssecretaris op de vraag of de nieuwe lidstaten van de Europese Unie vetorecht hebben ten aanzien van dit soort voorstellen. Hij zei dat als de besluitvorming plaatsvindt vóór toetreding, de instemming niet noodzakelijk is. Dat lijkt mij wel helder! Daar staat tegenover dat die instemming dus wel noodzakelijk is als deze kandidaat-lidstaten inmiddels zouden zijn toegetreden. Dat zou de besluitvorming alleen maar belasten; dat zou naar mijn mening ten onrechte zijn. De Europese Unie had op dit punt voorbehoud kunnen en moeten maken voor de toetreding van nieuwe lidstaten, zeker voor de toetreding van lidstaten die een volledig afwijkend fiscaal regime hanteren.

De staatssecretaris heeft nog eens uitgebreid toegelicht op welke punten er naar zijn oordeel sprake kan zijn van misbruik of oneigenlijk gebruik van de deelnemingsvrijstelling. Dat is een consistente lijn. Mijn fractie onderschrijft alle maatregelen die regelrecht misbruik van bepaalde wetten of bepalingen moeten voorkomen. Mijn fractie vraagt zich af of en in hoeverre de voorgestelde regelingen, dan denk ik met name aan artikel 13g, op sommige onderdelen niet iets te ver doorschieten. Wij hebben geprobeerd om dat te toetsen aan Europees-rechtelijke regels. Het antwoord van de staatssecretaris is defensief. Onze vraag was of de reparatie om misbruik tegen te gaan kwetsbaar was vanuit Europees-rechtelijk perspectief. De staatssecretaris heeft gezegd dat zijn interpretatie op zich juist is, dat er altijd tegenbewijs mogelijk is en dat er altijd sprake is van rechterlijke toetsing. De vragen van mijn fractie waren evenwel niet in die zin bedoeld. Wij wilden weten of onze visie juist is dat er wellicht een zekere "exposure" is aan het Europese recht. Ik verzoek de staatssecretaris dan ook, zich nog eens over dit vraagstuk te buigen.

De kwesties zijn te technisch om er nu in detail op in te gaan, maar wellicht kan de staatssecretaris schriftelijk reageren op de volgende opmerkingen. Ik leid uit het antwoord van de staatssecretaris op mijn eerste vraag af, dat in voorkomende gevallen toch een verschil blijft bestaan tussen de situatie waarin een passieve vaste inrichting in een andere lidstaat rechtstreeks wordt gehouden en de situatie waarin dat gebeurt via een in die lidstaat gevestigde tussenhoudstermaatschappij. Zijn dat soort verschillen toelaatbaar onder het Europese recht? Kan deze mogelijke "exposure" worden ondervangen als men zou zeggen dat de regeling van artikel 13g, lid 3, slechts kan voldoen aan de strenge eisen van non-discriminatie en Europese vrijheden van vestiging en kapitaalverkeer, als zij zou worden uitgebreid met een tegemoetkoming die vergelijkbaar is met de bepaling van artikel 39, het besluit ter voorkoming van dubbele belasting in 2001? Ik verzoek de staatssecretaris, zich nogmaals hierover te buigen.

Datzelfde geldt eigenlijk voor mijn tweede vraag. Ook daar bevestigt de staatssecretaris mijn interpretatie. Hij gaat er echter wel aan voorbij dat de redactie van dat

artikel 13g.3.b zodanig ruim is dat niet slechts de vaste inrichting, maar willekeurig welke beleggingsactiva dan ook gehouden door een kleindochter van een Nederlandse vennootschap, daaronder kunnen vallen. Is dat wel beoogd? Is het niet in strijd met het doel en de strekking van de moeder-dochterrichtlijn? Wil de staatssecretaris in dat licht nog eens bekijken of de zinsnede in artikel 13.3.b. "de in de aanhef bedoelde lidstaat" niet zou moeten of kan worden vervangen door de zinsnede "het land van vestiging van de vennootschap die deze vermogensbestanddelen in eigendom heeft" of woorden van gelijke strekking? Nogmaals, een schriftelijke reactie hierop zou wat ons betreft, afdoende zijn.

De staatssecretaris heeft de Kamer, en ik denk ook de natie, verblijd met een eigen initiatief om artikel 12 van de vennootschapsbelasting ter zake van de conversie van onvolwaardige schuldvorderingen in kapitaal, fiscaal te faciliteren. Wij zijn hem erkentelijk voor dit initiatief. Uit de literatuur was al bekend dat dit gat ontstond en wij zien zijn voorstellen graag tegemoet. Wij gaan er uiteraard van uit dat deze terugwerkende kracht zullen hebben tot de dag van vandaag, de dag van de aankondiging.

Wij hebben met de staatssecretaris gediscussieerd over de definitie van de het pensioentekort. Hij zegt: mijn definitie is goed denkbaar. Ik denk dat deze gewoon goed is en in overeenstemming met de huidige regeling. Ik stel voor dat hij die definitie volgt, zodat wordt voorkomen dat twee definities het land in gaan. Dit hele dossier is al zo ingewikkeld dat wij met name op dit belangrijke punt geen misverstanden moeten laten bestaan.

De staatssecretaris heeft geantwoord op mijn opmerkingen over, zo niet mijn pleidooi om iets te doen aan, de harmonisatie van het loonbegrip voor de loonbelasting en de socialeverzekeringspremies. Zijn antwoord stelt mij teleur; het is ambtelijk. Ik mis een visie, die de staatssecretaris bij vele andere onderwerpen die vandaag aan de orde zijn, wel tentoon heeft gespreid. Ik ga aan dit antwoord voorbij en wil graag van hem horen of hij een visie heeft en die in termijn in daden om wil te zetten. Desnoods kan hij deze meenemen in zijn testament, zodat het onderwerp minste in één testament wordt behandeld.

Ik dank de staatssecretaris voor zijn toezegging om de zorgen die door de verzekeraars zijn geuit op het gebied van de uitvoering ter harte te nemen en in overleg te treden met de branche.

Ik sluit mij aan bij opmerkingen van collega Ter Veld over nadere verheldering over de fiscaal gelijke behandeling tussen de provisie ten behoeve van tussenpersonen en de verzekeringspremie, en op het punt van de overdracht van de basisvrijstelling kapitaalverzekering. Ik ben het met haar eens dat indien artikel 27 materieel niet verantwoord is, het formeel weinig zoden aan de dijk zet en zeker niet moet worden gepresenteerd als een vorm van verlichting van de administratieve lasten.

Ik meen een antwoord te hebben gemist op mijn pleidooi voor een wat soepelere behandeling van de feestgeschenken, zo niet de kerstpakketten. Dit onderwerp brengt mij tot afronding van mijn bijdrage. Als fractie complimenteren wij de staatssecretaris met zijn eerste optreden. Het was helder en toegankelijk en wij hebben zelfs genoten van de wijze waarop hij in alle bevologenheid

zijn verhaal voor ons heeft gehouden; en dat zelfs in demissionaire status. Dat geeft te denken: wat als deze man niet demissionair zou zijn geweest?

Via de staatssecretaris willen wij ook zijn ambtenaren bedanken, die zoals gebruikelijk op een voortreffelijke wijze hun werk hebben afgeleverd en ook vanochtend weer tijdig met de antwoorden kwamen. Hij kan trots zijn op het ambtenarencorps dat hem ter zijde staat. Wij wensen hem en zijn ambtenaren prettige kerstdagen, een voorspoedig nieuwjaar en vooral veel fiscale eenheid.

De heer **Rensema** (VVD): Mijnheer de voorzitter. De staatssecretaris heeft een boeiend betoog gehouden. Wij hebben het gevoel dat wij daarmee grotendeels kunnen instemmen. De staatssecretaris verdedigt op sterke wijze het beleid inzake het fiscale investeringsklimaat. Hij betreft daarbij kennelijk de beleidswijziging die ruim een jaar geleden heeft plaatsgehad. Toen heeft het rulingteam namelijk een andere naam gekregen en kennelijk ook een andere opdracht. Er is toen een beperking van het rulingbeleid gekomen. Ook dit wordt allemaal door de staatssecretaris in welgekozen woorden verdedigd. Dit doet bij ons de vraag rijzen of hij het ongewijzigde standpunt van het ministerie verdedigt of dat er een beleidswijziging is gekomen na zijn aantreden.

De staatssecretaris legt grote nadruk op de Europese dimensie. Hij spreekt over herstel van vertrouwen in Europa, dat kennelijk verloren is gegaan, en over de juridische staatssteunprocedure die dreigt. Als ik het goed begrepen heb, is er echter maar één geval en moet daarover nog beslist worden. Wij weten nog niet wat die beslissing zal zijn. Moet Europa zo'n grote rol spelen? Wij hebben een alleszins fatsoenlijk belastingsysteem, waarvoor wij ons niet hoeven te schamen. Aan dat belastingsysteem worden ook buitenlanders onderworpen. Die moeten een regeling aangeboden krijgen, omdat zij zekerheid moeten hebben. Op zichzelf mogen zij echter geen tegemoetkomingen krijgen die in strijd zijn met de wet.

Als de staatssecretaris bijvoorbeeld stelt dat er "substance" moet zijn, zijn wij dat volstrekt met hem eens. Dat neemt echter niet weg dat je afspraken zou kunnen maken over afschrijvingen op goodwill en dat soort dingen. Dat kan van belang zijn. Wij zijn daarmee naar mijn gevoel heel fatsoenlijk bezig. Zoals de heer Stevens al heeft gezegd, stelt de staatssecretaris dat er niets aan de hand is, terwijl er van alle kanten berichten komen dat er wel iets aan de hand is. Vooraanstaande belastingadviseurs zeggen dat het niet goed zit. Moet er misschien toch een onderzoek ingesteld worden? Ik kan de staatssecretaris zo een aantal hem welgezinde hoogleraren noemen die met genoeg een onderzoek naar over dit onderwerp willen instellen.

De staatssecretaris meent kennelijk dat Europa erg belangrijk is, maar de heer Bolkestein, die toch heel bekend is met het Europese traject, vindt dat Europa op het gebied van de directe belastingen, namelijk de inkomsten- en de vennootschapsbelasting, helemaal niets te melden heeft; daarbij zijn de staten volstrekt soeverein zijn. Waarom zouden wij in dat geval zo bang moeten zijn voor de Europese veroordeling van wat wij aan het doen zijn?

Wat zou de Europese sanctie kunnen zijn? Het klopt dat elk wetsvoorstel Europees wordt getoetst voor zover dat betrekking heeft op het EVRM, want dat moet ook. Maar ons is niet het helemaal duidelijk. De staatssecretaris heeft op dit onderwerp gestudeerd en heeft er zelfs een boek over geschreven. Wij zien echter een verschil van opvatting tussen de staatssecretaris en het Nederlandse lid van de Europese Commissie. De staatssecretaris heeft niet gereageerd op onze opmerkingen over het bijzonder tarief voor de stakingswinst. Ik heb daarover al vaker gesproken en zal er niet verder op ingaan, maar zeg slechts dat wij aan dat punt vasthouden.

Dan de kennisgroepen. Ook dit is geen nieuw punt, maar wij krijgen eigenlijk nooit goed antwoord over deze kwestie. In het algemeen wordt een technische vraag heel goed beantwoord; alle waardering daarvoor. Stel je een onschuldige vraag, dan wordt die ook heel goed beantwoord. Maar stel je een vraag met een wat kritische ondertoon, dan wordt die uitermate mager beantwoord. Dit is ook wel te begrijpen, maar het is waarschijnlijk niet goed voor het debat. Wat de kennisgroepen betreft, zoals ik gisteren al geschetst heb, gaat de burger, al dan niet vergezeld van een belastingadviseur, naar de belastinginspecteur. Hij denkt dat hij dan een man treft met wie hij kan praten, onderhandelen. Maar dit is niet zo. Tenminste, die indruk heb ik. De inspecteur hoort het verhaal namelijk gewoon aan en moet vervolgens naar de kennisgroep. Die heeft de belanghebbende niet gehoord, dus die kan een dogmatischer oordeel vellen dan de man ter plekke. Ik dacht al dat het zo was en laatst ben ik met een familielid naar de inspectie in Groningen geweest. Wij troffen twee inspecteurs, die buitengewoon aardig waren. Wij kregen twee koppen koffie; ik heb geen enkele klacht over de behandeling door de Belastingdienst, die is perfect. Wij zaten er anderhalf uur te praten en wij hadden het idee dat wij een goed verdedigbare zaak hadden. Wij stelden een compromis voor en beide heren keken alsof zij er wel iets in zagen, maar vervolgens zeiden zij dat zij er nog wel mee naar de kennisgroep moesten gaan. Toen stakte de zaak. Zo zou het toch niet moeten gaan. Vroeger kon de inspecteur een beslissing nemen. Goed of niet goed, hij nam een beslissing. Dat is voor de praktijk van belang. Het is inmiddels vijftig jaar geleden dat ik op de Belastingacademie zat, samen met de heer Stevens trouwens.

De heer **Stevens** (CDA): Maar niet vijftig jaar geleden!

De heer **Rensema** (VVD): Inderdaad, voorzitter, hij is een heel stuk jonger, maar ik ken hem wel daarvan. Toen werd ons door de heer Tuk, een groot man, geleerd: "Heren, als u inspecteur bent, is het niet zo erg als u een keer een fout maakt. Die belasting komt een jaar later wel weer terug." En zo is het. Natuurlijk, de inspecteurs moeten goed opgeleid zijn en zij moeten gedragen worden door een "esprit de corps", maar zij moeten ook bereid zijn om beslissingen te nemen. En als een beslissing een keer niet helemaal juist is, dan is dat niet zo erg. Misschien doet de betrokkene wel heel mooie dingen met het geld en dan betaalt hij het jaar daarna des te meer belasting. Ik zou dus

graag zien dat de staatssecretaris nog even serieus ingaat op die kennisgroepen. Is mijn taxatie van de feitelijke situatie juist en is die dan wel goed?

Voorzitter, wij moeten hier niet alles willen behandelen. Ik wil mij nog geheel aansluiten bij hetgeen de heer Schuyer over de accijnsmaatregel heeft gezegd: Zo zou het eigenlijk niet moeten en zo mag het ook niet meer. Daar ben ik het volstrekt mee eens.

De vergadering wordt van 14.53 uur tot 15.02 uur geschorst.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Voorzitter. Ik wil graag de vragen beantwoorden in de volgorde waarin deze zijn gesteld. De vorige keer heb ik dat wat meer thematisch gedaan, maar het lijkt mij dat het nu op deze manier wat beter werkt.

De eerste vraag van mevrouw Ter Veld had betrekking op artikel 176. Het gaat daarbij om de provisies die niet kunnen worden aangemerkt als premies. Waarschijnlijk doelt mevrouw Ter Veld op de omstandigheid dat de informatie van de verzekeraar aan de verzekerde over die aftrekbare premie niet de provisie bevat die de tussenpersonen separaat in rekening brengen. Die provisie is op grond van artikel 176 gewoon aftrekbaar. Daarvoor is wel de informatie van de tussenpersoon essentieel. Wat ons betreft, is dit niet als een probleem gesignaleerd, maar mocht dat wel het geval zijn dan zullen wij daarover overleg voeren.

Mevrouw Ter Veld pleit nogmaals voor het opschuiven van de einddatum van de overgangsregel in het kader van pré-Witteveen-pensioenen in verband met de wijzigingen in de PSW. Wij zien de noodzaak daartoe niet. Ook als die aanpassing in verband met de PSW ingewikkelder is, is dat nog geen reden om die niet per 1 juni te laten plaatsvinden maar pas per 1 januari 2005.

Mevrouw Ter Veld heeft ook gesproken over het overdragen van de kapitaalverzekering aan de partner. Er zijn twee concrete mogelijkheden. De volledige overdracht kan plaatsvinden op grond van onderdeel AN van de Invorderingswet en er kan een gedeeltelijke tot maximale overdracht plaatsvinden op grond van artikel 217 IB 2001. Dat is vanwege de eenvoud ingevoerd en voorziet in een grote behoefte bij de verzekeraars. Berekening tot op de euro nauwkeurig is daarbij overigens niet nodig.

Verder heeft zij een vraag gesteld over de mogelijkheid om het fiscale loonbegrip en het sociale verzekeringsloonbegrip wat meer tot elkaar te brengen, of dat nu problematisch is of niet. Hedenmiddag vindt een bijeenkomst plaats waarbij een rapport wordt aangeboden over de samenwerking tussen de UWV en de belastingdienst. Het innen van de premie zal geschieden door de belastingdienst. Het is een eerste stap om te komen tot een grotere samenwerking en transparantie in de informatievoorziening aan loontrekkenden en premiegerechtigden. In die discussie speelt ook de vraag, of omwille van de eenvoud het fiscale loon en het premieloon beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Het fiscale loonbegrip gaat echter uit van de draagkrachtgedachte, terwijl het premieloon uitgaat van de verzekeringsgedachte en bovendien is het fiscale loonbegrip breder. Het bevat bijvoorbeeld zaken zoals loon

in natura, winstuitkeringen, overwerkuren en dergelijke. Het is dus heel moeilijk om die begrippen dichter bij elkaar te brengen. Dat lukt ook niet op zeer korte termijn. Bepaalde bestanddelen van het loon blijven buiten de heffing van de loonbelasting. Als het fiscale loon en het premieloon dichter bij elkaar worden gebracht, zullen er meer aangiftes in de inkomstenbelasting komen.

Over de woningbouwcorporaties wordt een aparte notitie aan de Tweede Kamer gestuurd. Die heeft mij gevraagd heeft om inzicht in die problematiek te verstrekken. Ook het punt van mevrouw Ter Veld dat heffing over een eventueel daar aanwezige winst uitstraalt op de vennootschapsbelastingperikelen, is besproken in de Tweede Kamer. Wij zullen deze notitie ook graag aan deze Kamer toezenden.

Niet alleen door mevrouw Ter Veld, maar door een groot aantal leden zijn kanttekeningen geplaatst met betrekking tot de wijze waarop in demissionaire status is omgesprongen met de accijnsverhoging. Door die verhoging zijn mensen financieel getroffen, terwijl zij onvoldoende in de maatregel zijn gekend. Eigenlijk hoor ik in de discussie hierover twee geluiden. Aan de ene kant hoor ik zeggen dat er een ophoging heeft plaatsgevonden met in achtneming van het feit dat in 1994 een inflatiecorrectie is aangebracht. Daar heeft men begrip voor. Aan de andere kant zijn er opmerkingen over de communicatie. De procedure die is gevolgd zou niet wenselijk zijn en verder wees men op het feit dat betrokkenen zich niet hebben kunnen melden. Laat ik volmondig toegeven dat het nooit de bedoeling mag zijn om op deze manier een instrument systematisch in te zetten. Het probleem is evenwel bekend. De behandeling van het belastingplan in de Tweede Kamer liep vertraging op. Daardoor werden ook de amendementen en de moties laat behandeld. Bij het behandelen van de amendementen, dus op een laat moment, werd om dekking gevraagd. Mevrouw Ter Veld wees erop dat je dan verschillende termen kunt gebruiken om te duiden in hoeverre het dekkingsverhaal de goedkeuring kan wegdragen. Het oordeel over het amendement heb ik in dit verband overgelaten aan de Kamer.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter. Het gaat bij de beoordeling van een amendement niet alleen om de vraag of je het dekkingsverhaal goedvindt, maar ook of je de wijziging van je eigen voorstellen apprecieert. Daarbij zijn veel gradaties mogelijk zonder een woord als "onaanvaardbaar" te gebruiken. In demissionaire staat kon men natuurlijk nooit het onaanvaardbaar uitspreken. Als een staatssecretaris echt hecht aan zijn eigen voorstellen en hij er zich bovendien van bewust is dat het in het belastingplan over alles kan gaan, weet hij dat het risico bestaat dat mensen op een volstrekt ander terrein dekking gaan zoeken dan op het terrein waarop het amendement betrekking heeft. Bij andere wetgeving kun je geen dekking zoeken op een ander terrein. Je kunt bijvoorbeeld niet bij wetgeving op het gebied van de volkshuisvesting amenderen op een wetsvoorstel op het gebied van de sociale zekerheid. Echter, bij een belastingplan kan alles. De staatssecretaris had daarom duidelijk kunnen maken dat zowel wijziging van zijn eigen voorstel, dat hem zeer

dierbaar was, als de dekking van het amendement niet konden. Dat hij dát niet heeft aangegeven heb ik erg gemist.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Temeer daar het grappige was dat het amendement door andere regeringsfracties werd ingediend. In zo'n geval zou je toch de meeste invloed moeten hebben kunnen uitoefenen.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ook omdat het amendement een aantasting was van het eigen Strategisch Akkoord.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik ga mij in deze discussie mengen en daar heb ik mijn reden voor. Eigenlijk wordt nu verondersteld dat ik het amendement alleen heb beoordeeld vanuit de optiek van de staatssecretaris van Financiën. Er werd aangegeven dat als de budgettaire dekking goed was, er geen reden zou zijn om het amendement te ontraden, af te raden, of om te zeggen dat het onverstandig zou zijn of om woorden van die strekking te gebruiken. Met andere woorden het oordeel zou op het andere aspect betrekking moeten hebben en niet op de dekking. U veronderstelt echter dat van mijn kant een overwegend bezwaar bestond tegen het verhogen van de alcoholaccijns in de aangegeven mate ter verkrijging van dekking voor de maatregel. Wat dat betreft moet ik u teleurstellen. Als het daarom gaat had naar mijn mening niet het oordeel gepast dat aanneming van het amendement zou moeten worden ontraden. Ik meen dat wij dus twee aspecten in aanmerking moeten nemen. Aan de ene kant geldt dat een procedure is gevolgd die naar de mening van een aantal leden van de Kamer niet wenselijk is, omdat er meer aandacht voor de branche zou moeten zijn en zij meer tijd had moeten hebben om te reageren. Overigens, men heeft gereageerd en men is gehoord. Aan de andere kant is er de vraag in hoeverre de aangegeven dekking als heel onverstandig dient te worden beoordeeld, omdat zij niet zou stroken met het beleid waarvoor wij staan.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik ben het met u eens dat als de wijziging reeds was verwerkt in het belastingplan voor 2004, wij er geen moeite mee zouden hebben gehad. Het gaat nu juist om datgene wat met het amendement wordt afgeschoten. Dat was iets wat in het Strategisch Akkoord stond. Ik wil als lid van de oppositie niet huichelachtig doen, maar in uw positie zouden er argumenten genoeg zijn om de wijziging met kracht tegen te houden.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat betekent dat wij dus even afzien van het dekkingsverhaal, anders bezwaart dat de discussie op een oneigenlijke manier. Laten wij nu puur kijken naar het verhaal dat overblijft en dat ziet op de afschrijving onroerend goed.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Het had gegaan om de verdediging van een voorstel waarbij de staatssecretaris ook in laatste termijn in de Tweede Kamer had kunnen zeggen dat dit onderdeel niet had mogen vervallen. Verder wijs ik erop dat bij de beoordeling van een amendement niet alleen wordt gekeken naar de dekking maar ook naar de overige maatschappelijke effecten ervan. Dat gold

zowel voor de accijns als voor België. De staatssecretaris had toen al de Tweede Kamer moeten wijzen op het uitstralende effect van het amendement. Een bewindspersoon heeft tot taak om de fracties die moeten beoordelen of een amendement verstandig is, aan te geven wat de voor- en nadelen ervan zijn. In elke fractie zal gevraagd worden wat de staatssecretaris ervan vindt. Als dan wordt gezegd dat de staatssecretaris het oordeel over het amendement aan de Kamer overlaat, dan gaat de desbetreffende fractie ervan uit dat het amendement wel goed zal zijn, in de zin dat het de staatssecretaris niet echt uitmaakt. En dat vind ik in het onderhavige geval vreemd, want het maakt hem kennelijk wel uit.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Waar mevrouw Ter Veld en ik elkaar al wat langer kennen, is het jammer dat wij deze wijze les niet in een eerdere instantie hebben gedeeld. Ik had natuurlijk gewoon moeten bellen. Dat is helder. Het jargon dat gebezigd wordt in de Eerste en de Tweede Kamer is voor mij natuurlijk ook relatief nieuw. Ik kan verzekeren dat toen ik aan de Tweede Kamer een uitleg gaf over het afschrijvingsregime ik daarbij van bijzonder weinig twijfel blijf heb gegeven. Dat is ook mevrouw Ter Veld gevoegelijk bekend. Als ik vervolgens het oordeel over het amendement aan de Kamer laat, dan baseer ik dat op de gedachte: wie ben ik om er aan te tornen als een Kamermeerderheid voor dat amendement wil stemmen, zeker waar ik demissionair ben? Daarbij maak ik dan wel een splitsing tussen het financiële dekkingsverhaal en de situatie van beleggers in onroerende zaken.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Vindt u, terugkijkend, dat u het niet pregnanter in de Tweede Kamer naar voren had moeten brengen, dus dat u meer had moeten staan voor de afschrijvingsregelgeving voor onroerend goed?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Neen, ik denk dat de wijze waarop ik hierover overduidelijk met de Kamer heb gecommuniceerd niets te wensen overlaat.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): De meerderheid kwam pas daarna.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ja, maar wij moeten ook de realiteit onder ogen zien waar het gaat om dit soort voorstellen die in het Strategisch akkoord zijn terechtgekomen. Het blijkt dan dat zich een heleboel belangengroepen melden en dat de gedragseffecten zich aan alle kanten openbaren. Dat gebeurt in de Tweede Kamer en in de Eerste Kamer. Vandaar dat men met die gevoelens rekening moet houden.,

Voorzitter. Mevrouw Ter Veld heeft met betrekking tot de SPAK en de VLW gezegd dat niet al te snel weer tot wijzigingen ervan moet worden besloten. Welnu, dat is dan ook exact de reden waarom wij hebben gekozen voor een systematische afbouw om de markt te laten wennen aan het feit dat de SPAK en de VLW worden uitgeruild voor de arbeidskorting. Ik heb reeds gewezen op het grote belang van die uitruil. Door CPB en IBO is op basis van cijfers aangetoond dat het als instrument van arbeidsmarktparticipatie beter werkt.

Door het wegvallen van de feestgeschenkenregeling kan een werkgever zijn werknemer niet langer tot een maximum van 136 euro per jaar onbelast aan geschenken geven. Mevrouw Ter Veld heeft aangegeven dat dit toch nooit stand zal houden, omdat in haar ogen de eerstkomende staatssecretaris er weer aan gaat sleutelen. Welnu, ik vraag me af of je zo lang moet wachten.

Het is wel mogelijk dat de werkgever de loonbelasting voor zijn rekening neemt door middel van het regime van eindheffing. Loonheffing en eindheffing verhouden zich op een bepaalde manier. Daartussen kan een verschil zitten. Het geschenk mag dan niet groter zijn dan 23 euro per verstrekking met een maximum nu tot 272 euro per jaar. Dat geldt ook voor geschenken bij werknemersjubilea of feestdagen. Daarbij geldt dan wel de verplichting dat zij voor toepassing van de eindheffing onder de voornoemde grenzen zijn gebracht. De mogelijkheid bestaat dus om op die wijze een tegemoetkoming te realiseren. Het zou echter uit het oogpunt van administratievelastenverlichting te prefereren zijn om het maximum per die verstrekking te verhogen tot bijvoorbeeld bedrag X corresponderend met, maar wel met een volledige handhaving van het maximum.

Wij hebben dat geluid al eerder gehoord. In de werkgroep fiscaal uitvoeringsbeleid is naar voren gebracht dat in die grens misschien nog enige rek zat. Laat ik zeggen dat deze problematiek onze aandacht heeft. Dat lijkt me een beantwoording in de richting van mevrouw Ter Veld en de heer Stevens. We moeten misschien zoeken naar een oplossing om de werkgever toch nog in de gelegenheid te stellen zijn gulle hart te tonen. De budgettaire consequenties daarvan zullen relatief gering zijn, omdat bij het verschuiven van de grenzen tussen loonheffing en eindheffing hierover in ieder geval, zij het door de werkgever, belasting wordt betaald. Dat heeft onze aandacht. We moeten dat eens nader bestuderen met elkaar.

De heer **Stevens** (CDA): Voorzitter. Leidt dat ertoe dat die aandacht zich in het volgend jaar al zal vertalen in concrete uitvoeringsmaatregelen uwerzijds?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat heeft onze aandacht. Ik kan u verzekeren dat wij daar voortvarend mee aan de gang gaan. Het is in dit proces echter buitengewoon moeilijk om aan te geven op welke momenten zich wat precies zal openbaren.

De heer **Schuyter** (D66): Voorzitter. Als de werkgever de personeelsvereniging doteert met een bedrag dat even hoog is het bedrag dat de personeelsleden zelf opbrengen en daarvan vervolgens gratificaties en cadeautjes worden gegeven, valt dat onder een fiscale regeling?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Zoals het nu is, geldt dat niet. Daarvoor is zeer bewust gekozen. U weet dat er bij de personeelsverenigingsbijdrage een verschil is tussen wat de collega's bij elkaar opbrengen en wat de werkgever doet. Het is dus niet op voorhand logisch om die route te kiezen. Eerlijk gezegd denk ik dat daarmee een deur wordt opengezet waarvan we ons moeten afvragen of we dat wel

willen. Ik denk dat een verruiming in de zin van datgene wat u nu voorstelt niet in alle gevallen tot een bevredigende uitkomst leidt.

De heer **Schuyter** (D66): Voorzitter. Dit geeft precies aan wat ik in tweede termijn zei. Je moet dit soort regelingen niet willen, als ze zo fraudegevoelig zijn.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Exact. Ook daar zijn we het weer met elkaar over eens.

Voorzitter. Ik kom bij de factor A en de complicaties die daarbij aan de orde zijn. De aangroei is van meet af aan in de Wet op de inkomstenbelasting een kwestie geweest waarover in de uitvoeringspraktijk de nodige problemen ontstonden. De verzekeraars waren namelijk niet in staat om op tijd het A-tje aan te leveren, op grond waarvan berekend kon worden of er een achterstand was in de pensioenopbouw. Het is dan zeer de vraag in hoeverre je dat moet laten uitstralen op de belastingplichtige die op basis daarvan zijn pensioen wil aanvullen. Het gedachtegoed dat heeft geleid tot het amendement van mevrouw Van Vroonhoven-Kok heeft mijn sympathie. Men heeft gezegd: laten we eens bekijken of daar een oplossingsrichting kan worden ingeslagen. Ik heb bij de behandeling van het wetsvoorstel dit amendement ontraden. Ik heb dat gedaan om een zeer simpele reden. Op het moment dat je niet alleen de inkomenssituatie maar ook het soort inkomen dat belastingplichtige geniet splitst van de periode waarin de A zich voordoet, krijg je complicaties in de uitvoeringspraktijk. Je kunt je voorstellen dat iemand eerst niet en vervolgens wel werkt. Hij heeft dus vanuit het vorige jaar geen A, maar hij heeft dit jaar wel de middelen om eventueel in die A te voorzien. Ook het omgekeerde kan spelen. Er ontstaat dus een liquiditeitsstroom die niet synchroon loopt met de opbouw van die A, waarbij de behoefte aan de ene kant en de mogelijkheid aan de andere kant met elkaar strijdig kunnen zijn. Het is dan ook zaak dat we ons op zeer korte termijn buigen over de vraag hoe wij deze systematiek kunnen tackelen. Daarbij zijn verschillende richtingen denkbaar. Ik geef vast een richting mee als oriëntatiepunt, namelijk dat we met elkaar in elk geval de route analyseren om de gegevens uit hetzelfde jaar afkomstig te laten zijn. Dus de A, de inkomensgegevens en de overige gegevens die daarvoor eventueel noodzakelijk zijn. Ik hoop daarmee ook die vraag naar behoeven te hebben beantwoord.

De heer **Platvoet** heeft gevraagd naar mijn visie op de éénloketbenadering. Hij weet ook wel dat de verkiezingsstrijd is begonnen. Het is inmiddels ook gevoeglijk bekend dat ik geen campagne hoeft te voeren. Het is voor ondernemers en voor burgers van belang dat de vormgeving van de financiële relatie met de overheid helder en inzichtelijk is. Ik heb bij de armoedevalproblematiek al aangegeven dat voorkomen moet worden dat een probleem niet in kaart gebracht kan worden omdat de wijze waarop de informatie wordt vergaard, namelijk via verschillende systemen, instituties en kanalen, niet logisch en samenhangend is. Door samenhang worden effecten van beleidsmaatregelen inzichtelijk gemaakt. Dit geldt zowel voor ondernemers als

voor particulieren. Een en ander heeft geleid tot discussie over de vraag of wij in de toekomst naast de Belastingdienst, ooit nog eens een subsidiedienst moeten hebben, dus een dienst die zich bezighoudt met de uitkeringenkant in plaats van de heffingenkant. Wellicht is een functionele scheiding zelfs mogelijk, maar uiteindelijk wel via dat ene loket. Een mogelijkheid is dan onderbrenging bij de Belastingdienst. Deze gedachtespinsels voor de verre toekomst verwoorden wat mij betreft de visie waar de heer Platvoet om vraagt over de éénloketbenadering. Op basis daarvan kunnen beleidsmaatregelen veel effectiever worden nagegaan. Er kan dan ook meer rekening worden gehouden met specifieke omstandigheden van de belastingplichtige. Het blijkt dat bij de eenheden van de Belastingdienst gegevens van de belastingplichtige verschillend worden geregistreerd, namelijk op basis van Sofi-nummers en op basis van entiteiten. Enerzijds worden tot de entiteiten bijvoorbeeld in ondernemerszin onder andere vennootschappen onder firma en communautaire vennootschappen gerekend. Anderszins behoren aan de particuliere kant daartoe de gezinshuishoudens, in welke samenstelling dan ook. Ik sta dus sympathiek tegenover de gedachte om in de toekomst te streven naar één loket. De eerste stap is min of meer al gezet door overheveling van de inning van de premies van de UWV naar de Belastingdienst.

Over de aftrek van de hypotheekrente heb ik in de Tweede Kamer met groot genoegen regelmatig mogen discussiëren. Ik zal mij hier inhouden en alleen ingaan op de specifieke vraag hoeveel "free-riders" meeliften met deze genereuze maatregel. De vraag van de heer Stevens over de hypotheekrenteaftrek is overigens onmogelijk te beantwoorden. Ik denk dat de heer Stevens dat ook weet. Hij geeft met die vraag wel aan dat de discussie over de hypotheekrenteaftrek en over het eigenwoningbezit vanwege de veelvormigheid in de volle breedte gevoerd moet worden. Het is wellicht aardig om in herinnering te roepen wat Anne Bijvoet in haar proefschrift heeft geanalyseerd, mede geplaatst in een internationale context. Zij gaat uit van een totale lastendruk waarbij zelfs de gemeentelijke heffingen worden meegewogen. In die discussie is het aan de politieke partijen om kleur te bekennen. Zij doen dat op dit moment overigens van harte.

De heer **Stevens** (CDA): Ik heb gevraagd waarom u dit onderdeel rekent tot de fundamenteën van de inkomstenbelasting 2001 en niet andere zaken zoals groen beleggen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Als het over de hypotheekrenteaftrek gaat, weten wij beiden dat de eigen woning voor velen de hoeksteen is van de financiële planning. Men kan daarin de oudedagsvoorziening, een nabestaandenpensioen of wat dan ook onderbrengen. Men gaat langdurig verplichtingen aan, enerzijds door zich te committeren aan een onroerende zaak, met alle gevaren van dien, en anderzijds aan de financiering. De vormgeving van het huidige stelsel zal in de toekomst geëvalueerd worden, inclusief bijvoorbeeld de kapitaalverzekering eigen woning. Na die evaluatie moet worden gezien in hoeverre de samenhang tussen box 1,

box 3 en terbeschikkingstellingsregelingen, ook met betrekking tot panden en dergelijke, overeind moet blijven. Vooralsnog heeft dit kabinet aangegeven dat aan de hypotheekrenteaftrek niet wordt getornd, dus aan de positie van de eigen woning in box 1 wordt niet getornd. Dit is een duidelijke beleidslijn. De andere standpunten die politieke partijen verwoorden op dit punt zullen in de politieke debatten in de komende periode ongetwijfeld een rol spelen.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Voorzitter. Ik begrijp dat de staatssecretaris hier niet al te veel woorden aan veel wijden. Ook door mij is het onderwerp er een beetje met de haren bij gesleept, maar het speelt natuurlijk wel een rol in de fiscaliteit. Ik vind het antwoord van de staatssecretaris echter wel heel erg makkelijk. Ik heb hem aangesproken op het noemen van het "free-rider"-criterium als een niet-doelmatige regeling die kan worden opgeheven. Hij heeft dat argument een aantal keren gehanteerd. Maar ook dan is niet gekwantificeerd hoeveel mensen "free-rider" zijn en hoeveel niet. Kortom, het is heel makkelijk om te zeggen dat de vraag niet te beantwoorden is, maar dat geldt ook voor de andere regeling die vervolgens wel geschrapt wordt. Ik ben ervan overtuigd -- en de staatssecretaris is dat ongetwijfeld met mij -- dat een heel groot deel van de mensen die een hypotheekrenteaftrek geniet, dat huis ook gekocht zou hebben als die hypotheekrenteaftrek er niet zou zijn geweest, al was het alleen maar omdat hun inkomen hoog genoeg is. Maar ook zou de prijs dan waarschijnlijk beduidend lager zijn geweest.

Staatssecretaris **Van Eijck**: De analyse van de heer Platvoet dat mensen ook een huis zouden hebben gekocht als er geen hypotheekrenteaftrek zou zijn, is natuurlijk volstrekt juist. De vraag is echter of daarbij de prijsstelling van die woning exact hetzelfde zou zijn. Hij gaf al aan dat het dan om een lagere prijs zou gaan. De heer Platvoet geeft dus impliciet aan dat de hypotheekrenteaftrek als instrument een onderdeel is geworden van de prijsvorming. Daarmee wordt ook aangegeven dat een aantasting van de hypotheekrenteaftrek gevolgen zal hebben op de prijsvorming. Dat zijn gevolgen die hij en ik op dit moment niet voor onze rekening kunnen en willen nemen, daar waar wij het met elkaar toch over een betrouwbare overheid hebben. Ik denk dus dat wij het opnieuw met elkaar eens zijn.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Dan gaan wij er toch over discussiëren! Wat zou er moeten worden gedaan als men vindt dat de huizenmarkt overspannen is en de prijzen de pan uit rijzen?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Het probleem is anderszins. U vraagt ook specifiek naar de kwantificering van het "free-rider"-gedrag. In dat kader is het heel moeilijk te analyseren welk effect de hypotheekrenteaftrek uiteindelijk op de prijs heeft gehad en wat dat betekent voor "free-riders". Daarbij hebben wij ook nog een definitieprobleem. Immers, misschien zouden mensen anders wel gaan huren.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Maar u bent het met mij eens dat als het "free-rider" criterium wordt meegenomen, dan ook een discussie over de hypotheekrenteaftrek mogelijk is. Dat beluister ik uit uw woorden.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Niet in eerste instantie. Het totale palet aan toetsingscriteria, dus inclusief het "free-rider"-gedrag, een overstimulering, efficiënte en effectieve regelgeving, doelmatigheidsoverwegingen en het hele toetsingskader uit bijlage 10 bij de Miljoenennota, moet worden geprojecteerd ten opzichte van belastinguitgaven en -faciliteiten. Ik vind het dus te geïsoleerd om alleen het "free-rider"-gedrag eruit te nemen. Daarom heb ik aangegeven dat bij een weloverwogen debat over deze materie in de volle breedte gekeken moet worden naar het terrein waarop de eigen woning zich bevindt, in letterlijke en in figuurlijke zin.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik ben dat op zichzelf met u eens. Ik begrijp dat u bereid zou zijn, dat te entameren?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik entameer ieder enthousiast debat. Dat ga ik niet uit de weg. Maar het gaat er wel om, in welke kring dat wordt gehouden.

De heer De Vries heeft nog enkele vragen gesteld.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Komt de staatssecretaris nog te spreken over het armoedebeleid? Daar heb ik immers nog enkele specifieke vragen over gesteld.

Staatssecretaris **Van Eijck**: De kans is aanwezig dat de vragen door elkaar beantwoord worden. Dat is mijn schuld. Ik kom ook nog te spreken over de verdonkergroening en dergelijke. Ik weet echter zeker dat u zich zult melden als u een antwoord heeft gemist.

Wij hebben zojuist al even gesproken over de hypotheekrenteaftrek en het daarbij aan de orde zijnde "free-rider"-gedrag. Er is voorts een vraag gesteld over datgene wat de NOB naar voren heeft gebracht. Ik ben daar weliswaar op ingegaan, maar misschien toch in onvoldoende mate. Ik heb aangegeven dat er een onmogelijkheid lag, zowel voor mijn voorganger Bos als voor mijzelf, om voor Prinsjesdag al de structurele wijzigingen weer te geven die van toepassing zijn op het fiscale stelsel, zodat daarmee in de breedte rekening kan worden gehouden en iedereen zich meldt. In de afgelopen periode is gewoon gebleken dat dit technisch onmogelijk was. In de periode daarvoor is dat kennelijk ook gebleken, want er werd al een soortgelijke uitspraak van de heer Bos geciteerd. Dat brengt mij eigenlijk tot de constatering dat het in ieder geval voor deze periode onmogelijk was. Ik heb dat alleen maar als referentiekader en moet dan de conclusie trekken dat het mij onwaarschijnlijk lijkt dat dat in de toekomst wél anders zou zijn. In de hectiek die wij met elkaar hebben beleefd, is dat een vrij lastige aangelegenheid.

De heer De Vries heeft een vraag gesteld over de brief van de Nederlandse vereniging van banken de dato 2 december, waarin staat dat afschaffing van de heffingskorting van indirecte Agaath-leningen zou leiden tot negatieve gevolgen voor startende ondernemers. Ik

moet eerlijk zeggen dat die brief mij niet bekend is, maar de problematiek wel. Daar kunnen wij het natuurlijk over hebben. Ik merk overigens op dat de banken dit signaal niet als zodanig hebben afgegeven. Op het moment dat de indirecte variant van de tante Agaath-lening in het leven werd geroepen, kregen de startende ondernemers die indertijd een lening kregen van de banken in geclusterde vorm eigenlijk een fiscale faciliteit, waarbij onvoldoende duidelijk is of die fiscale faciliteit wel voor de volle 100% werd doorberekend aan de startende ondernemers of dat die op een andere wijze werd verdisconteerd. Ook is het nog maar de vraag of die startende ondernemers geen lening van de bank hadden gekregen als die indirecte tante Agaath-lening er niet zou zijn geweest. Ook de Eerste Kamer kent de wetshistorie. Die behoefte werd ook aangejaagd vanuit de banken, de effectenbedrijven en de verzekeraars, om het grote aantal starters dat na verloop van tijd toch faalde in het opstarten en continueren van een onderneming tegemoet te komen. Toen heeft men geprobeerd om in het kader van de solvabiliteitseisen de eigenvermogencomponent wat sterker te maken. Dat is nog steeds de gedachte achter de directe tante Agaath-lening. Ons hebben geen signalen bereikt dat de indirecte tante Agaath-lening opeens andere voorwaarden zou kennen als de wet wordt gewijzigd. Men moet er rekening mee houden dat die afspraken voor langere termijn zijn gemaakt. Het is dus niet zomaar mogelijk om die regelingen eenzijdig op te zeggen of te wijzigen.

De heer **De Vries** (ChristenUnie): In de brief van de banken staat dat zij een lening krijgen met een rente lager dan de marktrente, dankzij deze faciliteit. In sommige contracten staat dat die leningen bij een wetswijziging opgezegd kunnen worden. Dan kunnen er dus problemen ontstaan. Ik vraag u toch om eens met de banken na te gaan of deze problemen zich voordoen en om er dan eens op terug te komen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat zeg ik zonder meer toe. Laten wij dat goed monitoren, zodat wij weten wat er precies speelt.

Voorzitter. Dan kom ik bij de vraag van de heer Platvoet over het verdonkergroenen. Dat moet voldoende aandacht krijgen, maar daar moeten wij wel reëel in zijn. Het verdonkergroenen is het aanscherpen van de criteria op grond waarvan een bepaalde investering zich kwalificeert als groen. Daar is in feite niet incidenteel maar continu aandacht voor. Dat proces is voor het laatst afgesloten in 2001, maar dat heeft opnieuw geleid tot een nadere verscherping van de criteria. Toen de discussie over groen beleggen speelde, heb ik op het ministerie gevraagd in hoeverre het technisch nog mogelijk was om een verdere aanscherping te bewerkstelligen op dit vlak. Toen was de mededeling dat dit hoogst moeilijk wordt, omdat de rek eruit is.

De heer Platvoet gaf nog zijn mening over het stimuleren van het aanbod van groene energie, maar ik geloof niet dat het direct resulteerde in een vraag aan mij. De gedachtewisseling daarover in de Tweede Kamer is ook neergelegd in de memorie van toelichting en de nota naar aanleiding van het verslag. Ik denk dat die twee zaken

voldoende inzicht verschaffen, maar mocht het anders zijn, dan hoor ik dat graag.

De heer **Platvoet** heeft gesproken over de inkomensafhankelijke Zalmsnip, maar die draagt wel bij aan een armoedeval. Als de OZB wordt afgeschaft, dan speelt de Zalmsnip natuurlijk ook geen rol meer. Het is voor dit kabinet in ieder geval geen optie om daar nog aan te gaan tornen. Ik denk dat een nieuw kabinet daar maar een keuze in moet maken.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): U doet mijn vraag zo wel erg simpel af. In het najaarsakkoord is er een eenmalige uitkering voorzien voor langdurige minima. Dat geldt voor één jaar. In het Strategisch akkoord stond ook dat de Zalmsnip zou moeten worden afgeschaft, maar de vraag is wat daar nog de waarde van is. De kritiek op de Zalmsnip was dat die niet inkomensafhankelijk was. Blijkbaar vindt het kabinet ook dat er iets gedaan moet worden aan de inkomenspositie van langdurige minima en er wordt over nagedacht om daarvoor de Zalmsnip te benutten in de jaren daarna. Dat zou veel soelaas bieden voor de mensen met een laag inkomen.

De staatssecretaris zegt: als de OZB wordt afgeschaft, wordt de Zalmsnip ook afgeschaft. Ik begrijp wel wat hij bedoelt, maar ik denk niet dat de OZB wordt afgeschaft. Ik vind het dan ook een wat vreemde combinatie van argumenten, al was het maar omdat mensen die afhankelijk zijn van een uitkering geen OZB betalen. Zij schieten dus ook niets op met de afschaffing ervan. Die misvatting van de VVD moet de staatssecretaris hier niet reproduceren.

Staatssecretaris **Van Eijck**: In mijn optiek mag het afschaffen van de OZB niet worden gemotiveerd met het bestrijden van de armoedeval. Tegelijkertijd kan echter ook niet worden gezegd dat het afschaffen van de OZB geen gevolgen zal hebben voor de huurders met lage inkomens; er vindt immers doorberekening plaats in de huurprijs.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): De staatssecretaris gelooft echt dat afschaffing van de OZB leidt tot een verlaging van de huren of tot een geringere verhoging dan wettelijk vereist?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat geloof ik oprecht.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Die illusie moet ik hem echt ontnemen. Er is altijd ontkennd -- en de jurisprudentie geeft hierover uitsluitsel -- dat de OZB mag worden meegenomen in de huurberekening. Andersom kan het dus ook niet. Mijn punt was echter dat mensen die al langdurig een uitkering genieten, nu geen OZB betalen omdat zij daarvan worden vrijgesteld in het kader van de gemeentelijke kwijtschelding. Niet gezegd kan worden dat, als de OZB wordt afgeschaft, er iets wordt gedaan voor de langjarige minima en dat zij dus de Zalmsnip niet hoeven te krijgen. Dat verband is er niet.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik ging in op het argument van de heer Platvoet zelf. Duidelijk is dat dit inkomensbeleid

door een volgend kabinet moet worden gedragen. Het is wel heel erg moeilijk om op dit punt over het graf heen te regeren. Het lijkt mij echter niet verantwoord om in het kader van de inkomensplaatjes alleen maar te kijken naar de inkomensafhankelijke Zalmsnip. Op een bepaald moment bleek dat de inkomensafhankelijke zorgtoeslag in combinatie met de teruggave van het kwartje van Kok en andere maatregelen uiteindelijk leidde tot een inkomensbeleid waarvan niet kon worden vermoed dat er samenhang tussen al die maatregelen bestond. Dit is dus een onderdeel van het door het nieuwe kabinet te voeren inkomensbeleid. Er zal überhaupt een discussie moeten worden gevoerd over inkomensafhankelijke regelingen, al was het alleen maar in het kader van het nieuwe zorgstelsel waarover het een en ander is gezegd in het strategisch akkoord.

De notitie over het lokaal inkomensbeleid van de heer Bos heeft gediend als inbreng voor de formatie in 2002. Men weet dat bij die formatie is besloten tot afschaffing van de OZB. Daarmee vervalt tevens de kwijtscheldingsmogelijkheid in het kader van de lokale belastingen. Ook is toen besloten tot inperking van het gemeentelijke inkomensbeleid waar het gaat om de categoriale bijstand. Het beleidsvoornemen op dit punt, zoals neergelegd in het strategisch akkoord, wordt thans voorbereid. Dat draagt een meer technisch dan politiek karakter, maar dat spreekt voor zich. Ook daarop zal een nieuw kabinet antwoord moeten geven.

De heer Schuyer heeft nog enkele vragen gesteld over de Europees-rechtelijke dimensie. Hij dichtte mij een grote deskundigheid toe op dit punt, waarvoor ik hem hartelijk dank. Ik begeef mij echter op glad is als ik zijn vragen uit mijn hoofd ga beantwoorden. Daarvoor heb ik mijn ambtenaren, die terecht zoveel lof kregen toegezwaaaid. Gevraagd is of er een kans bestaat dat de gescheiden fiscale behandeling van de directe en indirecte variant leidt tot een Europees juridisch proces. Dat antwoord heb ik echter niet paraat. Ik geef er de voorkeur aan hierop schriftelijk te antwoorden.

De **voorzitter**: Gelet op de tijd geef ik u daartoe toestemming. Wij dreigen vanmiddag namelijk in enige tijdnood te komen.

**

Staatssecretaris **Van Eijck**: Het kabinet stond aanvankelijk een totale afschaffing van de spaarloonregeling voor ogen en een uitruil met de levensloopregeling. Een gevolg hiervan was dat tot totale deblokkering moest worden overgegaan, omdat de overheid niet op het geld van werknemers mag gaan zitten als zij de mogelijkheid afschaft om via de fiscus een reserve op te bouwen. Bovendien zou een en ander het voordeel hebben dat een deel van dit geld gespaard zou worden en dus via de forfaitaire rendementsheffing van boks 3 terug zou vloeien naar de staatskas.

Het wetsvoorstel van de regering terzake is geamendeerd, hetgeen heeft geleid tot een deblokkering voor 1999 en 2000. Dat geld komt dus beschikbaar en daarom vroeg u naar de verandering van het bedrag. U vroeg meer in het bijzonder of het niet logisch is om naar rato van dat nieuwe bedrag een deblokkering op te nemen

van 100% min het bedrag dat men nu nog mag sparen. Dat is om twee redenen onverstandig. Zo moet er een vliegende start worden gemaakt met het nieuwe levenslooptregiem. Dat houdt in dat er budget moet zijn, zodra deze nieuwe regeling kan worden geïmplementeerd. Verder moeten wij niet het signaal aan de markt geven dat dit het laatste jaar is waarin het mogelijk is en dat er aan het begin van het volgende jaar een deblokkering zal zijn, omdat wij daarmee ongewenst gedrag zouden uitlokken. Dat is ook de reden dat het amendement ziet op de jaren 1999 en 2000 en niet op 2001 en latere jaren.

Ik heb de heer Stevens al toegezegd dat ik met hem verder zal spreken over het CFA-regiem in een besloten bijeenkomst. Ik zal nu ingaan op enkele specifieke vragen. In 2002 zijn drie CFA-beschikkingen afgegeven. De verzoeken voor deze beschikkingen zijn ingediend voor de opening van de staatssteunprocedure in juli 2001. Het besluit om geen nieuwe verzoeken om toepassing van de genoemde regeling in behandeling te nemen is dan ook zeker geen loos gebaar. Zolang dat regiem is opengesteld, kan de belastingplichtige om de toepassing daarvan verzoeken. Omdat dit regiem op twee niveaus onder vuur ligt, getuigt het echter niet van wijsheid om dat nu nog te doen.

De heer **Stevens** (CDA): Er zijn vanaf juli 2001 dus geen verzoeken meer in behandeling genomen?

Staatssecretaris **Van Eijck**: De verzoeken die mij zijn doorgegeven, zijn ingediend voor de opening van de staatssteunprocedure. Daarna zijn nog enkele verzoeken ingediend. Ik kan u nu echter niet aangeven hoeveel dat er zijn geweest.

De heer **Stevens** (CDA): Dit antwoord verbaast mij toch enigszins. Ik heb in eerste termijn gevraagd of er überhaupt verzoeken zijn ingediend. Nu zegt u dat die wel zijn ingediend, maar blijkbaar kan geen van de u vergezellende ambtenaren u aangeven hoeveel het er zijn geweest. Ik vind dat vreemd. U schaft plotseling dit regiem af, ook al zijn het er waarschijnlijk niet zo heel veel. Dat plaatst deze discussie toch wel in een heel bijzonder licht. Ik ga hier nu niet dieper op in, omdat wij afgesproken hebben dat hierover een besloten overleg zal worden gehouden.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Er is geen sprake van terugwerkende kracht. Ik heb aangegeven dat er sinds vorige week geen verzoeken meer in behandeling worden genomen. Dat is zeker niet hetzelfde als terugwerkende kracht. Wij moeten ervoor zorgen dat het overgangsregiem voor de afwikkeling van de reserves die zijn opgebouwd op grond van het CFA-regiem, zo lang mogelijk zal duren. Dat is het heikele punt en daarom zouden wij voorzichtigheid moeten betrachten nu deze regeling zowel onder vuur ligt in de staatssteunprocedure als in het Primorolo-proces.

De heer **Stevens** (CDA): De staatssecretaris heeft het over terugwerkende kracht. Ik wil verwijzen naar zijn persbericht waarin met zo veel woorden wordt gesproken over een terugwerkende kracht tot 5 december.

Staatssecretaris **Van Eijck**: De heer Rensema heeft het over een terugwerkende kracht vanaf 5 december, maar op dat moment is het besluit naar voren gebracht.

De heer **Stevens** (CDA): Dat zijn de woorden van de staatssecretaris!

Staatssecretaris **Van Eijck**: Wij moeten dan analyseren of er materieel terugwerkende kracht is gegeven, waarbij het van belang is of er vanaf dat moment aanvragen zijn gedaan. Over die informatie beschik ik nu niet. Het is ook moeilijk om daarachter te komen, omdat ik dat aan het team zou moeten vragen.

Voorzitter. De laatste vraag van de heer Stevens ging over de kennisgroepen. Ik hecht eraan om het belang van de kennisgroepen te benadrukken, om de eenvoudige reden dat de kennis van deze groepen leidt tot het uniformeren van het beleid in Nederland. Daarnaast mag de individuele bevoegdheid van de belastinginspecteur niet in het gedrang komen omdat het hem onmogelijk wordt gemaakt, zijn verantwoordelijkheid te nemen. De belastinginspecteur mag dus afwijken van het advies van de kennisgroep. Ik besef heel goed dat men zich afvraagt in hoeveel procent van de gevallen daarvan sprake is, maar zoals ik reeds in de schriftelijke beantwoording heb aangegeven, zijn daarover geen gegevens beschikbaar.

De heer **Rensema** (VVD): Is mijn vermoeden juist dat het om heel weinig gevallen gaat?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik kan dat werkelijk niet zeggen.

De heer **Rensema** (VVD): Klopt het dat een inspecteur die afwijkt van het advies van zijn kennisgroep geen briljante carrière tegemoet gaat?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Het zou natuurlijk kunnen dat zijn carrièreperspectief net zo kort en overzichtelijk wordt als het mijne! Neen, ik geloof niet dat die consequentie kan worden getrokken. Ik kan geen adequaat antwoord geven op de vraag van de heer Rensema over hoe vaak dit gebeurt.

De heer **Rensema** (VVD): Is het mogelijk om het advies van de kennisgroep beschikbaar te stellen aan de belanghebbenden?

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik kan mij voorstellen dat de uitspraken van de kennisgroep doorklinken in de communicatie tussen de belastinginspecteur en de belastingplichtige. Ik geloof overigens niet dat het verstandig zou zijn als de belastinginspecteur aan de belastingplichtige kenbaar maakt dat de door hem gevolgde lijn niet overeenkomt met het advies van de kennisgroep. Ik ben in specifieke omstandigheden voorstander van het leveren van maatwerk aan de belastingplichtige, waarbij het advies van de kennisgroep niet altijd hoeft te worden overgenomen.

De heer **Rensema** (VVD): De staatssecretaris heeft ook een kennisgroep, maar hij neemt zelf de beslissingen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Dat wordt mij ook vaak verweten!

De **voorzitter**: Dat weten wij overigens niet zeker, want de bewegingen van de ambtenaren op de publieke tribune worden niet in de Handelingen vastgelegd; in feite bestaan zij dus niet.

De heer **Rensema** (VVD): Is het mogelijk dat de inspecteur van tevoren advies inwint bij de kennisgroep? Hij kent de zaak natuurlijk al, want die is schriftelijk toegelicht. Na het advies van de kennisgroep kan hij de belanghebbende ontvangen en direct zaken doen.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Ik zou nog iets verder willen gaan. De kennisgroepen beschikken gezamenlijk natuurlijk over een enorme kennis op specifieke deelterreinen. Bestudeerd zou moeten worden of het mogelijk is om aan inspecteurs die met specifieke problemen te kampen hebben, kenbaar te maken welke standpunten kunnen worden ingenomen in de algemene casuïstiek. Dat kan natuurlijk niet per geval worden geanalyseerd; dat is een taak van de belastingadviseur en niet van de kennisgroep. Zeker als de elektronische informatieverschaffing daarvoor gelegenheid biedt, moet de kennis op zodanige wijze worden gedeeld dat men vooraf al heeft kunnen kennisnemen van de algemene beleidslijn die in soortgelijke procedures gebruikelijk is.

Ik denk dat wij zonder meer kunnen toezeggen om daar nog eens goed naar te kijken. Het gaat erom hoe de kennis van de kennisgroepen, die bij de belastingdienst zeer wordt gewaardeerd, breder wordt uitgedragen en sneller toegankelijk wordt gemaakt. Als een belastingplichtige klaar denkt te zijn en dan te horen krijgt dat het terug moet naar kennisgroep, komt dat wat minder gelukkig over. Ik heb dat signaal zeer goed begrepen. De belastingdienstmedewerkers kan duidelijk worden gemaakt dat het op een andere manier moet worden afgehandeld. Verder kan de kennis op een andere manier worden aangeboden en ter beschikking worden gesteld. Ik zeg toe, te bekijken hoe wij dit kunnen doen.

De heer **Stevens** (CDA): Ik ben de staatssecretaris erkentelijk voor het begin van een toezegging op dat punt. De portee van de opmerkingen van collega Rensema en mij is echter dat in de discussie tussen de beslisser, de inspecteur, en de belastingplichtige de kennisgroep onzichtbaar is en achter de schermen blijft. Als je op volwaardige wijze tot conclusies wilt komen, is het van belang dat je de feiten hoort uit de mond van de belastingplichtige en dat er kan worden gediscussieerd. Mij ontgaat wat de koudwatervrees is; er is toch niets te verbergen? De belastingdienst doet zijn voordeel met de input van de kennisgroepen, waarna de belastingplichtige daartoe toegang hoort te hebben. Wil de staatssecretaris zijn begin van de een toezegging nog eens in een wat breder kader plaatsen?

De staatssecretaris zei zonet dat hij bezig was met mijn laatste vraag. Ik wil daar nog iets aan toevoegen. Allereerst begrijp ik daaruit dat hij de variant die ik heb genoemd in het kader van de motie-Van Vroonhoven-Kok over de factor A, de variant die door het verbond is aangereikt, zal meenemen in de afwegingen bij het komen tot een snelle beslissing. Verder ga ik ervan uit dat de staatssecretaris het eens is met mijn definitie van een pensioentekort; ik heb althans het tegendeel niet gehoord. Ten slotte ga ik ervan uit dat de staatssecretaris ook instemt met een echte terugwerkende kracht met betrekking tot het aangekondigde wetsvoorstel -- dat wij hier vanochtend hebben toegejuicht -- ten aanzien van de omzetting van de onvolwaardige schuldvordering in kapitaal.

Staatssecretaris **Van Eijck**: Het is niet zo dat -- wij raken hier anders in een juridische procedure verzeild -- alles wat niet wordt tegengesproken, automatisch klopt. Alles wat ik niet expliciet heb vermeld, is dus ook niet automatisch zo. Dit ziet onder andere op de vraag van de heer Stevens of zijn pensioendefinitie kan worden gevolgd. Het probleem daarbij is dat als die wordt gevolgd, er een groter, breder pensioenbegrip ontstaat dan nu in het regeerakkoord is vastgesteld. Daar doet zich dus al een eerste probleem voor.

Ik heb helder aangegeven dat er wat mij betreft, geen sprake is van terugwerkende kracht, tenzij zou blijken dat er nog aanvragen zijn geschied. Dat inzicht delen wij momenteel niet, dus daarnaar moet worden gekeken.

Met betrekking tot de artikel-12-procedure heb ik aangegeven dat wij met gezwinde spoed bezig zijn, te bestuderen op welke wijze wij dat het meest adequaat vorm kunnen geven. Het staat mij vooralsnog niet voor ogen om dat per direct van toepassing te laten zijn. Ik zeg in ieder geval toe, deze Kamer op de hoogte te houden van de wijze waarop wij dat uiteindelijk gaan doen.

Wij kunnen het over nog zoveel hebben, zoals het bijzonder tarief van de stakingswinst; dat is natuurlijk een schitterend onderwerp. De motie hierover heeft buitengewoon lang gelegen. Over de volle breedte van de bedrijfsoverdrachtproblematiek, variërend van de successiebelasting tot de inkomstenbelasting, moet worden gekeken waar zich knelpunten voordoen. Het aantal bedrijfsoverdrachten in Nederland zal de komende jaren enorm toenemen door het met pensioen gaan van de babyboomers. Die problematiek moeten wij met elkaar bestuderen; ik ben blij dat diverse Kamerleden daar welwillend tegenover lijken te staan.

De conclusie van de heer Tuk was: het is niet al te erg als af en toe een fout wordt gemaakt. Ik hoop dat deze Kamer deze visie deelt, mocht ik een fout hebben gemaakt. Het is uiteraard beter als ik dat niet zou hebben gedaan.

De beraadslaging wordt gesloten.

De wetsvoorstellen worden zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fracties van GroenLinks en de SP wordt conform artikel 121 van het Reglement van orde aantekening verleend, dat zij geacht

willen worden zich niet met het wetsvoorstel op stuk nr. 28607 te hebben kunnen verenigen.

Ik feliciteer de staatssecretaris met dit grote succes in de senaat en hoop dat hij hierop met groot plezier zal terugzien.

**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

Voorzitter: Jurgens

*B

!Instroomcijfers WAO!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Regels betreffende openbaarmaking van gegevens per werkgever met betrekking tot verkrijging van rechten op WAO-uitkeringen door werknemers (Wet instroomcijfers WAO) (28159).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Wolfson** (PvdA): Voorzitter. Zoals de regering al kon afleiden uit onze inbreng in het voorlopig verslag, staat de fractie van de PvdA positief tegenover dit wetsvoorstel, en daar hebben wij meer dan één reden voor. De meest principiële is wel dat dit voorstel past in de systematiek van de poortwachterswet, die de verantwoordelijkheid voor preventie en reïntegratie van arbeidsongeschiktheid en arbeidsongeschikten ondubbelzinnig legt bij werkgevers en werknemers, onder regie en toezicht van de overheid. Werkgevers en werknemers hebben daarbij beide duidelijke verantwoordelijkheden. Bovendien hebben zij de middelen om elkaar daaraan te houden. Het publiceren van cijfers over de instroom in de WAO bij bedrijven met meer dan 250 werknemers past in de regiefunctie waarmee de overheid vooral de werkgevers helpt om hun verantwoordelijkheid op het netvlies te houden.

Het interessante van dit wetsvoorstel is dat nu eens niet wordt teruggegrepen op financiële prikkels. Er wordt een sociaal-psychologisch appèl gedaan op de rol van de werkgever als goed huisvader. Dat sluit aan op ervaringen met bijvoorbeeld het milieubeleid in Canada en het antirookbeleid in de Verenigde Staten. Daarbij is gebleken dat een appèl op maatschappelijke verantwoordelijkheid en het bevorderen van aandacht voor de gevolgen van eigen handelen voor derden vaak beter werkt dan een boete of een akelige tekst op een pakje sigaretten. In de Verenigde Staten heeft de antirookcampagne pas vleugels gekregen toen erop werd gewezen dat roken hinderlijk is voor anderen. Ik vind het dan ook misplaatst om dit wetsvoorstel af te doen als "werkgevertje pesten", zoals ik wel eens heb horen suggereren. Ik ben er van overtuigd dat de overgrote meerderheid van de werkgevers bereid is haar maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen voor een goed arbeidsomstandighedenbeleid. Maar ook de werkgevers is niets menselijks vreemd; zij hebben al zoveel aan hun hoofd. Een signalering, zoals met deze wet

wordt beoogd, helpt hen om hun goede voornemens te herinneren.

Meer in het algemeen geldt natuurlijk in beleidsmatige zin, dat het voor het identificeren van succesvolle strategieën van preventie en reïntegratie van belang is om te weten in hoeverre bedrijven erin slagen om de instroom te beperken tot gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid en in welke mate de reïntegratie succes heeft.

Tegenstanders wijzen erop dat bedrijven in de zoetzuurinformatie uit hoofde van de Wet Pemba al informatie krijgen over hun relatieve prestaties. Dat is mij echter niet genoeg, want het gaat mij juist om de transparantie en het benadrukken van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de ondernemer. Al eerder heb ik voorgesteld om daarbij ook publicitaire aandacht te trekken voor de goede prestaties van bedrijven op dit gebied, bijvoorbeeld door het instellen van een ondernemersprijs voor een excellent arbeidsomstandighedenbeleid, naar het voorbeeld van de Koning Willem I-prijs voor goed ondernemerschap. Wat vindt de minister daarvan? Overigens is met die verwijzing naar de Wet Pemba aangegeven dat het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) de relevante gegevens al verzamelt en dat de uitvoeringslasten daarom geen wezenlijk bezwaar kunnen vormen voor de voorgestelde maatregelen.

Mijn fractie heeft in het voorlopig verslag gevraagd waarom de rapportage niet verder werd verfijnd, maar wij willen een demissionair kabinet niet belasten door te insisteren en op een novelle aan te dringen. Ook ons past immers enige terughoudendheid, om te voorkomen dat een demissionair kabinet te zeer doorregeert. Om het betere niet de vijand van het goede te laten worden, laat ik het dan ook bij een steunbetooging voor dit wetsvoorstel.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Voorzitter. Laat het vooraf duidelijk zijn: de VVD-fractie staat van harte achter het kabinetsbeleid om de instroom in de WAO zoveel mogelijk te beperken. Inmiddels is er ook al een reeks van maatregelen genomen om dit te bewerkstelligen, zoals de loondoorbetalingsplicht gedurende het eerste ziektejaar, de PEMBA-wetgeving en de Poortwachterswet. Kortom, er zijn vele financiële prikkels. Het is dan ook de vraag of de Wet instroomcijfers WAO nu echt nog iets aan dit instrumentarium zou toevoegen. In de Tweede Kamer antwoordde de toenmalige staatssecretaris desgevraagd bij de mondelinge behandeling dat het hem onmogelijk was, aan te geven wat nu precies de kwantitatieve gevolgen van deze wet zouden zijn. De minister herhaalt dit in de nadere memorie van antwoord en hij stelt, een gedragsreactie teweeg te willen brengen. Hij kan echter geen kwantitatieve inschatting van deze beoogde gedragsreactie geven. Wij plaatsen dan ook grote vraagtekens bij dit wetsvoorstel, omdat niet duidelijk is of het ook maar enigszins effectief is, terwijl er ook nadelen aan verbonden kunnen zijn.

Het doel van dit wetsvoorstel is, de werkgever naast de financiële prikkels die hij op grond van andere wetgeving al heeft, nog verder te prikkelen door publiek te

maken wat het instroompercentage in de WAO van zijn eigen personeel is, opdat hij dat over de heg kan vergelijken met het percentage van zijn buurman. Daarbij wordt dan de reactie van hem verwacht dat hij zich nog meer inspant en dat hij dan de instroom van zijn medewerkers in de WAO nog verder kan verminderen. Eigenlijk heeft deze publicatie dus enigszins het effect van een strafmaatregel, want de werkgever krijgt ieder jaar al de "zoet/zuur-informatie", waaruit blijkt hoe de instroom van zijn werknemers in de WAO zich verhoudt tot de instroom vanuit de sector waarin hij opereert. Dit is een vorm van benchmarking die voor de werkgever zeer nuttig is, omdat die hem houvast geeft om zijn positie ten opzichte van vergelijkbare bedrijven te bepalen. In andere sectoren waar het systeem van benchmarking bij tal van aspecten wordt toegepast, zoals in de thuiszorg, blijkt dat dit helpt. Er zijn thuiszorgorganisaties die bij bepaalde aspecten boven het gemiddelde zitten en die er dan vaak in overleg met de ondernemingsraad een speerpunt van maken om "zich omlaag te werken". Menige directie is er trots op, daarna onder het gemiddelde te zitten. Maar zou zo'n organisatie nu zitten te wachten op de gegevens van een naburige organisatie, nog afgezien van het feit dat men die vaak al informeel weet?

Als deze informatie niet echt bijdraagt tot verdere actie van de werkgever, rijst wel de vraag of de nadelen niet groter zijn dan de zeer twijfelachtige of misschien wel niet bestaande voordelen. Als gegevens worden gepubliceerd, is grote zorgvuldigheid geboden, zeker in het verband van dit wetsvoorstel, omdat er al snel sprake kan zijn van concurrentiegevoelige gegevens of van stigmatisering. De instroomcijfers zijn niet gedifferentieerd, er wordt geen rekening gehouden met de mate van arbeidsongeschiktheid, met leeftijd of geslacht. Er wordt niet gekeken naar de oorzaken van de arbeidsongeschiktheid en er wordt niet op gelet of iemand al arbeidsgehandicapt was. Er wordt ook geen rekening gehouden met eventueel nog lopende bezwaar- of beroepsprocedures.

In de nadere memorie van antwoord stelt de minister dat dit voor alle bedrijven geldt, zodat de vergelijkbaarheid van bedrijven intact blijft. Maar de ene werkgever die in de publiciteit komt, kan zich toch moeilijk verweren door te stellen dat alle cijfers onnauwkeurig zijn. Dit geeft geen enkel beeld van de inspanningen van de werkgever op het gebied van reïntegratie, maar volgens de nadere memorie van antwoord zal de werkgever zijn reïntegratiebeleid nog eens onder de loep nemen, als hij constateert dat hij een veel hoger instroompercentage heeft dan andere bedrijven. Onze fractie denkt dat de werkgever dit evenzeer zal doen op grond van de zoet/zuur-informatie, als hij constateert dat hij boven het gemiddelde in zijn sector zit. Waarom zou een werkgever nu meer actie ondernemen als hij de cijfers van zijn buurman kent in plaats van het gemiddelde in zijn sector? Weet de minister misschien het antwoord hierop? Kortom, alle overwegingen van de minister in aanmerking nemend vragen wij hem of het mogelijk is dat met name toch het stigmatiserende karakter van publicatie het doel van het wetsvoorstel is.

Over welke bedrijven of sectoren hebben wij het dan? Onlangs gaf het UWV een overzicht van de instroom per sector over 2001. De Volkskrant van 13 november kopte: "Overheid levert veel WAO'ers." Nu was dat een beetje onnauwkeurig want naast de kleine sectoren zoals een ons aller bekend luchtvaartbedrijf, de schoonmaaksector, de stucadoors- en schildersbedrijven en de uitzendsector die verantwoordelijk waren voor een bovengemiddelde instroom in de WAO die landelijk op 1,5% ligt, zijn vooral de overheid, het onderwijs en de gezondheidszorg goed voor éénderde van de nieuwe instroom in 2001 in de WAO. Nog zorgelijker is het feit dat vergeleken met 2000 de instroom vanuit het onderwijs en de overheid met méér dan 25% gestegen is in 2001. Samen zijn deze drie sectoren verantwoordelijk voor bijna een kwart van het totale aantal WAO'ers en drukken dus een forse stempel op onze WAO-problematiek. Bijna dringt zich de vraag op, of deze minister misschien de wet voor zichzelf en de zijnen heeft geschreven.

Wat wordt eraan gedaan? Sinds 1998 zijn er meer dan 30 arboconvenanten gesloten tussen de organisaties op brancheniveau en de overheid, met name Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Uit de gezondheidszorg komen nu langzamerhand berichten dat het ziekteverzuim spectaculair daalt. Dat betekent uiteraard ook minder instroom in de WAO. Kennelijk is zo'n arboconvenant een goed middel om ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid terug te dringen. Het is echter redelijk stil -- ik zou bijna zeggen muisstil -- als je kijkt naar de sectoren van de overheid waar ook arboconvenanten gelden. Kan de minister inzicht geven in de acties die bij de rijksoverheid worden ondernomen, bijvoorbeeld bij zijn eigen departement? En welke acties worden bij de lagere overheden ondernomen? Zijn daar ook arboconvenanten?

Arboconvenanten zijn een nuttig instrument en de VVD-fractie zou de minister in den brede willen aansporen om op dit gebied veel meer actie te ondernemen.

Wij hebben nog iets anders. Afgelopen april is de verbeterde Poortwachterwet van kracht geworden en dat betekent dat men op z'n vroegst over een halfjaar de eerste resultaten daarvan zichtbaar kan laten worden. Waarom wacht de minister de uitkomsten van deze wet niet af maar stapelt hij wet op wet? Straks kunnen wij bij een evaluatie niet eens meer onderscheiden waar het goede vandaan komt.

De VVD-fractie is van mening dat er al legio instrumenten zijn, zowel financieel als inhoudelijk, om de instroom in de WAO te keren. Zij vraagt zich dan ook af, of dit wetsvoorstel iets toevoegt aan dat instrumentarium en wacht met grote belangstelling het antwoord van de minister af.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Voorzitter. Mijn fractie is minder enthousiast dan mijnheer Wolfson maar ook minder sceptisch dan mevrouw Swenker. Zij neemt meer een tussenpositie in.

Met collega Wolfson is mijn fractie van mening dat transparantie goed is en dat het prima is dat bedrijven verantwoording afleggen over het door hen gevoerde sociale beleid, inclusief de instroom in arbeidsongeschiktheidsregelingen, arbobeleid, verzuimbeleid en andere aspecten van sociale beleid die in

verband staan met het thema ziekte en arbeidsongeschiktheid.

Met mevrouw Swenker deel ik de scepsis over de publicatie van één enkel cijfer per bedrijf, namelijk de WAO-instroom in een bepaald jaar. Zou er niet een veel forsere stap gezet moeten worden in de richting van een verplicht sociaal jaarverslag, waarin veel meer elementen in hun samenhang beschouwd aan de orde kunnen komen en waardoor bedrijven voor UWV, overheid, vakbonden, ondernemingsraden ook beter aanspreekbaar zijn op het door hen gevoerde sociale beleid?

Waarschijnlijk is dit wetsvoorstel niet effectief in termen van terugdringing van het arbeidsongeschiktheidsverzuim.

De regering probeert wel antwoord te geven op de daarover gestelde vragen, maar de antwoorden zijn dermate vaag -- zij zijn in ieder geval niet van cijfers voorzien -- dat ik vooralsnog het gevoel heb dat het wetsvoorstel niet effectief zal zijn. Ik meen dat wij veel meer te verwachten hebben van bijvoorbeeld de Pamba-regeling, althans voor zover die nog in stand is en voor zover een bedrijf zelf iets wil doen om te komen tot vermindering van de toestroom naar de WAO, geprikkeld door een vrij forse financiële sanctie als die van de Pamba-regeling. Ik verwacht niet dat een bedrijf iets zal doen vanwege de betrekkelijk kleine kans dat de naam van het bedrijf ooit gepubliceerd zal worden in een overzicht dat niet al te veel betekenis zal hebben.

Wat moeten we dan met dit wetsvoorstel? Tot dusverre heeft mijn fractie zich daarover in stilzwijgen gehuld. Wij hebben niet meegedaan aan de schriftelijke voorbereiding. De eindconclusie is dat als wij dit voorstel zien als een eerste stap in de richting van een bredere vorm van het afleggen van verantwoording door bedrijf voor het te voeren en gevoerde sociale beleid, het het voordeel van de twijfel verdient. Anders dan bij de behandeling van De Wet verbetering Poortwachter is in dit geval niet te vrezen voor hoge uitvoeringskosten en het risico van onuitvoerbaarheid. Het nadeel is dus hoogst waarschijnlijk beperkt. Daarom verdient dit voorstel het voordeel van de twijfel.

De heer **Hessing** (D66): Ik kan u goed volgen, maar de vraag is of een wet niet steeds getoetst moet worden aan het primaire oogmerk, aan het oogmerk dat geleid heeft tot het opstellen ervan. Het primaire oogmerk is hier het beperken van de instroom in de WAO. U zou dan van dit voorstel een zeer bescheiden resultaat kunnen verwachten. Als u dat zegt, kiest u voor een positieve formulering. Als de beperking van de instroom dus het oogmerk van de wet is, kan er maar sprake zijn van één toets, en die is dan negatief.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Ik zie dit voorstel ook als het begin van een, naar wij mogen hopen, tendens die inhoudt dat bedrijven wordt gevraagd meer openheid te betrachten bij het beleid dat zij op dit terrein voeren of dat zij überhaupt op sociaal terrein voeren. Ik zie dit dan ook als een beperkte eerste stap.

De heer **Hessing** (D66): Dan voegt u dus een andere oogmerk toe. Met dat andere oogmerk was deze wet niet opgesteld.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Ja, maar het staat mij vrij oogmerken toe te voegen.

De heer **Hessing** (D66): Uiteraard.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Mijnheer de voorzitter. In de memorie van toelichting bij de Wet verbetering Poortwachter werd nadrukkelijk aandacht besteed aan de verbeterde informatievoorziening en aan de communicatie met zowel de werknemers als de werkgevers. In het laatste geval ging het om de zogenaamde zoet-en-zuur-informatie. De werkgevers zouden kunnen gaan beschikken over datgene waarover de UWV reeds beschikte, namelijk de hoogte van de WAO-risico's van elk individueel bedrijf en de vergelijking van deze WAO-cijfers met het gemiddelde in de sector waarin het desbetreffende bedrijf opereert. Hiertoe zouden de werkgevers bij de jaarlijkse premiebeschikking branchevergelijkende informatie van de UWV ontvangen. Hiermee zou de werkgever dus zodanig worden geïnformeerd dat hij wist of hij een hoger arbeidsongeschiktheidsrisico had dan het gemiddelde van zijn sector en in welke mate dat het geval was.

Deze memorie van toelichting dateert van 17 april 2001. In de behandeling in de Tweede Kamer die volgde, is met name het aspect van de koppeling van de zoet-en-zuur-informatie aan de ziekmelding ter sprake gekomen. In de beantwoording werd gewezen op het advies van Actal. Het kabinet heeft dienovereenkomstig gehandeld en de koppeling als niet noodzakelijk en als niet wenselijk afgewezen, aangezien het gevaar bestond dat grotere werkgevers voortdurend berichten zouden ontvangen met dezelfde inhoud. Doel van de gekozen informatieverstrekking was het mogelijke gebrek aan inzicht omtrent de financiële gevolgen van arbeidsongeschiktheid bij werkgevers ongedaan te maken, hetgeen tot verbetering van de werking van de financiële prikkels moest leiden.

De behandeling van de Wet verbetering Poortwachter duurde tot eind november 2001. Ik heb nadrukkelijk deze voorgeschiedenis willen vertellen, omdat ik het bijzonder navrant vind in de memorie van toelichting bij het nu voor ons liggende wetsvoorstel te moeten lezen dat mede naar aanleiding van vragen over de openbaarmaking van WAO-gegevens op werkgeversniveau in twee AO's, AO's van respectievelijk 21 februari en 5 april 2001, het toenmalige kabinet heeft geconcludeerd dat het wenselijk is daartoe een verplichting bij wet te creëren.

Los van de inhoud, ook het volgende kabinet, inmiddels demissionair, heeft dan wel wat uit te leggen. Waarom dan deze openbaarmaking niet tegelijkertijd met de Wet verbetering poortwachter meegenomen? Ik zeg dit zo omdat degenen die toen aan het debat hebben deelgenomen van mij weten dat ik ook moeite had met weer een nieuw instrument, terwijl wij wisten dat de grote WAO-structuur nog zou moeten komen. Ik heb er steeds op gewezen dat de uitvoeringsorganisaties dat niet

telkenmale kunnen verwerken. Toen hebben we afgesproken dat met de Wet verbetering poortwachter dat voorlopig af was en dat wij dan zouden wachten op de structuurverandering. De verslagen van die AO's hebben wij later als Eerste Kamer pas gehad. Daaruit heb ik moeten lezen dat toen wij hier de wet aan het behandelen waren, allang bekend was dat er weer een volgende wetswijziging aankwam. Ik vind dat op het randje van onfatsoenlijk. Met de heer Wolfson ben ik van mening dat het onderhavige wetsvoorstel inzake de openbaarmaking, in de structuur van de Wet verbetering poortwachter had gepast. Dus het had daarin moeten worden meegenomen. Kortom, dit wetsvoorstel werd een week na de afhandeling van de SUWI-wetten in dit huis op 6 december 2001 ingediend.

Waarom gaat het nu eigenlijk bij deze wijziging? Het gaat er om, dat naast de eigen gegevens en de gegevens op sectorniveau de werkgevers maar ook de werknemers door de openbaarmaking van gegevens per werkgever inzicht krijgen in de WAO-instroompercentages van andere individuele werkgevers, zowel binnen als buiten de sector. De waarde hiervan is echter uiterst betrekkelijk. Uit de begeleidende, noodzakelijk geachte informatie zal duidelijk worden hoe beperkt de betekenis hiervan is, omdat er geen verdere differentiatie plaatsvindt. Immers, noch de WAO-lasten noch het WAO-lastenpercentage komen ter beschikking. Evenmin wordt inzicht gegeven in de oorzaak noch de mate van de arbeidsongeschiktheid of de omgevingsfactoren. Het instroompercentage is bovendien niet zuiver, omdat de uiteindelijke instroom hoger of lager kan zijn onder invloed van ingesteld beroep of bezwaar. Al met al heeft het voorliggende wetsvoorstel maar een zeer beperkte betekenis en overheerst onzes inziens de opmerking in de memorie van antwoord, dat andere door de CDA-fractie voorgestelde oplossingen de WAO-instroom niet uit de anonimiteit zouden halen en dat dit met het voorliggende wetsvoorstel juist wel wordt bereikt. Ging het dus met name daarom? Een vraag die wij gaarne beantwoord willen zien.

Dit brengt ons ook bij het verzoek van FNV-bondgenoten. De CDA-fractie heeft het toch goed begrepen, dat in de brief aan het LISV expliciet is gevraagd te kunnen beschikken over WAO-gegevens per bedrijf en dat als mogelijkheid werd geopperd dat dit ook zou kunnen geschieden door openbaarmaking. Het is derhalve niet zo, dat voor FNV-bondgenoten dit de enig mogelijke oplossing was. Het toenmalige kabinet heeft echter voorkeur uitgesproken voor de tweede mogelijkheid, de openbaarmaking, en heeft dienovereenkomstig gehandeld.

Het argument hiervoor lijkt dan vooral te zijn geënt op onvoldoende vertrouwen in de werking van de Wet verbetering poortwachter en dat op een moment dat genoemde wet zelfs nog niet in werking was getreden. Via de memorie van toelichting van deze wet heeft de CDA-fractie alsnog gelijk gekregen met haar waarschuwingen. De CDA-fractie komt tot deze veronderstelling mede op grond van een passage op bladzijde 2 van de memorie van antwoord aan de Eerste Kamer. Ik citeer: "dat met genoemde leden van de CDA-fractie het toenmalige demissionaire kabinet verwachtte dat de Wet verbetering

poortwachter zal leiden tot beheersing van langdurig verzuim en WAO-instroom, maar dat desalniettemin het totaalbeeld ten aanzien van het volume en de instroom in de verzuim- en arbeidsongeschiktheidsregelingen zorgelijk blijft".

De Wet verbetering poortwachter is dus ook weer een niet-toereikend instrument. Op grond van deze zorgelijke veronderstelling -- meer was het niet -- wilde het toenmalige kabinet dus een additioneel instrument inzetten om werkgevers en werknemers met een niet-financiële prikkel aan te zetten tot beheersing van de WAO-instroom. Dit is een uitermate zwakke redenering om een maatregel in te voeren die bijvoorbeeld ook het tegendeel zou kunnen bewerkstelligen, namelijk een geringere inzet in de preventieperiode. Bedrijven met een laag instroompercentage zouden dan immers gemakkelijk achterover kunnen gaan leunen, terwijl vanuit de specifieke situatie van het bedrijf een nog lager percentage binnen handbereik ligt. Dat is de andere kant van de medaille. De prikkel om dat extra tandje alsnog bij te zetten, is er dan immers niet meer. Dat is zeker niet denkbeeldig. Op een vergadering met ondernemers die van dit wetsontwerp kennis hadden kunnen nemen, is dit punt in de discussie volop aan de orde geweest.

In de nadere memorie van antwoord wordt gesproken over een extra gecreëerd moment, waarop bedrijven worden geattendeerd op de omvang van hun WAO-instroom. Deze attentie, zo lezen wij, kán bedrijven ertoe aanzetten hun inspanningen op het gebied van preventie en reïntegratie tegen het licht te houden. Kán, het zou dus ook anders kunnen uitpakken. Het is in ieder geval geen wetsvoorstel waarvan het resultaat, het doel dat wordt nagestreefd, te weten minder WAO-instroom bij voorbaat vaststaat.

Dat blijkt ook uit het niet kunnen aangeven van een gerede kwantitatieve inschatting van de beoogde gedragsreactie. Mevrouw Swenker vroeg hier ook naar. Ik moet toegeven dat een inschatting van de gedragsreactie die het wetsvoorstel beoogt teweeg te brengen, moeilijk exact is aan te geven. Trouwens, een gedragsreactie bij de een kan ook bij de ander een reactie in het gedrag bewerkstelligen. Dat heeft de Raad van State zo treffend in het negatieve advies naar voren gebracht. Het is en blijft slechts een signaal. Ik begrijp nu overigens ook zeg ik tegen mijn collega Wolfson welke beperkte invulling hij wil geven aan het begrip transparantie. Het is een sociaal-psychologisch appel. Dat brengt dan meer transparantie. Als dat zijn transparantie is, dan beoog ik een heel andere transparantie op het terrein van de gegevens van de WAO. Ik kom daar dadelijk nog even op terug.

Het WAO-instroompercentage als signaal is geen adequaat middel om te kunnen beoordelen of een bedrijf voldoende doet aan het beperken van het verzuim en de WAO-instroom. Ondernemers spreken dan ook over een dubbel gevoel, een bot middel en in ieder geval een veel te ongenueanceerde en eenzijdige maatregel. Een woordvoerder van een bedrijf met een zeer lage instroom - 0,7% terwijl het gemiddelde in die sector op 1,5% ligt -- spreekt zich voor publicatie uit, mits op grond van duidelijke definities. Deze duidelijke definities ontbreken. Het gaat om een bot cijfer, waar je in de praktijk niets mee

kunt. Ik vraag me af of de inzet is geweest om de definities heel goed aan te geven.

Het ontbreekt de CDA-fractie in ieder geval aan het geloof in de tucht van de publiciteit die een prikkelende werking kan hebben, een in de Tweede Kamer aangevoerd argument. Ik proef dat hier een beetje versluierd ook. Ik denk dat dat wel eens in het tegendeel kan verkeren.

Kortom, de CDA-fractie heeft ook nu nog de nodige twijfels over de effectiviteit van de voorgestelde maatregel en vreest evenals de Raad van State voor een disproportionele werking. Veel liever hadden wij dan ook gezien dat de Wet verbetering poortwachter alle kansen had gekregen de WAO-instroom terug te dringen, nu we hadden besloten dat die wet er kwam. Dit temeer, omdat het huidige demissionaire kabinet nu weet te melden dat de eerste voorlopige effecten van deze wet in de goede richting wijzen. Kan deze uitspraak nader worden toegelicht?

Dit is een positieve ontwikkeling, ondanks een onvoldoende voorbereiding op de Wet verbetering poortwachter. Ik verwijs naar de brief van de minister op stuk 26448, nr. 55, pagina 2. In plaats van met voldoening vast te stellen dat desondanks dus de goede richting is gevonden, wordt opnieuw de hardnekkigheid van de hoge instroom opgevoerd. Dit nu was veel eerder een duidelijk gegeven en was dit ook ten tijde van de behandeling van de Wet verbetering poortwachter. Overigens moet het een ieder duidelijk zijn dat de CDA-fractie zich niet van de ernstige WAO-problematiek als zodanig wil afmaken. Voor de oplossing zijn echter robuustere maatregelen noodzakelijk. Ik vermoed dat wetgeving over hetgeen wij beogen met de WAO nog even op zich zal laten wachten. Het was dan ook het beste geweest om twee jaar hard te werken aan de Wet verbetering poortwachter en dan te evalueren. De CDA-fractie heeft op zichzelf geen enkel bezwaar tegen openbaarmaking, maar wel op goede gronden en op basis van de benodigde gegevens om een verantwoord reïntegratiebeleid te kunnen voeren.

Het huidige demissionaire kabinet acht echter extra maatregelen nu uitdrukkelijk gewenst. Ik neem aan dat de minister best in staat is om dat goed uit te leggen. In het nader voorlopig verslag heeft de CDA-fractie reeds doen weten zich in dat geval, onder voorwaarden, niet langer te willen verzetten. De bewijslast dat het hier gaat om een noodzakelijke wijziging die effect zal sorteren, blijft echter bij het kabinet liggen. Om de werknemers, in casu de bonden, goed te bedienen, is dit eveneens niet noodzakelijk, gelet op de recente publicaties over de WAO-instroom als gevolg van RSI.

Bij de overwegingen en negatieve gevoelens van de CDA-fractie speelde met name een rol dat elke extra inspanning, hoe klein ook, momenteel van de uitvoeringsorganisatie niet kan worden gevraagd. Ter uitvoering van de voorliggende maatregel moet immers een extra verwerkingsverslag worden gemaakt. Ik ben het met de heer Wolfson eens dat de UWV deze relevante gegevens heeft, maar uit de stukken is duidelijk gebleken, en dat is ook bevestigd, dat je er dan nog niet bent. Er zijn toch weer extra automatiseringsslagen nodig. En elke nieuwe druppel kan op het ogenblik bij de

uitvoeringsorganisatie de toch al volle emmer doen overlopen. Alle aandacht dient naar onze mening te worden besteed aan het op orde brengen van het UWV. Nogmaals bevestigt het kabinet dat er geen sprake zal zijn van een in betekenende mate verzwaring van de uitvoering. Heeft het kabinet hierbij overwogen dat het UWV zich bij openbaarmaking geen enkele fout kan permitteren? Immers, bij fouten worden ondernemers ten onrechte aan de schandpaal genageld. Een gang naar de rechter van de getroffen ondernemers is dan niet uitgesloten.

Wij nemen van het opnieuw bevestigde standpunt goede nota, maar moeten hiernaast constateren dat de in dit kader gestelde vragen niet het antwoord hebben gekregen, soms in het geheel niet, dat noodzakelijk is om over onze twijfel heen te stappen. Geconstateerd moet worden dat de achterstanden bij de einde-wachttijdbeoordelingen weliswaar eind 2002 zullen zijn ingelopen, maar de achterstanden bij de herbeoordeling WAO eerst eind 2003. De hardnekkigheid van deze problematiek heeft in hoge mate van doen met een nog niet goed functionerende uitvoeringsorganisatie. Over het op orde zijn van het financieel beheer wordt zelfs met geen woord gerept. Moet het kabinet ons hierop het antwoord schuldig blijven? Dat doet veronderstellen dat het financieel beheer ook in het komende jaar nog niet aan de gerechtvaardigde verwachtingen zal voldoen. Of ziet de CDA-fractie dat verkeerd?

Uit de brief van de huidige demissionaire minister van 11 september 2002 citeer ik een passage op pagina 3: "Duidelijkheid in de uitvoering acht ik van groot belang. Daarmee komt de vraag op of de keuze voor de vorming van het UWV binnen SUWI een juiste is geweest. Een nieuwe discussie over de structuur van de uitvoering draagt echter niet bij aan de kwaliteit van de uitvoering in de komende jaren".

Krap een jaar na de inwerkingtreding van SUWI moet een dergelijke vraag blijkbaar worden gesteld. Dat zegt veel, heel veel! Laat ik de minister echter geruststellen: ook de CDA-fractie beoogt op dit moment geen nieuwe discussie over de structuur, maar acht zich door dit alles volstrekt gelegitimeerd om kritische vragen te blijven stellen.

Het is intussen duidelijk dat, mede gelet op de uitkomsten van de nulmeting, inderdaad moet worden uitgegaan van een lange termijn aanpak, noodzakelijk om de bouw van het UWV op het niveau van de gewenste kwaliteit van uitvoering te brengen. Wat ons, evenals bij het CWI, in het bijzonder stoort, is dat nu eerst wordt toegegeven dat de startsituatie van het UWV minder rooskleurig was dan werd aangenomen en dat de voorbereiding op de Wet verbetering poortwachter onvoldoende is. Ook in dit opzicht is de Eerste Kamer door de toenmalige bewindslieden op het verkeerde been gezet. De CDA-fractie verwacht hierover op termijn een volledige rapportage.

Voorzitter. Ik zal een gedeelte van mijn tekst overslaan, omdat ik anders te veel over mijn spreektijd heen ga. De vraag resteert of de bereidheid aanwezig is om bij een eventuele aanvaarding van dit wetsvoorstel tot een latere invoeringsdatum over te gaan, bijvoorbeeld 1 januari

2004? Of bestaat de bereidheid om bij een eerdere invoering te denken aan een prioriteitsbehandeling voor die sectoren waar de WAO-instroom bijzonder hoog ligt? In ieder geval moet dan worden gedacht aan sectoren waarvan de medewerkers relatief veel kans hebben om in de WAO terecht te komen. Het lijkt een goede zaak dat ook de overheid en de publieke sector zich meer en meer bewust worden van hun voorbeeldfunctie. Ik sluit graag aan bij de cijferanalyse van mevrouw Swenker.

In de regeling die nu wordt gekozen, wordt uitgegaan van rapportage voor juli. De CDA-fractie heeft verder gelezen dat de rapportage per sector zal plaatsvinden, waarbij zelfs voor sectoren waarin het aandeel werknemers met een bovengemiddeld WAO-risico substantieel is, dit zal worden vermeld. Er zal dus in dit opzicht sprake kunnen zijn van differentiatie, waardoor ook gemakkelijker aan ons verzoek kan worden voldaan.

De CDA-fractie zal te zijner tijd ook graag toetsen of de toelichting, te verzorgen door het UWV, metterdaad een helder inzicht verstrekt in de betekenis van de instroomcijfers. Met grote belangstelling wachten wij de beantwoording van onze vragen af.

*N

De heer **Hessing** (D66): Voorzitter. Na deze zeer kritische beschouwing van mevrouw Van Leeuwen zou ik haast tegen de regering willen zeggen: met zulke vrienden heb je geen vijanden meer nodig. Gelet op de inhoud van haar kritiek, vind ik de conclusie van mevrouw Van Leeuwen dat zij voor het wetsvoorstel wil stemmen, wellicht een beetje voorbarig. De minister moet eerst maar eens aantonen dat deze wet noodzakelijk is in deze fase van de strijd tegen instroom in de WAO.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Wij hebben niet alleen een voorlopig verslag maar ook een nader voorlopig verslag gekregen. Wij hebben er in de commissie over gesproken. Ik weet niet of de heer Hessing daarbij aanwezig was. Tijdens dat overleg heb ik dat reeds bekend gemaakt. En ik ben nu eenmaal altijd consistent in mijn gedragingen.

De heer **Hessing** (D66): Dat klopt, maar ik heb heel goed geluisterd naar de inhoud van het betoog van mevrouw Van Leeuwen. Dat was glashelder, maar zodanig glashelder dat het, gerelateerd aan het oogmerk van het wetsvoorstel, ook buitengewoon negatief van toonzetting was. Ik heb op zichzelf wel begrip voor haar conclusie, maar ik vond die nog niet helemaal sporen met de inhoud van haar bijdrage.

Voorzitter. In deze Kamer is recent van gedachten gewisseld over de reikwijdte van een kabinet met een demissionaire status. Daarbij is gebleken dat de interpretatie van het begrip "landsbelang" met enige goede wil tot een verrassend breed beeld kan leiden. Mijn fractie heeft vooralsnog niet de indruk dat het onderhavige wetsvoorstel zich in de weldadige schaduw van dit begrip kan neervlijen. Ik zag dat niet zozeer omdat het probleem van de WAO niet groot genoeg is. Integendeel, ik denk dat de kwestie rond de WAO een zodanig maatschappelijk probleem vormt dat er juist behoefte is aan serieuze, gedegen en zo nodig verreichende maatregelen die echt

zoden aan de dijk zetten. In dat beeld past het onderhavige wetsvoorstel vooralsnog niet. Het roept bij mijn fractie eerder het beeld op van het schuiven met de dekstoel op de Titanic. Het is goed bedoeld, maar echt helpen doet het niet.

De kernvraag is immers: gaat dit wetsvoorstel een serieuze bijdrage leveren aan het terugdringen van de instroom of doet het dat niet? Vooralsnog is mijn fractie er niet van overtuigd dat dit wetsvoorstel dat gewenste effect in betekenisvolle mate zal hebben. De regering heeft eigenlijk geen harde onderzoeksgegevens of andere bewijsstukken voorhanden, waaruit blijkt dat het publiceren van WAO-instroomcijfers van bedrijven met meer dan 250 werknemers echt tot resultaten leidt. De regering geeft immers zelf in de nadere memorie van antwoord aan dat een gerede kwantitatieve inschatting van de beoogde gedragsverandering niet te geven is. Maar waarom zouden wij dan met dit wetsvoorstel verder gaan? Waarom steken wij niet alle beschikbare energie in maatregelen die wel succes met zich brengen?

De WAO-problematiek is te ernstig om zomaar in te stemmen met elk voorstel dat mogelijk -- en niet meer dan dat -- een bijdrage kan leveren aan de instroomproblematiek. De kennelijke noodzaak om over te gaan tot het stapelen van maatregelen na de Wet uitbreiding loondoorbetalingsplicht bij ziekte, de Wet premiedifferentiatie en marktwerking bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en de Wet verbetering poortwachter vormt veeleer de illustratie van het feit dat het lek nog niet boven water is. Voor het toevoegen van nog weer een maatregel moeten echt overtuigende argumenten voorhanden zijn. Anders zouden wij moeten overwegen om dat niet te doen. Kennelijk is de gedachtelijn: baat het niet, dan schaadt het niet. Van het laatste is mijn fractie ook niet overtuigd. Dan gaat het vooral om de effecten van deze wet voor bedrijven die werk maken van het aannemen van personen met een verhoogd WAO-risico. Zij lopen de kans dat zij gestraft worden voor goed gedrag.

De regering acht het risico gering dat bedrijven om die reden hun inspanningen straks zullen bijstellen. Los van de vraag of bedrijven hierop zullen anticiperen -- mijn fractie kan dat niet uitsluiten en de regering evenmin -- is het op zichzelf een slechte zaak te noemen dat bedrijven als het ware op een rode lijst komen te staan en dat geen acht geslagen wordt op hun inspanningen ter zake. Differentiatie is niet mogelijk. Mevrouw Van Leeuwen zei al dat bedrijven die een lage instroom hebben nu wellicht als gevolg van het presenteren van deze cijfers achterover gaan leunen en niet meer gaan doen aan het beperken van de instroom van de WAO. Ik vraag mij dus aan twee kanten af of het wetsvoorstel positieve effecten zal hebben. Het negatieve beeld dat ontstaat van bedrijven die hun goede wil tonen, zou al meer kapot kunnen maken dan ons allen lief is. De regering is kennelijk bereid om te accepteren dat de goede bedrijven moeten lijden onder de kwade. In ieder geval is een differentiatie naar sectoren van groot belang. Eerst zouden de sectoren aan bod moeten komen die een verbetering van het gedrag behoeven. Daaraan zou dit wetsvoorstel een bijdrage

moeten leveren, maar ik laat mij eerst nog graag overtuigen van de noodzaak van dit wetsvoorstel.

Minister **De Geus**: Voorzitter. Het is de tweede keer dat ik hier het woord mag voeren, nu ter verdediging van een wetsvoorstel dat door de vorige regering is ingediend. De vorige keer betrof het een initiatiefwetsvoorstel. Dit wetsvoorstel is ingediend door de heer Hoogervorst; er komt misschien nog een wetsvoorstel van de heer Vermeend en ik hoop het nog mee te maken dat hier een grootser wetsvoorstel behandeld zal worden. Ik ben het ermee eens dat wij de WAO en de problemen daaromheen in een breder verband moeten bespreken. Dit kabinet, demissionair of niet, spant zich ervoor in om dat debat voor te bereiden. Tegen de tijd dat wij in de Tweede Kamer op een bepaald punt van afhandeling zijn gekomen, kom ik graag naar de Eerste Kamer om vergaande maatregelen te verdedigen.

Ik heb het gevoel dat ik dit wetsvoorstel tussen twee grote rotsblokken door moet loodsen. Op het ene rotsblok staat: gaat u niet te ver. Op het andere rotsblok staat: dit gaat lang niet ver genoeg. Zo zijn de bijdragen uit deze Kamer ook wel te kenschetsen. Nu zie ik tussen die twee rotsblokken een stroomversnelling. Het oogmerk van dit wetsvoorstel is om werkgevers te stimuleren om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen. Het gaat erom dat dit gedrag in een stroomversnelling geraakt. Het antwoord op de vraag of wij hiermee de WAO-problematiek oplossen is "nee" en het antwoord op de vraag of wij hiermee een bijdrage leveren aan de oplossing van de WAO-problematiek is "ja". De vraag of er naast voordelen ook nadelen of beperkingen zijn, moet ik met "ja" beantwoorden. De vraag of deze voordelen tegen de nadelen opwegen, moet ik ook met "ja" beantwoorden. Dit is in het kort de denklijn.

De achtergrond is dat de hoge WAO-instroom een hardnekkig probleem is. Dat rechtvaardigt de inzet van meerdere instrumenten. De jaarlijkse openbaarmaking van het WAO-instroompercentage heeft een preventief-motiverende werking, in het verlengde van het beleid met betrekking tot financiële prikkels en de Wet verbetering poortwachter. Het levert een extra attentiemoment. Er kunnen vergelijkingen worden gemaakt en het maakt het mogelijk dat de gegevens worden besproken op het niveau van directie en managementverantwoordelijken. Wij moeten dit uit de anonimiteit halen, maar daarvoor is wel een wettelijke basis nodig. Het gaat immers om openbaarmaking van WAO-gegevens van individuele bedrijven. Dit is de achtergrond van het wetsvoorstel. Het staat echter niet op zichzelf. Ook de Wet verbetering poortwachter is een belangrijk instrument, dat overigens nog maar kort in werking is. Ook zijn genoemd de ARBO-convenanten. Het doel van deze wet is het geven van een impuls aan het debat over preventie en reïntegratie binnen bedrijven. Wij stimuleren preventie, ARBO-beleid, verzuimbeleid en reïntegratiebeleid door de gegevens over de WAO-instroom uit de anonimiteit te halen. Dit kan een eerste stap zijn, want de discussie hierover zal verder gaan. Ik kom hier graag op terug als wij in meer brede zin over de WAO spreken.

In dit wetsvoorstel is dus sprake van het kleine instrument van de openbaarmaking van WAO-gegevens. Die gegevens worden al toegezonden aan de bedrijven. Nu gaat het om openbaarmaking. Het WAO-instroompercentage wordt verkregen door het aantal werknemers van een bedrijf, die recht hebben gekregen op een WAO-uitkering in het kalenderjaar voorafgaande aan het jaar waarin de cijfers openbaar worden gemaakt, te delen door het gemiddelde aantal werknemers dat in dienstbetrekking stond tot de werkgever in het voorafgaande jaar.

Mevrouw **Swenker** (VVD): De minister heeft het over "bedrijf" en "werknemer". Hij weet dat de overheid, het onderwijs en de gezondheidszorg verantwoordelijk zijn voor ongeveer 1/3 van de WAO-stroom. Blijven de grote "vervuilers" buiten schot, of bedoelt de minister met werknemers ook ambtenaren?

Minister **De Geus**: Deze interruptie geeft mij de gelegenheid om mijn betoog te corrigeren. Waar ik het woord "bedrijf" gebruikte, bedoelde ik "arbeidsorganisatie". In mijn spreektekst staat het helaas verkeerd. Ik heb het dus over arbeidsorganisaties en dan vooral ook over arbeidsorganisaties in de publieke sector. Ik kom straks nog even terug op de bestaande verschillen. Het zijn overigens niet de grootste "vervuilers", maar het is belangrijk dat wij elkaar in dit debat goed verstaan.

Het wetsvoorstel handelt dus over de meting van het WAO-instroompercentage. Gezegd is dat daarmee niet de beleidsinspanning wordt gemeten. Dat is waar.

Wij meten namelijk niet hoe gevaarlijk er wordt gereden, maar wel wat de snelheid is. Het moge duidelijk zijn dat er meer aan de hand is. Het is echter niet onze ambitie om het totale beleid te meten, hetgeen niet wegneemt dat dit hulpmiddel het mogelijk maakt om het debat over de vraag hoe het beleid eruit zou moeten zien, op een goede manier te kunnen voeren.

De gegevens over de WAO-instroompercentages worden per sector gegroepeerd, omdat zich in een sector soortgelijke arbeidsomstandigheden en arbeidsrisico's voordoen. Dit is van belang om een eerlijke vergelijking mogelijk te maken.

De ministeriële regeling die een uitvloeisel van de wet kan zijn, richt zich eventueel op arbeidsorganisaties van meer dan 250 werknemers. In de regels voor de wijze van openbaarmaking zal de gehanteerde maatstaven goed worden aangegeven. Verder zullen hierin de algemene sectorale ontwikkeling in de instroom in de WAO duidelijk worden gemaakt en zullen factoren als leeftijd, geslacht, opleiding en verhoogd WAO-risico worden aangegeven. Op deze manier kunnen de gegevens die uit de administratie gehaald kunnen worden, worden gebruikt om een helder beeld te creëren. Daarmee wil ik niet zeggen dat wij hierdoor ook inzicht kunnen krijgen in de oorzaken van arbeidsongeschiktheid of het gevoerde beleid. Dat wordt -- ik herhaal het nog maar eens -- met dit wetsvoorstel ook niet beoogd.

Voorzitter: Braks

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Grote bedrijven met een laag verzuimpercentage hebben recht op duidelijke definities. Wij moeten immers inzicht kunnen krijgen in het beleid van deze bedrijven terzake. Cijfers zeggen op zichzelf immers niet zo veel. Ik ken grote bedrijven met meer dan 250 werknemers die als eerste bereid waren om langdurig werkelozen te plaatsen en andere kwetsbare groepen. Deze bedrijven hebben natuurlijk een hoger WAO-cijfer. Wat betekent zo'n cijfer in dit geval? Het lijkt erop dat het goede gedrag van deze bedrijven wordt "beloond" door de openbaarmaking van dit cijfer, zonder dat daarbij wordt aangegeven wat zij hebben gedaan voor de reïntegratie van kwetsbare groepen in de samenleving.

Minister **De Geus**: Bij het opstellen van de definities zal een aantal omgevingsfactoren worden gebruikt. Ik noemde al het geslacht met zijn evidente verschillen, leeftijd en opleiding. Het is mijn voornemen om in die ministeriële regeling voor zover mogelijk het personeelsbeleid van een werkgever te verdisconteren als hij beleid heeft ontwikkeld voor mensen die op afstand staan van de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld als gevolg van een WAO-verleden. Dit is nog niet technisch uitgewerkt, maar dat neemt niet weg dat het wel mijn ambitie is om dit aspect mee te nemen. In de voorbereiding is mij namelijk duidelijk geworden dat voorkomen moet worden dat goed gedrag wordt afgestraft door slechte cijfers. Ik denk dat wij dit aspect kunnen verdisconteren, omdat de gegevens over personeelsbeleid voor mensen met een uitkeringsachtergrond bij het UWV beschikbaar zijn. Vooralsnog ga ik ervan uit dat het meegenomen wordt in de ministeriële regeling, mits de uitvoering hiervan geen al te grote druk legt op het UWV.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Ik heb een wetstechnische vraag: kan dat wel? In het wetsvoorstel staat dat het UWV gegevens bekendmaakt. Welke gegevens dat zijn, staat in het eerste lid van artikel 80a. In het tweede lid staat dat bij ministeriële regeling nadere regels worden gesteld omtrent de wijze van openbaarmaking van deze gegevens.

Minister **De Geus**: Bij de wijze van openbaarmaking gaat het erom welke algemene gegevens kunnen worden gekenschetst als omgevingsfactoren. In de geschiedenis van de behandeling van dit wetsvoorstel is steeds de rol van omgevingsfactoren en sectorale ontwikkelingen aan de orde geweest. Ik heb dat net al geschetst. Er kan in een bedrijf sprake zijn van een afwijkende man-vrouwverdeling als de WAO-instroom bij mannen en vrouwen afwijkt. Ook opleiding is een van die factoren. Het is de bedoeling dat bij het maken van de definities het aspect wordt meegenomen dat ik net noemde.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Dan wordt het UWV toch veel zwaarder belast? Het UWV moet dan niet alleen ophoesten hoeveel werknemers van een bedrijf er in enig jaar in de WAO zijn terechtgekomen, maar ook of het mannen of vrouwen waren, hoe oud zij waren, wat voor verleden zij hadden enzovoorts.

Minister **De Geus**: Het is mij reeds duidelijk geworden dat deze gegevens heel simpel boven tafel te halen zijn. Zij kunnen in de statistieken worden gevonden. Deze gegevens zijn overigens reeds nu per sector heel eenvoudig beschikbaar. Met de gegevens die ik zojuist heb toegevoegd, wil ik zo ver mogelijk komen, mits dit de uitvoering niet te veel belast. Ik wil het gegeven van een eventueel WAO-verleden of van een andere uitkering waarbij sprake is van een grote afstand tot de arbeidsmarkt, betrekken bij de gegevens over het personeelsbestand.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Mijn reactie sluit aan op de vraag van mevrouw De Wolff of dit wel kan. Bij de beoordeling van dit wetsvoorstel heeft mijn fractie natuurlijk de gehele behandeling in de Tweede Kamer en de Eerste Kamer betrokken. Ik heb om toelichting gevraagd, omdat nadrukkelijk heel veel zaken zijn uitgesloten die in de toelichting van het UWV zullen worden omschreven. Het is eigenlijk heel wonderlijk dat wij zo'n belangrijk stuk, waarover het bedrijfsleven straks vragen kan stellen, niet hebben. Uit de voorbehandeling heb ik de conclusie getrokken dat de minister gelijk heeft. Ik ben blij met zijn toezegging om een en ander nog eens te bekijken, omdat dit een heleboel kou uit de lucht neemt. Als het in relatie wordt gebracht met iets anders, wordt ten minste recht gedaan aan zo'n percentage. Het gaat mijn fractie niet zo zeer om de openbaarmaking, maar om de uitvoering. De minister moet dus nagaan of het inderdaad rechttoe rechtaan kan worden uitgedraaid, zodat het gemakkelijk in een computerprogrammaatje kan worden meegenomen.

Minister **De Geus**: Door verschillende woordvoerders is gevraagd naar de effecten. Ik kan geen kwantitatieve inschatting geven van het effect van dit wetsvoorstel, dat zeg ik klaar en helder. Het gaat hier om een nuttige, maar beperkte maatregel, waarbij een kwantitatieve inschatting van de effecten niet mogelijk is.

De heer **Hessing** (D66): De minister hanteert de kwalificatie "nuttig". Hij moet dan toch een beeld hebben van de effecten? De minister zegt de effecten niet te kunnen duiden, dus het woord "nuttig" lijkt mij een wat ruime omschrijving.

Minister **De Geus**: "Nuttig" is een kwalitatief begrip. Met name de wetenschap van de economie legt zich erop toe, dit begrip te kwantificeren.

Het nut van dit wetsvoorstel ligt met name in de bewustwording, de prikkel tot discussie en verantwoording. Het kwantificeren van dat effect is mij op dit moment onmogelijk. Met name mevrouw Swenker heeft gewezen op het moeilijk te bewijzen nut van een prikkel als deze, in tegenstelling tot het nut van financiële prikkels. Daarbij plaats ik echter een kanttekening. Van veel financiële prikkels is van tevoren wel eens te gemakkelijk een nuttig effect verondersteld op basis van de kennis van de wetenschap. Dit leidt tot filosofische vragen. Is een financiële prikkel geen straf? Is een openbaarmaking wel een straf? Is het nut van financiële

prikkels op voorhand altijd te bewijzen, omdat je een modelletje kunt maken dat aangeeft dat als mensen armer worden, zij harder gaan werken of van gedachten veranderen? Het is te eenzijdig om de WAO-problematiek alleen met financiële prikkels te lijf te willen gaan. Dat heeft mevrouw Swenker overigens ook niet gezegd; zij heeft haar steun uitgesproken voor wetgeving als Wet verbetering poortwachter. Het enkele feit dat het nut kwantitatief van tevoren niet te bewijzen zou zijn, maakt niet dat dit geen nuttig wetsvoorstel zou zijn.

In absolute aantallen leveren de sectoren zorg, onderwijs, WIW/WSW, overheid en uitzendbedrijven de hoogste WAO-instroom. In de overheidssector heeft er in 2001 in vergelijking tot 2000 zelfs een stijging van 25% plaatsgevonden. Deze stijging wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door een inhaalslag. In 2001 zijn veel van de achterstanden bij de keuringen weggewerkt. Aan het einde van dit jaar kan worden beoordeeld in hoeverre die stijging van 25% incidenteel of structureel is.

De gemiddelde instroomkans in de WAO lag in 2000 op 1,5%. De branche met de relatief hoogste instroomkans was die van de horeca en catering. Andere branches met een kans van boven de 2% zijn de reiniging en de uitzendarbeid. Overheid, zorg en onderwijs zitten dus niet in die hoogste categorie. De uitstroom is daar in absolute zin echter zo groot dat ik, mede op basis van opmerkingen in deze Kamer, mij voorneem om in de uitvoering van deze wet naast de sectoren met de hoogste instroomkans, ook prioriteit te geven aan de sectoren die in absolute zin zorgen voor een grote WAO-instroom. Het gaat dan dus om de sectoren zorg, onderwijs, overheid, WIW/WSW.

Door daaraan prioriteit te geven, wordt ook een ander doel bereikt. Ik kom in dat verband bij het onderscheid tussen bedrijven waarvan de politiek het speelveld en de werkwijze bepalen en andere bedrijven.

Er is in dit land veel discussie over de stellingen dat je fatsoen moet doen en dat de overheid het goede voorbeeld moet geven. Ik wens geen verantwoordelijkheid te dragen voor het geval waarin bedrijven uit de private sector bezwaar maken tegen het openbaar maken van hun gegevens, terwijl het grote probleem ergens anders ligt. Het maatschappelijk signaal is dat de sectoren met de grootste vervuiling bij voorrang voorop moeten lopen bij het openbaar maken van de gegevens. Daaronder vallen zeker de sectoren van zorg, onderwijs, overheid en WIW/WSW. Over dit probleem zal ik mij met het UWV verstaan. Het is een kwestie van prioritering. Met het aanpakken van het probleem geeft de overheid aan dat zij het ook zeer serieus neemt. Overigens lok ik er natuurlijk mee uit dat de sectoren de overheid dan weer als speelveldbepaler van het werkgeversbeleid zullen aanspreken, maar ik vind dat wij het debat daarover moeten aangaan. Wij moeten er niet voor wegllopen, omdat een en ander ook te maken heeft met de integriteit van de overheid in haar dubbele rol van wetgever en werkgever. De toezegging doe ik graag bij dezen.

De heer Wolfson heeft gesuggereerd om naast de bestaande prikkels, waarvan de zojuist genoemde een beperkte is, een extra prikkel toe te voegen. In het Engels zegt men in verband met de suggestie van de heer

Wolfson: "It's better to have a carrot than a stick." Zijn voorstel om een ondernemersprijs in te stellen lijkt mij prima gedachte. Ik hoop dat hij mensen vindt die de prijs willen financieren. Van vriendelijke zijde kreeg ik toegefluisterd dat ik de ondernemersprijs dan maar de Geuzenprijs zou moeten noemen. Als de heer Wolfson mij een financier kan aanreiken, neem ik graag de regie en zal de prijs de Wolfson-prijs heten. Ik doe de suggestie niet schertsend af, maar neem haar graag mee. Als wij gegevens openbaar maken, kunnen wij de positieve prikkel van waardering van goed gedrag op de een of andere manier honoreren. De prijs hoeft daarbij niet zo duur te zijn dat wij hem niet kunnen financieren.

Mevrouw De Wolff heeft aangegeven dat het wetsvoorstel van haar fractie het voordeel van de twijfel krijgt. Het kwantitatieve effect is voor haar niet bewezen en ik zeg ronduit dat ik haar dat effect niet kan noemen op dit moment. Zij vindt het wetsvoorstel een stap in de richting van een bredere mate van verantwoording. Ik vind het wel een stap in de richting van een bredere accentuering van de verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers op ondernemingsniveau. Of daarbij de weg van nog meer publieke verantwoording zal worden gezocht, weet ik nog niet. Ik kom daarop graag terug in een volgend debat over de WAO.

Mevrouw Van Leeuwen vroeg of ik de uitspraak kan toelichten dat de eerste voorlopige effecten van de Wet verbetering poortwachter in de goede richting wijzen. Arbodiensten nemen positieve signalen waar over de werking en de effecten van de wet. Ze melden dat bij een licht stijgende tendens in de verzuimfrequentie een daling zichtbaar is in het aantal gevallen waarbij de verzuimduur de dertien weken overschrijdt. In de sectoren waarin op grond van convenanten of anderszins al eerder een werkwijze is ingevoerd die overeenkomt met die van de Wet verbetering poortwachter, zijn de resultaten nog duidelijker. In het wegvervoer was er in de eerste helft van 2002 landelijk een daling van de WAO-instroom met 15%. Ook in de sectoren onderwijs en zorg, waarin per convenant eerder een soortgelijke werkwijze is ingevoerd, zijn de resultaten sprekend.

Gevoegd bij een in het algemeen gunstige houding van betrokken medewerkers van Arbo-diensten over de werkwijze sinds de Wet verbetering poortwachter rechtvaardigt dit de verwachting van een positief effect van deze wet. In die zin versterken de instrumenten elkaar. Ik was gisteren op werkbezoek bij de UWV in Dordrecht. Bij bestudering van een aantal casus bleek dat het nu vaak nog zo erg lang duurt voordat er met betrokkenen een "confronterend" gesprek plaatsvindt, in mijn eigen woorden. Als dat pas na acht of negen maanden wordt gevoerd, is het in veel situaties al zo laat. Daarbij is de ervaring van de UWV, die de Wet verbetering poortwachter voor de uitzendsector uitvoert, dat die confronterende gesprekken, waarin ook een appel wordt gedaan aan de eigen verantwoordelijkheid van de betrokkenen, in een veel eerder stadium plaatsvinden en dat dit ook daadwerkelijk tot resultaten leidt. Hieraan kan nog de rapportage van de UWV Verbetertraject claimbeoordeling WAO over het derde kwartaal 2002 worden toegevoegd. Daaruit blijkt dat sinds de invoering

van de Wet verbetering poortwachter de gemiddelde verzuimduur van uitzendkrachten afneemt. Ook neemt de absolute verzuimduur bij deze groep af. Met name verzuim van langer dan 42 dagen trad in 2002 minder op dan in 2001. Dit zijn dus gegevens die de UWV uit de eigen praktijk kent.

Mevrouw Van Leeuwen heeft nog gevraagd of het kabinet heeft overwogen dat de UWV zich geen enkele fout kan permitteren, omdat bedrijven of andere arbeidsorganisaties anders naar de rechter zullen stappen. Hiermee komen wij terecht bij het gevoelige punt van de werkbelasting van de Uitvoeringsorganisatie werknemersverzekeringen. Uiteraard moet de UWV de uiterste zorgvuldigheid betrachten. De UWV is zich hiervan bewust. Zorgvuldige en correcte bepaling van de instroompercentages is dus van groot belang. Nu is er juist met het oog hierop gekozen voor de gegevens waarover de UWV met het huidige informatieproces al beschikt. Het probleem van de zorgvuldigheid blijft in de praktijk dus beperkt tot het berekenen van het percentage als zodanig. Het kabinet heeft geen aanleiding, te twijfelen aan de zorgvuldigheid bij de UWV. En omdat de sectorale overzichten eerst worden toegezonden aan de bedrijven en andere arbeidsorganisaties die erin voorkomen, is er een mogelijkheid om gegevens die toch nog onjuist blijken te zijn, te corrigeren voordat ze openbaar gemaakt worden. Verder treedt er nauwelijks een verzwaring van de werklast op; hierover is ook met de UWV gesproken. Hier zou natuurlijk wel sprake van zijn als er op grond van dit wetsvoorstel veel meer gegevens werden gevraagd en als er extra gegevens van de arbeidsorganisaties moesten worden ingewonnen.

Ook heeft mevrouw Van Leeuwen nog gevraagd of de arbeidsinspectie niet al een rol speelt bij de beheersing van de instroom in de WAO. Zij doet dat inderdaad, maar haar bijdrage is eigenlijk beperkt tot in de situaties waarin de instroom wordt veroorzaakt door factoren die met de arbeid of het bedrijf verband houden. Dit wetsvoorstel voorziet niet in uitbreiding van de rol van de arbeidsinspectie.

FNV Bondgenoten heeft in een brief inderdaad verschillende oplossingen aangereikt, maar in een brief van 15 februari 2001 staat: "Wij gaan ervan uit dat u er zorg voor zult dragen dat wij de door ons gevraagde WAO-instroomgegevens per bedrijf zullen krijgen, dan wel dat deze gegevens openbaar gemaakt worden. Dit laatste heeft onze voorkeur." Wat het kabinet betreft laat dit citaat niets aan duidelijkheid te wensen over.

Er is ook nog gevraagd of er niet het gevaar van een averechtse werking dreigt, namelijk juist een geringere inzet in de preventiefase van bedrijven met een relatief laag instroompercentage. Wij achten dit gevaar gering, erg gering. Bedrijven met 250 werknemers of meer en met een lage instroom in de WAO zullen die in hoge mate te danken hebben aan een adequaat preventie- en reïntegratiebeleid. Deze bedrijven zullen in de publicatie op grond van dit wetsvoorstel een bevestiging van hun inspanningen zien. Dit komt ook tot uiting in een lagere WAO-premie en in het achterwege blijven van sancties op grond van de Wet verbetering poortwachter.

Er is geen enkele reden om aan te nemen dat bedrijven genoemde inspanningen zouden afbouwen.

Mevrouw Van Leeuwen heeft specifieke informatie gevraagd rondom het functioneren van het UWV. Zonder een heel exposé te geven over de stand van zaken bij het UWV, wil ik daarop kort antwoorden. De achterstand bij de beoordelingen einde wachttijd zal inderdaad eind 2002 zijn weggewerkt en de achterstand bij de herbeoordelingen zal eind 2003 zijn weggewerkt. In die tussentijd moeten de acties in het kader van Wet verbetering poortwachter helemaal op orde zijn. In de prioritering van het wegwerken van achterstanden hebben de claimbeoordelingen einde wachttijd de eerste voorrang, de Wet verbetering poortwachter de tweede en de herbeoordelingen de derde. Een en ander kan eind 2003 op orde zijn. Het is geen haastige inhaalslag en leidt niet tot kwaliteitsverschraling, zoals o.a. blijkt uit het feit dat het percentage toekenningen op basis van medisch 80%/100% nog steeds daalt en het toegekende percentage volledige arbeidsongeschiktheid zich stabiliseert op het lage niveau uit 2001: 57% in verhouding tot 72% in 1998. Specifiek ten aanzien van het financieel beheer is met het UWV de afspraak gemaakt dat dit eind van het jaar volstrekt op orde is. Dit was ook voor mij een punt van zorg. Onlangs is in een gesprek dat ik had met de raad van bestuur van het UWV bevestigd dat deze doelstelling gerealiseerd wordt. Dat is voor mij van groot belang. In het kader van dit wetsvoorstel is het misschien een side-point., maar onze inspanning is sterk gericht op het op orde brengen van die organisatie.

Mevrouw Van Leeuwen heeft een aantal stellingen ingebracht als het gaat om de voorbereiding van het UWV op de Wet verbetering poortwachter. Ik stel u voor, daarop zo nodig in tweede termijn terug te komen als er specifieke nadere vragen zijn, omdat het anders een te wijdlopieg betoog zou vergen. Mag ik u, indien noodzakelijk, hetzij schriftelijk hetzij mondeling antwoorden?

Aan het einde van mijn beantwoording wil ik graag mijn toezeggingen concretiseren. Allereerst betreft dat de toezegging dat ik zal bekijken of het mogelijk is om in de gegevens te verdisconteren of er sprake is geweest van een WAO-verleden of dat iemand anderszins een grote gemeten achterstand heeft op de arbeidsmarkt. In huiselijke termen zouden wij kunnen zeggen: mensen met een WAO-verleden of mensen die langdurig in de bijstand hebben gezeten.

Mijn tweede toezegging is dat ik voorrang zal geven aan invoering van deze wet in de sectoren met een hoge WAO-instroom en met in absolute zin een grote vervuiling. Ik zal daarbij met name kijken naar de voorbeeldfunctie van de overheid.

Ten slotte zeg ik graag toe dat ik de suggestie zal meenemen om te komen tot waardering van het beste gedrag in dit opzicht door middel van een prijs, te vernoemen naar iemand die zich in de loop der jaren zeer verdienstelijk heeft gemaakt in dit debat.

De heer **Wolfson** (PvdA): Voorzitter. Mijn fractie heeft met buitengewone, om niet te zeggen: ongewone, bescheidenheid afgezien van het insisteren op verbijzondering van de instroomcijfers, hoewel wij daar in

het voorlopig verslag wel naar gevraagd hadden. Verheugend is het dat de minister, weliswaar aangespoord door collega's, zelf uitgebreid op deze materie is ingegaan. Hij ziet mogelijkheden om te verbijzonderen en om daarbij de omgevingsaspecten en de verschillen tussen sectoren in aanmerking te nemen. Ook denkt hij te kunnen prioriteren. Ik meen dat dit de potentie van deze wet aanzienlijk zal doen toenemen.

Ik vind wel dat de minister hiervoor de tijd moet nemen. Hij moet hierover overleg voeren met de UWV. Hij heeft zelf in dit verband gezegd wat er op de kalender staat. In de loop van het volgend jaar moet hij prioriteiten stellen bij het op orde brengen van de UWV. Het zal de minister ongetwijfeld bekend zijn dat de wet hem de ruimte laat om de invoering te doen op de manier die hem goeddunkt. Ik zeg echter tegen hem: neem de tijd om alles goed te regelen, zodat niet voor de buitenwereld een verkeerde beeldvorming ontstaat. Als de minister dat voorkomt, lijkt mij dat aanzienlijke winst.

Voorzitter. Ik ondersteun het betoog van de minister op het punt van de sociologische instrumenten. Hij zei dat het heel moeilijk is de werking van die instrumenten in te schatten. Dat is zelfs nog moeilijker dan bij economische prikkels. Met behulp van de econometrie en naar analogie van voorgaande gevallen kunnen wij vaak elasticiteiten berekenen. Hier moeten wij ons echter verlaten op een redelijke verwachting. Ik denk dat de redelijke verwachting gerechtvaardigd is. In die zin steun ik het beleid van de minister.

Hij heeft mijn steun gebruikt om de bal terug te kaatsen en om een sociologische prikkel op mij los te laten. Ik ben hem daar erkentelijk voor. Ik ben er ook gevoelig voor, maar proberen dat niet te laten merken.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Voorzitter. Als ik nog een groot aantal jaren jonger was geweest, zou ik gedacht hebben dat sinterklaas nog niet het land uit was. De VVD-fractie is erg gecharmeerd met de toezegging van de minister om de gegevens te gaan differentiëren en om een bepaling over de differentiatie te verwerken in de ministeriële regeling. Zo mogelijk zijn wij nog blijer met het feit dat hij prioriteit gaat geven aan de drie sectoren die door mij werden genoemd: zorg, onderwijs en overheid als ook aan de sectoren die een hoog risicoprofiel hebben.

Ik begrijp dat er van de ministeriële regeling reeds een concept circuleert. Ik neem aan dat het bijgewerkt moet worden. Wij zouden die regeling graag te zien krijgen. De minister moet voor "afstand tot de arbeidsmarkt" een passende term vinden. Die zou in de regeling moeten worden verwerkt. Bij die term zou het gaan om het bekende verleden. Wij zijn van mening dat de wet pas in werking kan treden als blijkt dat alles hecht is verankerd.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Voorzitter. Voor mij krijgt dit debat een merkwaardige wending. De minister gaat namelijk een invulling geven aan de ministeriële regeling die ik niet had verwacht. Ik juich die invulling wel toe, maar ik zeg nogmaals dat ik mij ten stelligste afvraag of zij past bij de tekst van het wetsvoorstel dat ons is voorgelegd.

De minister is kennelijk van plan om de afstand tot de arbeidsmarkt te verdisconteren in de presentatie van de gegevens over de WAO-instroom. Ik wil in dat verband de suggestie doen om aan te haken bij het begrip "arbeidsgehandicapten". Bedrijven worden nu in het kader van de Pemba-regeling niet beboet als een arbeidsgehandicapte in de WAO komt of meer arbeidsongeschikt wordt. Ik meen dat die groep in aanmerking moet worden genomen bij het nuanceren van de regeling. We zijn er namelijk niet op uit om die werkgevers aan de schandpaal te nagelen die juist veel arbeidsgehandicapten in dienst hebben genomen.

Dan is er tevens sprake van consistentie in het stelsel. Een andere doelgroepomschrijving maakt de zaak alleen maar ingewikkelder. Overigens komt wel de praktische vraag bij mij op of de WIW/WSW-sector wel een sector is die in aanmerking zou moeten komen om genoemd te worden in het kader van hoog-risicobedrijven. Dit geldt zeker als wij over de WSW praten waar arbeidsgehandicapten in dienst zijn getreden.

Als het gaat om de naamgeving voor de prijs van goed gedrag doe ik bij dezen de suggestie om de naam te gebruiken van de woordvoerder namens mijn partij in de Tweede Kamer die zich in de laatste maanden van zijn leven sterk heeft ingezet voor dit wetsvoorstel.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Mijnheer de voorzitter. De laatste suggestie van mevrouw De Wolff kan ik persoonlijk van harte ondersteunen. Ik zal die ook in mijn fractie verdedigen.

Ik dank de minister voor zijn beantwoording en met name voor zijn twee heldere toezeggingen. Wij kunnen vandaag voor het wetsvoorstel stemmen, maar het zal wat ons betreft pas in werking kunnen treden als er nader inzicht is in de regeling. Ik wil er nog wel de volgende kanttekening bij plaatsen. De Wet verbetering poortwachter ziet op het zittende bestand en het niet genereren van een nieuwe WAO-instroom. Punt is echter dat wij er nog honderdduizenden in de bakken hebben. Door het ongenuanceerd openbaar maken van WAO-cijfers is het gevaar aanwezig dat wij in het kader van de reïntegratie geen bedrijven meer vinden die WAO'ers, gedeeltelijk arbeidsongeschikten in dienst nemen. Daarmee zouden wij het paard achter de wagen spannen. Daarom ben ik nu zo dankbaar voor de toezegging van de minister op dit punt. Wij moeten uiteraard nog wel goed nagaan of het juridisch rondloopt, maar ik ga ervan uit dat de minister ons schriftelijk op de hoogte zal houden.

Met betrekking tot de verschillende sectoren die aan de orde zijn, heb ik reeds in een zeer vroeg stadium gepleit voor het instellen van een prioriteitsvolgorde. Ik heb toen bewust nagelaten om dat te specificeren. Ik was zelf ook erg ongelukkig met het noemen van de WIW en de WSW. Ten aanzien van de andere sectoren die de minister noemt, zou ik hem stuk voor stuk kunnen vertellen hoe ze in elkaar zitten. Iedereen kan met de cijfers in de hand vertellen waarom er juist bij de reiniging zo'n hoge WAO-instroom is. De horeca en de catering, dat was de bedrijfsgroep waarin veel langdurig werklozen via scholingscursussen werden geplaatst. Een en ander bewijst te meer dat de twee toezeggingen die door de minister zijn

gedaan misschien net de ruimte verschaffen om datgene te doen wat in het wetsvoorstel beoogd wordt, hoewel wij niet verder komen dan het voordeel van de twijfel.

De heer **Hessing** (D66): Voorzitter. Ik dank de minister voor zijn antwoorden. Hij heeft zich gevoelig getoond voor de kritiek die in deze Kamer naar voren is gebracht. Dat strekt tot voldoening.

Het punt van de effectiviteit kunnen wij op dit moment niet sterker maken dan het is. Ik wil met hem wel meedenken dat je het wetsvoorstel nuttig kunt noemen in de zin van bewustwording bij bedrijven waar het gaat om een extra moment om na te gaan of ze wel de goede dingen doen. Ik kan ook wel voelen voor het argument dat mevrouw De Wolff heeft genoemd, dat het op zichzelf een goede zaak zou zijn dat bedrijven zich in een sociaal jaarverslag verantwoorden voor de wijze waarop ze met reïntegratie omgaan en ze de WAO-instroom beperken.

Ook kan ik mij goed vinden in de toezegging van de minister inzake het wetsvoorstel als zodanig. Daarmee wordt het bezwaar dat wij hadden dat bedrijven ten onrechte in het strafbankje worden geplaatst, op z'n minst gemitigeerd, omdat de achtergrondgegevens in beeld komen.

Het beeld "afstand tot de arbeidsmarkt" spreekt mij aan. Ik weet niet of de een op een conclusie zou moeten zijn dat wij dat moeten beperken tot de arbeidsgehandicapten. Ik laat het graag aan de minister over om hier een verstandig oordeel over te geven. Ik zou wel graag zeker weten -- ik proefde daar nog enige twijfel -- of dit in juridische zin sluitend is te maken en of het, gelet op de vrij heldere tekst van het wetsvoorstel voor de minister mogelijk is de ruimte te nemen die hij zich voorstelt. Hij wil eerst gaan kijken of een ministeriële regeling inderdaad gaat lukken en pas daarna de wet in werking te laten treden en het Koninklijk Besluit daartoe te slaan. Die volgorde lijkt me van belang. Ik hoor daarop graag de reactie van de minister.

Ik kan mij wat de keuze van de sectoren betreft mij vinden in het voorstel om de meer kwetsbare sectoren in dit oordeel mee te nemen en voorop te laten staan.

Alles afwegende, is de minister er niet in geslaagd om mij te overtuigen van de grote effectiviteit maar heeft hij wel de grootste bezwaren tegen de uitvoering van het wetsvoorstel bij mij weggenomen.

Ik wil graag nog een kanttekening plaatsen. Hij zei in een bijzin: als het per saldo niet te veel problemen oplevert voor de uitvoeringsorganen. Hij houdt daarmee nog een slag om de arm. Hij wil straks wel meewerken om te kijken hoe hij "de afstand tot de arbeid" kan meenemen bij het presenteren van de cijfers. Dit kan echter bij de uitvoeringsorganen toch meer werk blijken op te leveren dan was verwacht. Dat kan zoveel problemen opleveren dat hij het toch maar niet doet. Ik zou dat een teleurstellende uitkomst vinden van wat wij nu hier hebben besproken. De minister nam dat in zijn beantwoording mee als een ontbindende voorwaarde. Ik hoop dat hij daar nog even op kan reageren. Wij zouden dat in hoge mate betreuren.

Alles afrondende, wil ik uiteindelijk tot een gematigd positief oordeel over deze wet komen en hier het voordeel van de twijfel uitspreken.

Minister **De Geus**: Voorzitter. Ik zal reageren op de verschillende sprekers. Ik zie uit de bijdrage in tweede termijn als een rode draad naar voren komen dat het debat in eerste termijn ons iets verder heeft gevoerd dan waar we voor het begin van dit debat stonden. Ik ben daar blij om. Debatten zijn ervoor om argumenten te wisselen en elkaar te overtuigen. Ik heb dit wetsontwerp niet in de Tweede Kamer behandeld. Het was dus in die zin voor mij ook nieuw. Het was mij bij de voorbereiding van de verdediging van dit wetsontwerp ook al opgevallen dat met name het aspect van de eventuele WAO-achtergrond van mensen en het in dienst nemen van mensen -- wat naar mijn stellige overtuiging heel eenvoudig te meten is -- een punt zou zijn waarop in de uitvoering zou moeten worden aangehaakt. Het debat heeft die situatie verder verhelderd. Ik heb de Kamer daarbij een aantal toezeggingen gedaan. Ik kom daar dadelijk nog even op terug.

De heer Wolfson heeft als goede raad meegegeven: neem de tijd, voer het in op het moment dat het voorstel uitvoeringstechnisch en qua definities helemaal goed is. Ik neem die raad graag ter harte. Het gaat hier om informatie die je geeft. Het ergste wat er bij informatie kan gebeuren, is dat deze niet klopt. Als dit niet goed in orde is, is er ook geen enkel argument meer om het te doen. We moeten ervoor zorgdragen dat de praktijk die hieraan vastzit, goed geborgd is. Ik heb in eerste termijn al aangegeven dat ik geen zorg heb met betrekking tot de zorgvuldigheid van de UWV. We noemen hier een aantal dingen die daarbij misschien verder een rol spelen. Die andere toezegging over de prioritering in de sectoren kan dan misschien helpen om in ieder geval de tijd te nemen die nodig is. Ik zeg de Kamer graag toe dat dit voorstel niet wordt ingevoerd voordat we weten dat het zonder brokken kan.

Mevrouw Swenker heeft gezegd dat zij het jammer vindt dat de goedheiligman alweer is vertrokken. Ik mag haar blij maken. Wij verkeren inmiddels in de fase van advent. There is more to come: de decembermaand is vol verrassingen. Er zat ook een ondertoon in dat het kabinet misschien wat gemakkelijke en goedkope cadeautjes uitdeelt, als er vanuit onze Kamer wat bezwaren zijn.

Zo is het wat mij betreft niet. Bij dit wetsvoorstel debatteren wij nadrukkelijk op basis van argumenten. Er worden geen belangen en al zeker geen partijpolitieke belangen uitgeruild. In die zin is het een eerlijk, fair debat.

Mevrouw Swenker duidde op een ministeriële regeling. Ik heb reeds geschetst op welke wijze ik vorm wil geven aan mijn toezeggingen. Ik sluit hiermee aan bij de suggestie van GroenLinks. Het mooiste is als je aansluiting kunt vinden bij een definitiebegrip wat ook al in andere wetgeving besloten ligt. Ik moet dat nagaan. Ik zal de Kamer daarover informeren. Het gaat dan niet zozeer om mensen met een WAO-verleden in formeeltechnische zin, maar om mensen met een handicap of een andere achterstand op de arbeidsmarkt met een bijstandsverleden. De vraag is of zij in deze

omgevingsinformatie meegenomen kunnen worden. Ik noem het omgevingsinformatie, maar in de kern draait het erom dat het WAO-instroomcijfer wordt geplaatst tegenover een min of meer geobjectiveerd risicoprofiel. Wij kunnen dan wat doen met de algemene gegevens die beschikbaar zijn. Wij kunnen met name op dat punt grote winst boeken. Op dit moment zijn eigenlijk alleen de risicoprofielen van de verschillende sectoren bekend. Via arbo-convenanten kan daaraan iets gedaan worden. De bouw kan een inspanning leveren om het verzuim naar beneden halen, maar zal nooit het WAO-instroomcijfer halen van bijvoorbeeld apothekers. Alhoewel het met deze regering best denkbaar is dat de apothekers de gordijnen worden ingejaagd. Dat leidt misschien ook wel tot arbeidsongeschiktheid.

De risicoprofielen per sector zijn tot op zekere hoogte nuttig voor sectorale initiatieven, maar voor een individuele werkgever zeggen deze profielen eigenlijk niets. Een individueel risicoprofiel ten opzichte van de sector zegt wel iets. Het kan zijn dat een bedrijf hetzelfde percentage heeft als het gemiddelde in de desbetreffende sector, maar omdat het bijvoorbeeld bijna alleen jonge mensen in dienst heeft, waaronder bijna geen vrouwen, kan het percentage dus toch wat ongunstig afsteken. Dat is de gedachte. Wij willen de algemene kenmerken, dus de kennis van risicoprofielen die meer persoonsgerelateerd dan sectorgerelateerd zijn, betrekken bij openbaarmaking van de informatie, zodat een beeld kan worden gegeven van het WAO-instroomcijfer. Dat is dan het enige wat wij over het bedrijf zeggen. Daarnaast kunnen wij een vorm van een risicoprofiel geven.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Dat dekt niet geheel wat ik bedoel. Ik verwijs naar de grote acties inzake de langdurig werklozen. Soms hebben bedrijven in een sector veel arbeidsgehandicapten en langdurig werklozen in hun bestand. Zij hebben daardoor automatisch een hoger WAO-bestand. Het gaat ook om het percentage WAO'ers en langdurig werklozen dat een bedrijf in zijn personeelsbestand heeft.

Minister **De Geus**: Hierop heeft mijn toezegging betrekking. Het lijkt mij goed om de vormgeving van de toezegging in een ministeriële regeling op te nemen. Ik heb behoefte aan een schorsing voor nader beraad, omdat mijn kennis van het staatsrecht tekortschiet op dit punt. Ik vraag mij af hoe een en ander zich formeel verhoudt ten opzichte van de instrumenten van wetgeving. Het is de vraag wat bijvoorbeeld bij ministeriële regeling en wat in de uitvoering geregeld kan worden. Ik geef er de voorkeur aan om de Kamer schriftelijk te informeren over de vormgeving. Die informatie kan voor de Kamer reden zijn om het debat te heropenen. Ik streef er wel naar om dat zo snel mogelijk te doen, zodat de invoeringsdatum van 1 januari 2003 ten principale niet in gevaar komt. Ik wil daarbij rekening houden met de prioriteiten en de gefaseerde invoering, waarover ik reeds heb gesproken.

Ik zal de Kamer schriftelijk informeren over de wijze waarop ik de inhoudelijke toezegging gestalte zal geven. Ik zal die informatie uiteraard ook aan de Tweede Kamer

doen toekomen, die dan desgewenst met mij over dezelfde materie zal kunnen debatteren.

De **voorzitter**: Ik dank de staatssecretaris voor zijn toezegging. Die vormt naar mijn mening geen belemmering om het wetsvoorstel nu af te handelen zoals was voorzien. De discussie naar aanleiding van de toegezegde informatie zal eventueel tot een wijziging kunnen leiden.

**

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De vergadering wordt voor enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Algemene Ouderdomswet!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Algemene Ouderdomswet inzake het buiten toepassing laten van de korting op het ouderdomspensioen voor vrouwen die in de periode van 1 januari 1957 tot 1 april 1985 gehuwd waren met personen die niet verzekerd waren voor de Algemene Ouderdomswet (28430)

De **voorzitter**: Ik heet de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van harte welkom. Ik heb hem al een keer in dit gebouw mogen ontvangen, maar dat was buiten de orde van de vergadering. Ik stel het op prijs, deze eerste formele presentie te onderschrijven en hem zeer veel succes te wensen.

**

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Wolfson** (PvdA): Voorzitter. Ook namens de PvdA-fractie heet ik de staatssecretaris van harte welkom in dit huis. Als welkomstgeschenk voeg ik daaraan toe dat mijn fractie het wetsvoorstel zal steunen.

Het is goed dat gehuwde vrouwen die vanaf 1 januari 2002 intreden in de AOW niet langer op grond van een achterhaald kostwinnersbeginsel worden geacht onverzekerd te zijn geweest voor periodes in het tijdvak 1957-1980 dat zij in Nederland woonachtig waren, terwijl hun echtgenoot in het buitenland werkte. Die zin was een mondvul en ook nog redelijk krom. Liefhebbers weten dat het nog ingewikkelder is, dat vrouwen met een arbeidsverleden uit hoofde van eerdere reparaties al verzekerd waren, en dat vrouwen die bezwaar aangetekend hebben tegen hun uitsluiting op grond van een uitspraak van het EHRM alsnog gecompenseerd worden, ook als zij al voor 1 januari 2002 zijn ingetreden.

De laatste uitspraak mag juristen misschien bevredigen, maar roept bij ongeschoolden, zoals ik, gemengde gevoelens op. Nogmaals, het is goed dat wij schoon schip maken met een achterhaald kostwinnersbeginsel, maar de consequenties zijn niet in alle opzichten bevredigend. Is de staatssecretaris van oordeel dat eventueel aan de laatste categorie vrouwen over de periode voor 2002 verleende bijstand

teruggevorderd moet worden? Zo nee, waarom niet? Ik vraag dit in het licht van het standpunt dat de regering heeft ingenomen in het schriftelijk overleg met de Tweede Kamer van 10 oktober 2002. En zo ja, is dat hoe dan ook uitvoerbaar? Wat brengt dat dan voor administratieve lasten mee? Hoe weegt de staatssecretaris de overcompensatie in de gevallen waar tegenover de eertijds in Nederland onverzekerde jaren een buitenlands pensioen staat, zonder AOW-inbouw ook nog?

Het is niet mijn bedoeling om de uitspraak van het Europese Hof in twijfel te trekken, maar wel om aan te geven dat overgangsrecht achteraf de put altijd te laat dempt. Het is goed dat deze Kamer, op initiatief van mijn fractiegenoot mevrouw Jaarsma, met de regering een beleidslijn heeft afgesproken om de consequenties van overgangsrecht onder ogen te zien op het moment dat wij met initiële voorstellen worden geconfronteerd. Met die troostrijke gedachte in het achterhoofd willen wij de regering nu maar volgen in haar voorstel.

Mevrouw Van Leeuwen (CDA): Voorzitter. Het voorliggende wetsvoorstel is de uitwerking van een door de Tweede Kamerleden Noorman-den Uyl en Wilders ingediend en breed aanvaard amendement. Ook de CDA-fractie in de Tweede Kamer heeft dit amendement gesteund. Het amendement beoogde het ongedaan maken van kortingen op het AOW-pensioen van vrouwen, die in de periode van 1 januari 1957 tot 1 april 1985 in Nederland woonden, maar niet verzekerd waren op grond van de Algemene Ouderdomswet omdat ze gehuwd waren met personen die niet verzekerd waren. In het betreffende amendement wordt dit beknopter omschreven als "het opheffen van het AOW-gat van de partners van grensarbeiders". Inderdaad, het gaat overwegend, maar niet uitsluitend om deze categorie vrouwen. Met een tweede amendement op de begroting van het Gemeentefonds heeft de Tweede Kamer niet alleen de financiële dekking aangegeven -- een bedrag van 11 mln euro werd als structurele dekking aan het Gemeentefonds onttrokken -- maar in feite ook vastgelegd vanaf welke datum deze reparatie van het AOW-gat zou moeten ingaan, te weten 1 januari 2002. Het wetsvoorstel is vervolgens zonder plenaire behandeling en zonder stemming met brede instemming aanvaard.

Het was oorspronkelijk het voornemen van de CDA-fractie deze gedragslijn in deze Kamer te volgen en hiermede een bijdrage te leveren aan de snelle invoering. Niettemin is er door omstandigheden, o.a. de uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens op 4 juni jl. in de zaak Wessels-Bergervoet (waardoor reeds op verzoek van het toenmalige kabinet enige vertraging was opgetreden) en enkele reacties van buitenaf, alle aanleiding voor een korte plenaire behandeling na de schriftelijk gewisselde stukken. Immers, ook de Tweede Kamer heeft na aanvaarding van het wetsvoorstel nog een schriftelijke vragenronde gehouden over met name de genoemde uitspraak van het Europese Hof. Daarbij is het blijkbaar gebleven; mij zijn althans geen verdere gedachtewisselingen aan de overzijde van het Binnenhof bekend. Voor ons komen daar nog de reacties van de heren Pennings en Homan en de FNV bij. De CDA-fractie gaat ervan uit dat de staatssecretaris van beide stukken kennis

heeft genomen en hierover ook een oordeel heeft. Een eerste reactie zal de CDA-fractie dan ook gaarne vernemen. Een diepgaande discussie -- die lijkt ons noodzakelijk -- vraagt een grondige voorbereiding. Wij stellen dan ook een notitie in een later stadium op prijs. Aan de hand hiervan zou dan ook een beleidsdiscussie kunnen plaatsvinden, o.m. over de vraag op welke wijze de doorwerking van internationale uitspraken in onze nationale wetgeving moet plaatsvinden. De opeenvolgende arresten, zoals het Verholen-arrest van het Hof van Justitie van de EG uit 1991, de jurisprudentie van de Raden van Beroep en van de Centrale Raad van Beroep, alsmede de uitspraak van de Hoge Raad van augustus 1998 maken reeds een oordeel niet in alle opzichten even gemakkelijk. Het jongste arrest van 4 juni jl. van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens rechtvaardigt eveneens een meer diepgaande discussie. Het EHRM heeft de korting op het AOW-pensioen van mevrouw Wessel-Bergervoet getoetst aan het discriminatieverbod, vervat in artikel 14 van het Europees Verdrag van de rechten van de mens. Na bestudering van dit arrest lijkt het ons juist, dat mede gelet op de andere arresten het arrest Wessel-Bergervoet alleen gevolgen kan hebben voor de vrouwen die niet tot de beroepsbevolking behoorden en die vóór 1 januari 1980 uitgesloten zijn geweest van de AOW-verzekering, omdat hun echtgenoot in het buitenland, waar hij werkte, was verzekerd. Naar onze mening gaat het hier dan om een betrekkelijk kleine groep, maar de tijd zal dit leren op basis van de nadere informatie die de staatssecretaris ons te zijner tijd op basis van de resultaten van de voorlichting van de SVB kan verstrekken.

Deze voorlichting heeft wijze niet alleen in Nederland maar ook daarbuiten op adequate wijze plaatsgevonden, onder andere via de periodieke internationale nieuwsbrief. Alleen al in Nederland moesten 70.000 vrouwen met een korting op het ouderdomspensioen wegens niet-verzekerde jaren worden aangeschreven.

Uiteraard kan de in de toekomst te voeren discussie niet los worden gezien van de financiële mogelijkheden tot reparatie, maar vóór alles zal toch moeten komen vast te staan wat juridisch in dit opzicht juist en rechtvaardig is.

De Tweede Kamer heeft een oplossing aangedragen. De financiële mogelijkheden daarvoor zijn echter gevonden op een moment dat de economische situatie in ieder geval zonniger was dan thans. Deze oplossing ligt nu voor. Wat in het schrijven van de FNV nu van ons wordt gevraagd is binnen het kader van dit wetsvoorstel dan ook niet mogelijk, laat staan dat het gewenst zou zijn. De FNV vraagt zowel om een reparatie vanaf 1 januari 2001 als om het alsnog geven van een ongekorte uitkering op basis van het Verholen-arrest met terugwerkende kracht tot het moment van de aanvraag.

Overigens is dit tweede voorstel een gevolg van de actieve opstelling van de SVB. "Het is ook nooit goed!" moet ik hier zeggen. Deze actieve opstelling nu, waar de CDA-fractie de SVB voor prijst, zou dit tweede voorstel rechtvaardigen, omdat er na het Verholen-arrest slechts sprake was van het toekennen van rechten, nadat er was "gepiept". Een niet al te sterk argument, gelet op de jarenlang gehanteerde bestendige gedragslijn. In ieder

geval moet duidelijk zijn dat ook hier de leer van de formele rechtskracht van beschikkingen in acht moeten worden genomen. De termijn voor het instellen van een rechtsmiddel kan immers verstreken zijn. De rechtsmiddelen kunnen bovendien zijn uitgeput.

Geconstateerd moet worden dat er slechts op bescheiden schaal gebruik is gemaakt van de mogelijkheid tot bezwaar of beroep. Uit de gang van zaken rond het korten op het AOW-pensioen blijkt dat diverse malen rechtsmiddelen zijn ingezet zonder positief resultaat voor de betrokkenen. Dan kan in beginsel niet meer worden getornd aan de beschikking, tenzij er sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden, die hiertoe dwingen. Tot dusverre is het toch de bestendige beleidsregel toch, zo vragen wij de staatssecretaris, dat ook dan de belanghebbende opnieuw een aanvraag moet indienen? Bovendien is in deze gevallen de terugwerkende kracht over het algemeen beperkt, namelijk veelal tot de datum van de uitspraak.

In de zaak Wessel-Bergervoet zou dit betekenen 4 juni jongstleden. Naar ons gevoel heeft de SVB echter rekening willen houden met de uitgesproken wens van de Tweede Kamer, voordien uitgesproken bij de begrotingsbehandeling van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De vraag rijst niettemin -- de CDA-fractie stelt deze vraag nadrukkelijk aan de staatssecretaris -- of er überhaupt in het licht van de discussie en nadat wij inzicht hebben gekregen in de inventarisatie, nog wel gedacht kan worden aan een langere terugwerkende kracht? Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan de datum van 1 januari 2001, zoals in de weliswaar niet aangenomen motie van de leden Stroeken en Schimmel is voorgesteld. Dit idee wordt echter weer door de FNV opgevoerd.

Deze motie is niet aangenomen, omdat het kabinet terecht wilde wachten op de uitkomsten van het rapport van de Commissie grensarbeiders, dat op 21 mei 2001 is verschenen. Nadien zijn toch immers de twee minder vergaande amendementen ingediend en met algemene stemmen aanvaard. Mijns inziens kan dan niet worden gesteld, zoals de FNV Ledenservice in een brief van 28 augustus 2002 doet, dat de Tweede Kamer niet aan alle aspecten evenveel aandacht heeft besteed.

Uit de betreffende aanbeveling van de Commissie grensarbeiders spreekt overigens een terughoudendheid. Men stelt namelijk voor om bij een onbillijkheid van overwegende aardt een regeling te treffen, al dan niet met toepassing van de hardheidsclausule. Hierdoor wordt het AOW-gat geheel of gedeeltelijk wordt opgeheven. Het toenmalige kabinet heeft deze aanbeveling overgenomen. De tweede aanbeveling in dit kader was dat wanneer mocht blijken dat de precedent werking binnen politiek aanvaardbare financiële kaders zou blijven, het AOW.-gat verdergaand gerepareerd zou moeten worden. Het toenmalige kabinet heeft deze aanbeveling afgewezen op basis van de aanzienlijke kosten, te weten 40 mln gulden in 2002, die niet in verhouding zouden staan tot de problematiek.

In de discussie met de Tweede Kamer onder meer over de aanbevelingen van de Commissie grensarbeiders, zie kamerstuk 26834, nr. 6, is wel naar de omvang van dit bedrag gevraagd. De regering heeft deze vraag echter niet

beantwoord. Overigens zijn hierna geen kritische geluiden meer vernomen.

Alom bestond tevredenheid, die zich heeft vertaald in de vlotte aanvaarding van het voorliggende voorstel.

De CDA-fractie zal dit wetsvoorstel steunen. Wel acht zij het noodzakelijk dat te zijner tijd over de uitkomsten van de door SVB gehouden voorlichtingsactie wordt gediscussieerd. Ik heb begrepen dat er nog aardig wat reacties binnenkomen op de uitgezette brieven. Ik ga ervan uit dat in de toekomst een volledig overzicht beschikbaar komt, waarin alle "ins and outs" van deze zaak en alle gegevens die daaruit te halen zijn, worden voorgelegd. Ik hoop dat wij aan de hand hiervan en aan de hand van de schriftelijke beleidsnotitie een discussie kunnen voeren, ook over de juridische aspecten van de diverse arresten.

Zoals ik al zei, ben ik weliswaar geen juriste, maar weet ik wel iets af van sociale verzekeringen. Ik ben op enkele zeer belangwekkende vragen gestuit, die ik met mijn collega's heb besproken. Met elkaar zijn wij van mening dat het de moeite waard is, in dit huis definitief vast te stellen hoe het zit met de vergelijking tussen internationale en nationale normen. Anders speelt dit probleem steeds bij iedere nieuwe individuele uitspraak. Dan gebeurt er ineens weer wat, terwijl niemand het totale overzicht meer heeft. Ik wijs in dit kader op de uitspraken van de Hoge Raad. De staatssecretaris weet al dat mijn fractie dit wetsvoorstel ongeclausuleerd zal steunen. Het lijkt ons evenwel goed, deze nadere discussie aan de hand van die twee stukken te voeren. Dat zal bepaald wel enige tijd duren, maar ik heb liever dat het goed gebeurt, dan dat het half gebeurt.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Voorzitter. Dit wetsvoorstel is nodig en dit wetsvoorstel is goed. De vraag is evenwel of het goed genoeg is. Het gaat erom of wij met de aanvaarding van dit wetsvoorstel af zijn van de discussies die zijn gevoerd in de zaak-Wessels-Bergervoet. Voor mevrouw Wessels-Bergervoet geldt dit overigens niet, want het Hof in Straatsburg heeft uitgemaakt dat haar nog een reparatie met terugwerkende kracht toekomt. Als ik de stukken goed heb begrepen, is daartoe nog niet gekomen. In het kielzog van mevrouw Wessels-Bergervoet komen er nog meer zaken, mogelijk ook in Straatsburg. Ik denk dat wij de gelegenheid moeten aangrijpen nemen om ons daarop te prepareren en om te bezien in hoeverre verdere jurisdisering en verdere langdurige en energievretende procedures kunnen worden voorkomen.

In dat kader heeft mijn fractie in het voorlopig verslag gevraagd om een berekening van de kosten die zouden zijn gemoeid met een reparatie met volledige terugwerkende kracht. Ik heb op die vraag een onduidelijk antwoord gekregen, om niet te zeggen in het geheel geen antwoord gekregen. Toch meen ik dat het heel binnenkort vrij eenvoudig is om een berekening te maken van de kosten van volledige reparatie. Ik wil overigens niet meteen zeggen dat ik daarvan voorstander ben, maar ik ben wel van mening dat wij de kosten daarvan moeten afwegen tegen de uitspraak die het Europees Hof in Straatsburg heeft gedaan over deze groep. Het lijkt mij

heel eenvoudig: het aantal binnengekomen aanvragen wordt vermenigvuldigd met het kortingspercentage per zaak en met het aantal jaren dat is verstreken tussen de 65-jarige leeftijd en het jaar 2002. Ik ben een eenvoudige alfa, maar ik maak mij sterk dat zelfs ik die rekensom zou kunnen maken.

In aansluiting op het betoog van mevrouw Van Leeuwen stel ik voor dat de staatssecretaris ons te zijner tijd, ik neem aan dat dit binnen enkele maanden kan geschieden, een dergelijke berekening in zijn notitie voorlegt. Pas dan kunnen wij afwegen of het terecht is dat Nederland aan de reparatie van het AOW-gat van deze groep gerechtigden geen langere terugwerkende kracht verbindt dan tot 1 januari 2002. Als het om een zeer aanzienlijk bedrag gaat, kan dat een reden zijn om van de reparatie af te zien. Ik weet evenwel bijna zeker dat het Hof in Straatsburg uiteindelijk zal oordelen dat Nederland zeer goede redenen moet hebben om van de reparatie met volledige terugwerkende kracht af te zien.

Er moet mij in dit verband nog een opmerking van het hart. Ik heb begrepen dat de SVB wel een volledige reparatie wil toepassen bij vrouwen die indertijd vergeefs bezwaar of beroep hebben ingesteld tegen de beschikking waarbij hun een korting was opgelegd. Op het eerste gezicht lijkt dat redelijk, want die dames hebben zich indertijd kwaad gemaakt en protest aangetekend tegen het feit dat zij werden gekort. Als je erover doordenkt, wordt er toch wel een merkwaardig onderscheid gemaakt. Deze vrouwen zouden wel een volledige reparatie met terugwerkende kracht krijgen, terwijl dat niet geldt voorde vrouwen die geen bezwaar hebben ingesteld. Zij hebben daarvan bijvoorbeeld afgezien omdat zijn naar aanleiding van een telefoontje met de SVB het vermoeden kregen dat bezwaar zinloos zou zijn. Een dergelijk onderscheid tussen vrouwen die wel ogenschijnlijk nutteloos bezwaar hebben ingesteld en vrouwen die dat niet hebben gedaan, zou een uitnodiging zijn voor en een premie zetten op het instellen van ogenschijnlijk nutteloos bezwaar.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Met mevrouw De Wolff heb ik mij dat aanvankelijk ook afgevraagd. Van alle kanten heb ik mij echter laten uitleggen dat dit al jarenlang een bestendige gedragsregel is, die in alle gevallen zo wordt toegepast.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Ik ontken dat niet, maar het is toch raar. Stel dat ik vijf jaar geleden 65 zou zijn geworden en een korting had gekregen van 30%. Waarschijnlijk had ik dan gebeld met een bureau voor rechtshulp, een vakbond of de SVB en gevraagd: waarom is dat? Klopt het wel? Kan het wel? Ik zou dan te horen hebben gekregen: dat is toegestaan, dat mag, dat kan door de beugel. Het is door de kennis die wij nu hebben op grond van het arrest-Wessels-Bergervoet, dat wij er anders over zijn gaan denken. Ik vind het bezwaarlijk om vrouwen te verwijten dat zij indertijd geen bezwaar hebben ingesteld, toen alle deskundigen waarschijnlijk zouden hebben gezegd dat het bezwaar zinloos was.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Blijkbaar vindt mevrouw De Wolff dat de voorlichting door deskundigen ertoe heeft

geleid dat vrouwen tot de conclusie kwamen dat zij niet in bezwaar of beroep moesten gaan.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Dat denk ik inderdaad.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Ook bij sociale wetgeving is het zo dat iedereen wordt geacht de wet te kennen. Als wij dit argument van mevrouw De Wolff over de gehele linie zouden toepassen, kon er nog wel eens heel wat over ons heen komen.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Met alle respect, dat vind ik een dooddoener. Iedereen wordt geacht de wet te kennen, maar de wet was juist in strijd met het EVRM. Pas in alleruiterste instantie is het in Straatsburg uitgemaakt, nadat alle lagere rechters nooit in dat betoog zijn meegegaan. Het is wijsheid achteraf, maar je kunt vrouwen niet verwijten dat zij indertijd geen bezwaar of beroep hebben ingesteld. Ik hoor graag de reactie van de staatssecretaris.

Omdat nu alle betrokkenen een aanvraag moeten doen voor reparatie vanaf 1 januari, valt niet uit te sluiten dat zij allemaal een rechtsingang zullen krijgen om alsnog in uiterste instantie naar Straatsburg te stappen om een volledige reparatie met terugwerkende kracht te realiseren. Ik wil de staatssecretaris behouden voor al dat soort procedures.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Er liggen natuurlijk meer arresten. Ik heb de relevante arresten van de Hoge Raad nog eens nagelezen. Dan zie je dat er spanning zit tussen wat internationaal wordt uitgesproken en wat wij in de in de nationale wetgeving aanhouden. Het kan dat mevrouw De Wolff gelijk heeft, maar ik ben daarvan nog niet overtuigd. Wij moeten de beleidsdiscussie daarover voeren.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Daarmee ben ik het zeer eens; dat moet gebeuren op basis van concrete cijfers. Wat kost het en waartegen moeten wij het afwegen? De kans bestaat dat Nederland nog een keer in Straatsburg op zijn gezicht gaat.

Staatssecretaris **Rutte**: Ik vind het heel plezierig om vanavond nog hier te mogen zijn als staatssecretaris, zij het demissionair. Ik was een paar keer eerder in dit gebouw geweest, ook in deze zaal, maar niet in een formele rol. Ik moet zeggen dat dit heel groot verschil is met de Tweede Kamer. De architectuur van dit gebouw spreekt mij meer aan dan die van het andere huis. Deze opmerking mag ik mij misschien veroorloven.

De **voorzitter**: Aan dit gebouw is ook veel langer gebouwd.
**

Staatssecretaris **Rutte**: Voorzitter. Ter inleiding op het wetsvoorstel maak ik een paar opmerkingen. Ik ga er niet uitgebreid op in, want er is een hoop steun voor, zoals ik ook vanavond bemerk. Ik roep een paar aspecten uit het meest recente verleden in herinnering. Daarna, en dat is al heel snel, beantwoord ik een aantal van de vragen.

In het wetsvoorstel proberen wij het volgende te regelen. Tot de invoering van de gelijke behandeling van mannen en vrouwen in onder meer de AOW, in 1985, was de in Nederland wonende vrouw van wie de echtgenoot bijvoorbeeld in Duitsland of België werkte, niet verzekerd voor onder meer de AOW. Zoals men weet, was de uitsluiting gebaseerd op het zogenaamde kostwinnersbeginsel.

Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer kwam op 4 juni jl. de ook vanavond al een paar keer aangehaalde uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in de zaak Wessels-Bergervoet aan de orde. Mevrouw Wessels heeft nimmer tot de beroepsbevolking gehoord en is in de periode tot 1980 gedurende negentien jaar niet verzekerd geweest, omdat haar echtgenoot toen in het buitenland werkte. Het Hof was van mening dat de korting op haar AOW-pensioen in strijd is met artikel 14 van de Europees Conventie voor de Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM). Het betrof hier een bepaling over de gelijke behandeling. Onder de oude AOW waren wel vrouwen van wie de man in het buitenland werkte, uitgesloten van Nederlandse verzekeringsplicht, maar niet de in Nederland wonende man van in het buitenland werkende vrouwen. De gevolgen van de uitspraak werden weliswaar voor een belangrijk deel reeds ondervangen door het wetsvoorstel dat op dat moment al aan de orde was in de Tweede Kamer.

Dat nam niet weg dat een nota van wijziging noodzakelijk was. Die beoogde twee zaken. Ten eerste om de periode waarover de korting op het AOW-pensioen niet mag worden toegepast te verlengen tot 1 april 1985 in plaats van 1 januari 1980. Op 1 april 1985 is de wet inzake gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de AOW in werking getreden. Ten tweede beoogde de nota dat de korting ook niet mag worden toegepast op de AOW-toeslag. Dat zijn twee toch wel fundamentele veranderingen die het gevolg waren van dat arrest. De SVB heeft tot op zekere hoogte een discretionaire bevoegdheid. Daarbij is afgesproken dat de SVB bij de lopende AOW-pensioenen niet de datum van de uitspraak, 4 juni 2002, hanteert, maar de ingangsdatum van het wetsvoorstel, namelijk 1 januari 2002.

Mevrouw De Wolff vroeg hoe het precies zit met mensen die in het verleden beroep hebben aangetekend en van wie het bezwaar of beroep door de SVB werd afgewezen en die nu alsnog een herziening met terugwerkende kracht tegemoet kunnen zien. Hoe werkt dat staatsrechtelijk, maar vooral ook juridisch? Hiervoor geldt wat mevrouw Van Leeuwen al bij interruptie meldde, namelijk dat het gebruikelijk is dat in dit soort gevallen wordt uitgegaan van het systeem dat voor mensen die bezwaar of beroep hebben aangetekend de herziening met terugwerkende kracht plaatsvindt. Andere sprekers, onder wie mevrouw Van Leeuwen, hebben gevraagd om nog eens een goed overzicht te geven van alle verdragsrechtelijke aspecten die hiermee samenhangen en dit aspect nog eens mee te nemen, zodat de Kamer dat hier in eigenstandigheid kan bekijken. Ik sluit mij korthedshalve aan bij de interruptie van mevrouw Van Leeuwen.

Mevrouw Van Leeuwen heeft onder andere vragen gesteld over de brief die de heer Pennings heeft gestuurd. Daarin wordt gevraagd om volledig terugwerkende kracht. Daarnaast zijn vragen gesteld over de brief van de FNV waarin gevraagd wordt om met terugwerkende kracht tot 1 januari 2001 te werken. Ik reageer eerst kort op de brieven en kom vervolgens op de verzoeken die mevrouw Van Leeuwen gedaan heeft.

Voor de mate waarin gevolg wordt gegeven aan een rechterlijke uitspraak, geldt ook hierbij uiteraard de leer van de formele rechtskracht. Deze houdt in dat er geen verplichting is om terug te komen van een beslissing waartegen de bestaande rechtsmiddelen niet zijn aangewend. Op basis van deze gedachte zal de SVB als uitvloeisel van Wessels-Bergervoet niet alsnog met volledige terugwerkende kracht het AOW-pensioen aanvullen van vrouwen wier AOW-pensioen wordt gekort en die tegen die korting destijds geen bezwaar of beroep hebben aangetekend. Overigens maken de twee amendementen van de leden Noorman-Den Uyl en Wilders die eind verleden jaar bij de begrotingsbehandeling in de Tweede Kamer zijn ingediend, ook doordat daarmee slechts 11 mln beschikbaar werd gesteld ter dekking van het AOW-gat, duidelijk dat het zou gaan om een zeer beperkte terugwerkende kracht, namelijk tot 1 januari 2002.

Dan rijst natuurlijk de vraag waarom er niet is uitgegaan van terugwerkende kracht tot 1 januari 2001, zoals ook de FNV heeft voorgesteld. Ik ben het nog eens nagegaan en ik heb gemerkt dat deze datum voor het eerst in beeld kwam toen de motie-Stroeken werd ingediend; dit was op 7 februari 2001. Daarin werd het kabinet verzocht, het AOW-gat te dichten. In die tijd was het kabinet in afwachting van een rapportage waaraan ook vanavond gerefereerd is, een rapportage met aanbevelingen van de commissie Grensarbeiders, de commissie-Linschoten. Daarin zou ook een standpunt inzake het AOW-gat worden opgenomen. Het kabinet wilde de zienswijze van deze commissie over dit onderwerp afwachten en daarna pas een standpunt over deze kwestie formuleren. Nadat de commissie op 21 mei 2001 had gerapporteerd, werd de Tweede Kamer in oktober van dat jaar schriftelijk geïnformeerd over de standpunten die het kabinet ten aanzien van de verschillende aanbevelingen van de commissie had ingenomen. Op het punt van de aanpak van het AOW-gat was zowel de commissie als het kabinet van mening dat alleen in gevallen van kennelijke hardheid een regeling zou moeten worden getroffen om de korting geheel of gedeeltelijk op te heffen. Dan zou het bijvoorbeeld gaan om gescheiden vrouwen met een gekort AOW-pensioen. Dit standpunt van het kabinet ging dus veel minder ver dan wat er met de motie-Stroeken beoogd werd. Pas nadat het kabinet had toegezegd, de amendementen van Noorman-Den Uyl en Wilders te zullen uitvoeren, werd het standpunt ingenomen dat het AOW-gat vanaf 1 januari 2002 gedicht zou worden. Op basis van deze achtergrond ziet het kabinet geen aanleiding, de wet alsnog terugwerkende kracht tot 1 januari 2001 te geven.

Het verzoek van mevrouw Van Leeuwen in dit verband, waaraan anderen hebben gerefereerd, neem ik

graag over. Ik wil de termijn nog even goed bekijken, maar ik ben bereid om nog eens heel goed met elkaar te bekijken hoe het bij de hele zienswijze die met dit wetsvoorstel verband houdt, precies verdragsrechtelijk zit, zowel wat het nationale recht als wat het internationale recht betreft. Op verzoek van mevrouw Van Leeuwen en mevrouw De Wolff zeg ik ook graag toe om bij die discussie de inzichten te betrekken in de financiële implicaties van een en ander. Het blijft natuurlijk een wat zuinig argument dat wij maar 11 mln hebben, omdat dat het bedrag was dat ter dekking van de amendementen was aangedragen, maar ik vind dat wij de twee kanten van deze medaille nog eens goed moeten bespreken.

De heer Wolfson heeft nog gevraagd hoe het precies zit met de terugvordering van de bijstand. De SVB wijst betrokkenen er in een begeleidende brief op dat de gemeente de verleende bijstand kan terugvorderen en dat men het AOW-bedrag dat men met terugwerkende kracht ontvangt, bij de gemeente moet opgeven. De uitvoeringskosten waaraan de heer Wolfson refereert, heb ik helaas niet beschikbaar, omdat die uiteraard tot het gemeentelijke domein behoren. Met enige moeite zouden wij er wel een schatting van kunnen maken.

De heer **Wolfson** (PvdA): Het was een bijna retorische vraag en doelde niet op die eerste categorie vrouwen maar op de vrouwen in het voetspoor van mevrouw Bergervoets die nog 19 jaar geld terugkrijgt. Als dan teruggeploegd moet worden, of er bijstand is verleend door gemeenten die inmiddels gefuseerd zijn et cetera, wens ik de staatssecretaris sterkte. Dat lijkt mij een ontzettende ellende. Ik wil niet eens insisteren dat hij de vraag nu beantwoordt, maar dankzij de suggestie van mevrouw Van Leeuwen zou dit aspect misschien betrokken kunnen worden in de nadere beschouwingen. Ik heb daarbij ook nog gesproken over buitenlandse pensioenen die zijn ingegaan. Ik kan wel een casus bedenken waarin aanzienlijke overbedeling ontstaat ten opzichte van anderen. Daarop wilde ik wijzen.

Staatssecretaris **Rutte**: Ik versta de heer Wolfson nu veel beter. Dan beantwoord ik de retorische vraag nu niet, maar wil wel graag de suggestie overnemen dat wij de nationale en internationale gedragsrechtelijke aspecten nog eens goed bekijken en ook de vraag van mevrouw De Wolff daarin betrekken wat de kosten zijn van die reparatie met volledige terugwerkende kracht en wat het betekent voor de terugvordering van de bijstand. Mijn eerste gevoel is dat zij daar een snaar raakt als het gaat om de uitvoerbaarheid van een en ander, maar laat ik mij daarop verder niet vastleggen.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Ik wil aan het einde van dit debat een omissie mijnerzijds goedmaken. Ik had namens de CDA-fractie de staatssecretaris natuurlijk ook hartelijk welkom moeten heten in dit huis. Dat ik dat heb nagelaten, komt omdat ik al enkele heel goede gesprekken met hem heb gehad en ook dit betoog smaakt naar meer!

Staatssecretaris **Rutte**: Ik dank u zeer, mevrouw Van Leeuwen, en ik wil ook de andere geachte afgevaardigden danken voor de vriendelijke woorden. Het onderstreept

nog eens de heel eigen plek die de Eerste Kamer heeft in het bestel en de geheel andere sfeer die hier heerst zoals ik al zei dan op andere plekken in datzelfde bestel.

De **voorzitter**: Dank u wel, hieraan hoeven geen woorden te worden toegevoegd.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: Dit is het eerste wetsvoorstel dat door deze staatssecretaris door deze Kamer is geloodst. Ik feliciteer hem daarmee van harte.

**

Sluiting 18.25 uur.